

Heli Juntunen

KIRJALLISUUSKRITIIKKIEN JA KIRJABLOGIEN KIRJALLISUUSPUHE

Kari Hotakaisen teosten *Juoksuhaudantie*, *Ihmisen osa*, *Jumalan sana* ja *Luonnon laki* vastaanotto ammattikritiikeissä ja kirjablogeissa

Pro gradu -tutkielma

Itä-Suomen yliopisto

Kirjallisuus

Marraskuu 2015

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Humanistinen osasto	
Tekijät – Author Heli Juntunen			
Työn nimi – Title Kirjallisuuskriittikien ja kirjablogien kirjallisuuspuhe. Kari Hotakaisen teosten <i>Juoksubaudantie</i> , <i>Ihmisen osa</i> , <i>Jumalan sana</i> ja <i>Luonnon laki</i> vastaanotto ammattikritiikeissä ja kirjablogeissa.			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä –Date	Sivumäärä – Number of pages
Kirjallisuus	Pro gradu -tutkielma	X	23.11.2015
	Sivuainetutkimus		
	Kandidaatin tutkimus		
	Aineopintojen tutkimus		
Tiivistelmä – Abstract Tutkielmassa tarkastellaan tämänhetkistä kirjallisuuspuhetta kahden erityyppisen aineiston kautta. Mediassa on lietsottu kulttuurijournalismin jos ei suorastaan tuhoa niin ainakin näivettymistä. Näivettymiselle esitetään kaksikin syytä. Ensinnäkin kulttuuritoimitus on lähentynyt muita uutistoimituksia lehtiorganisaatiomuutosten myötä, mikä on vaikuttanut kulttuuritoimituksen työtapoihin ja ammatti-identiteetteihin. Toiseksi internetkirjoittelu on aiheuttanut kilpailua yleisöstä. Jälkimmäinen kohta on ollut innoitteena tämän tutkimuksen tekemisessä. Tutkielmassa tarkastellaan kirjablogitekstin ja kirjallisuuskriittikien kirjallisuuspuhetta. Nämä kaksi eri tekstilajia edustavat tämänhetkistä kirjallisuuspuheen ääripäitä. Kirjablogitekstit ja kriitikot tuottavat vastaanottopuhetta Kari Hotakaisen neljästä teoksesta, <i>Juoksubaudantiesta</i>, <i>Ihmisen osasta</i>, <i>Jumalan sanasta</i> ja <i>Luonnon laista</i>. Aineisto sisältää 56 kirjablogitekstiä 43 eri kirjoittajalta ja 28 kirjallisuuskritiikkiä 25 eri kirjoittajalta. Blogiaineisto on kerätty Google-hakukoneella ja selailemalla blogien linkkejä. Kirjallisuuskritiikit ovat ilmestyneet seuraavissa lehdissä: <i>Helsingin Sanomat</i>, <i>Turun Sanomat</i>, <i>Savon Sanomat</i>, <i>Aamulehti</i>, <i>Parnasso</i>, <i>Etelä-Saimaa</i>, <i>Uusi Suomi</i>, <i>Ilkka</i>, <i>Kaleva</i>, <i>Lapin Kansa</i>, <i>Satakunnan Kansa</i>, <i>Etelä-Suomen Sanomat</i>, <i>Demari</i> ja <i>Kansan Uutiset</i>. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu vastaanotontutkimuksesta, kriitikintutkimuksesta ja lukijatutkimuksesta. Keskiössä ovat käsitykset lukijasta ja lukemisesta sekä lukemisesta syntyvä kokemus. Kriitikko ja blogiteksti tulee erottaa tekstilajeina. Erottavana tekijänä on kirjoittajan lukijaposition tekstilajissa. Kriitikko on kirjoittanut yleensä kirjallisuuden asiantuntijana ja blogitekstin reaalin lukija. Reaalin lukija merkityksenmuodostajana ja kirjallisuuspuheen tuottajana avautuu vastaanotontutkimuksen käsitteistön avulla. Kirjallisuuspuheen tarkastelussa sovelletaan Markku Huotarin (1980) sisällönanalysimallia kirjallisuuskritiikille. Päätehtävänä on tarkastella kirjallisuudesta puhumisen sisältöjen ja tapojen eroavaisuuksia. Kirjallisuuspuheen tavoilla tarkoitetaan teoksen kuvailua, tulkintaa ja arvottamista. Erityisesti sisällönanalysissa keskitytään arvottamisen sisältöihin: mitä arvoja ja tavoitteita blogisteilla ja kriitikoilla on, kun he arvottavat teosta. Kirjallisuuspuheen sisältöjen aiheet liittyvät teoksen muotoon, sisältöön ja kontekstiin. Huotarin mallia on laajennettu koskemaan lukijan omiin kuvaileviin ja arvottaviin kommentteihin lukijuudestaan ja lukukokemuksistaan. Tällaista puhetta esiintyy runsain määrin blogiteksteissä. Lukukokemus ja lukijuus puhetta vastaa subjektiivisen kontekstin -käsite. Tutkimus osoittaa, että molemmat aineistot niin kuvailevat, tulkitsevat ja arvottavat teoksia, joskin tulkintaa on huomattavasti vähemmän. Kuvailua on kaikkein eniten. Se, mistä ja miten tarkasti aineistossa puhutaan teoksista, on erottavana tekijänä. Kriitikot ja blogistit kuvaavat juonta ja henkilöitä teoksia taustoittavina tekijöinä ja tarttuvat Hotakaisen kieleen ja kerrontaan Hotakaisen kirjailijakuvan takia, mutta kontekstuaalisen tason kuvailussa alkaa näkyä jo tekstilajien eroja. Kriitikot laajentavat teoksen tarkastelun suunnilleen jokaisen kriitikon kohdalla teoksen kontekstiin eli suhteuttavat teosta ajankuvaan tai merkitykseen kirjalliselle elämälle, kun taas blogistien konteksti on enemmän subjektiivinen eli he vetoavat omiin kokemuksiinsa ja lukijuuteensa. Tämä selviää tarkastelemalla subjektiivisen kontekstin tasoa. Arvottamisen perustelut liittyvät joko subjektiivisiin kokemuksiin, kuten blogistien tapauksessa, tai suhteuttamalla ympäröivään teoksen kontekstiin, mitä kriitikot hyödyntävät perusteluissaan. Tämä selittyy lukijapositiona: onko kyseessä reaalin lukija vai asiantuntijalukija.			
Avainsanat – Keywords vastaanotto, kirjallisuuskritiikki, kirjablogi, lukija, lukeminen, lukukokemus			

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Humanities	
Tekijät – Author Heli Juntunen			
Työn nimi – Title Literary discourse in literary criticisms and literature blogs. Reception of Kari Hotakainen's novels <i>Juoksubaudantie</i> , <i>Ihmisen osa</i> , <i>Jumalan sana</i> and <i>Luonnon laki</i> in professional literary criticisms and literature blogs.			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä –Date	Sivumäärä – Number of pages
Literature	Pro gradu -tutkielma	X	23.11.2015
	Sivuainetutkimus		
	Kandidaatin tutkielma		
	Aineopintojen tutkielma		
Tiivistelmä – Abstract			
This thesis studies present day literary discourse through two different kinds of research material. On the background of the thesis are the claims made in the media that culture journalism has been withering if not entirely perishing. There has been given two kinds of reasons for this withering. Firstly, the separation between culture news editors and other news editors has grown smaller due to organizational changes in newspaper publication houses, which has changed their working methods as well as their professional identities. Secondly, online content creation has intensified the competition for audience. The second reason in particular has been the inspiration behind this thesis. The thesis studies literary discourse of texts in literature blogs and of literary criticisms. These two genres represent the current extremes of literary discourse. Literature blog texts and criticisms produce reception discourse of Kari Hotakainen's four novels <i>Juoksubaudantie</i>, <i>Ihmisen osa</i>, <i>Jumalan sana</i> and <i>Luonnon laki</i>. The research material consists of 56 literature blog texts from 43 different writers and 28 literary criticisms from 25 different writer. The literature blog material was gathered by utilizing Google search and by browsing links in the blogs. The literary criticisms have been published in the following Finnish newspapers: <i>Helsingin Sanomat</i>, <i>Turun Sanomat</i>, <i>Savon Sanomat</i>, <i>Aamulehti</i>, <i>Parnasso</i>, <i>Etelä-Saimaa</i>, <i>Uusi Suomi</i>, <i>Ilkeä</i>, <i>Kaleva</i>, <i>Lapin Kansa</i>, <i>Satakunnan Kansa</i>, <i>Etelä-Suomen Sanomat</i>, <i>Demari</i> and <i>Kansan Uutiset</i>. The theoretical framework of the thesis combines reception studies, criticism studies and reader studies. The most important notions are the concepts of a reader and of reading as well as of the experience generated by reading. Literary criticisms and blog texts are to be treated as different genres. The differentiating factor is the writer's reader positioning in the genre. Literary criticisms are most often written by professional readers and blog texts are written by ordinary readers. Ordinary readers as meaning constructors and as producers of literary discourse can be understood through the concepts of reception studies. In the study of literary discourse Markku Huotari's (1980) content analysis model for literary criticism has been applied. The main purpose of this thesis is to examine the differences between the contents and methods of literature discussion. Literary discourse in this thesis refers to the description, interpretation and evaluation of the novels. Content analysis in the thesis is focused on the contents of evaluation: what values and goals do bloggers and critics have when they evaluate a novel. The contents of literary discourse consist of the novel's form, content and context. Huotari's model has been extended to apply to the reader's personal descriptive and evaluative comments of being a reader and of the reading experience. This kind of discourse is abundant in blog texts. The discourse of being a reader and of the reading experience is equivalent to the concept of subjective context. The results of the thesis show that in both genres the texts describe, interpret and evaluate the novels. The texts are mostly descriptive and contain only little interpretation. The differentiating factor between the genres is that of what subjects and how much in detail the novels are discussed in the research material. Literary critics and bloggers both describe the plot and the characters of the novels as background information and comment on Hotakainen's language and narration due to Hotakainen's profile as an author. On contextual level description, however, differences between the genres start to emerge. Critics expand the examination of the novel to the novel's context, that is, they place the novel into the context of the particular time in history and to the novel's significance to literature in general. The bloggers' context then again is more subjective i.e. they relay their personal experiences both in general and as readers. This becomes clear by studying the level of subjective context. The justifications behind evaluation are either connected to subjective experiences like in the case of bloggers or by placing the novel to the surrounding context as is done by the literary critics. This can be explained by the reader positioning: is the reader an ordinary reader or a professional reader.			
Avainsanat – Keywords reception, literary criticism, literature blog, reader, reading, reading experience			

Sisällys

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuskohteen esittely	1
1.2. Tutkimusaineistojen kerääminen ja -tehtävän määrittely	3
1.3. Aikaisemmat tutkimukset ja teoreettinen viitekehys	6
1.4. Tutkielman eteneminen	9
2. TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	11
2.1. Kari Hotakainen	11
2.2. Juoksuhaudantie, Ihmisen osa, Jumalan sana ja Luonnon laki	13
2.2. Aineistojen kuvaus ja niiden käsittely	18
2.3. Vastaanotontutkimuksesta ja kritiikin puhetavat	20
2.4. Kirjallisuuskritiikki ja kriitikko	28
2.5. Kirjablogit ja kirjablogistien lukijakuva	34
2.6. Sisällönanalyysi menetelmänä	40
3. TEOSTEN KUVAILU JA TULKINTA BLOGEISSA JA KRITIIKEISSÄ	44
3.1. Juoni ja teemat	44
3.2. Henkilöt	51
3.3. Kieli ja kerronta	61
3.4. Kirjailija, lukija ja ympäröivä todellisuus	65
3.5. Lukukokemus ja lukijuus	70
4. TEOSTEN ARVOTTAMINEN BLOGEISSA JA KRITIIKEISSÄ	75
4.1. Formaalin arvottaminen	75
4.2. Sisällöllinen arvottaminen	81
4.3. Kontekstuaalinen arvottaminen	89
4.4. Subjektiivisen kontekstin arvottaminen	96
5. LOPUKSI	100
LÄHTEET	105
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskohteen esittely

Julkista kirjallisuuspuhetta on perinteisesti tuotettu päivälehtien kulttuurisivuilla ja kritiikkeissä. Tellervo Krogerus valottaa kriitikko Anna-Maria Tallgrenia koskevan tutkimuksensa alussa kritiikintutkimuksen alkutaipaleita. Vielä 1900-luvun alussa kritiikkiä pidettiin sekundaarina ja kirjallisuutta täydentävänä ilmiönä ja epäluotettavana tiedonlähteenä. Vasta kun kirjallisuudentutkimus otti yhteiskunnallisen tutkimuksen näkökulman ja käsitti taiteen vuorovaikutusjärjestelmänä ja yhteiskunnallisena instituutiona, kriitikon asema täsmentyi välittäjänä ja vaikuttajana. (Krogerus 1998: 13–14.) Juhani Niemi (1991b: 13–18) kuvaakin kirjallisuusinstituutiota viestintämallina, jossa lähettäjä ja vastaanottaja ovat vuorovaikutuksessa. Välissä on viesti eli kirjallinen teos. Viestintämallissa otetaan huomioon myös välitykseen ja levitykseen liittyvät väliportaavat, mihin kriitikot sijoittuvat. He antavat uudesta teoksesta ensimmäisen julkisen arvion.

2010-luvulla kritiikin asema on muuttunut sisällöllisesti ja rakenteellisesti (Hurri 1993; Hellman & Jaakkola 2009). Kritiikit on myönnetty jo pitkään tutkimuskohteena luotettaviksi muun muassa aatehistoriallisesta näkökulmasta, mutta kriitikot eivät ole enää ainoita, jotka antavat julkisen arvion uusista teoksista. Internetin salliman julkaisunopeuden ja helppouden vuoksi suurin osa kirjallisuudesta käytävästä keskustelusta käydään todennäköisesti jo blogeissa ja verkkolehdistä. Tästä on seurannut se, että päivälehdissä ilmestyvä kirjallisuuskritiikki on joutunut muovautumaan tilanteeseen. Internet ei ole ainoa syy kritiikin muuttumiseen. Suurempi ja merkittävämpi syy on markkinataloudesta johtuvat lieveilmiöt. Koska internetkirjoittelu on ollut pinnalla mediakeskusteluissa viimeisen kymmenen vuoden aikana sen verran paljon, on ammatikritiikin ja internetissä käytävän kirjallisuuskeskustelun välistä maastoa tarpeellista tutkia. Internetissä käytävä kirjallisuuskeskustelu tutkimuskohteena on samantyyllisiä piirteitä kuin kirjallisuuskritiikillä 1900-luvulla: se odottaa hyväksyntää.

Tutkielmani on vastaanotontutkimusta. Vastaanotto jaetaan perinteisesti julkiseen ja yksityiseen vastaanottoon. Kriitikit ovat julkista vastaanottoa ja kotipiirissä, yksityishenkilöiden tuottama vastaanotto on yksityistä. Pro gradu -tutkielmani kohteena on tutkia ja pohtia julkisen ja yksityisen vastaanoton kirjallisuuspuhetta. Tutkin aihetta ammattikritiikeistä, jotka on julkaistu painetuissa lehdissä sekä internetissä julkaistuista kirjablogeista. Kirjablogeja kirjoittavat yksityishenkilöt, mutta koska he ovat julkaisseet tekstinsä internetissä, tulkitsen heidän vastaanottonsa julkiseksi. Kirjablogitekstin vastaanotossa sekoittuvat siis julkisen ja yksityisen vastaanoton määritelmiä. Mielenkiintoista tässä on se, miten reaalisen lukijan tuottamat arviot teoksista muokkaavat kirjallisuusinstituution rakennetta.

Näkökulmani vastaanotontutkimukseen on kirjallisuuspuheen moninaistuminen internetin aikakaudella. Tiedostan kuitenkin, että kirjablogitekstit eivät ole puhtaasti kirjallisuuskritiikkiä, mutta, kuten tulen todistamaan tutkielman kuluessa, näillä kahdella on samankaltaisia piirteitä ja ehkä jopa tavoitteita. Painotus on enemmän kirjablogiteksteissä ja niiden vertaamisessa ammattikritiikkeihin. Kirjablogitekstien tutkiminen itsessään olisi jo mielenkiintoista, mutta vertaaminen kirjallisuuskritiikkeihin tuo tutkielmaani lisää näkökulmia ja syvyyttä. Tutkin aineistosta kirjoittajien tapaa tuottaa puhetta kirjallisuudesta. Tutkimusotteeni on vertaileva.

Kirjablogitekstit ja kirjallisuuskritiikit tuottavat vastaanottopuhetta Kari Hotakaisen neljästä teoksesta: *Juoksuhaudantie*, *Ihmisen osa*, *Jumalan sana* ja *Luonnon laki*. Kari Hotakainen on suosittu kirjailija, jota ei ole tutkittu vielä paljoa, varsinkaan vastaanoton ja kritiikin näkökulmista. Yleensä vastaanotontutkimuksen kohteeksi valitaan kirjailija tai teos, jotka ovat saaneet julkisuudessa poleemisen vastaanoton, koska sellaisesta kohteesta saa irti mahdollisimman paljon. Hotakaisen kohdalla tämä ei kuitenkaan toteudu, sillä hänestä on kirjoitettu lehdistössä suhteellisen myönteiseen sävyyn. Se, miksi olen valinnut Kari Hotakaisen ja hänen neljä teostaan tutkimusaineistoni kohteeksi, johtuu puhtaasti siitä, että hänen teoksiaan on arvioitu runsaasti niin lehdistössä kuin kirjablogeissa. Tutkimukseni kohteena ei ole niinkään se, mitä Kari Hotakaisen teoksista on itsessään sanottu, vaan tarkoitus on tarkastella kirjallisuuskritiikkiä tekstilajina nykyisessä kirjallisuuden kentässä.

Kirjojen valintaan on vaikuttanut kaksi tekijää: tuoreus ja mediajulkisuus eli näkyvyys. Kaikki neljä teosta on julkaistu 2000-luvun puolella, joten ne ovat suhteellisen tuoreita.

Juoksuhaudantien arviot saattaa erota joukosta, koska teos on julkaistu 2000-luvun alussa. Kritiikki- ja blogiaineistojen ajallinen välimatka on pitkä. Kritiikkiaineisto on julkaistu teoksen julkaisun jälkeen, mutta blogiaineistooni on valikoitunut tekstejä, jotka on kirjoitettu aikaisintaan 2008. Ratkaisevin tekijä on kuitenkin niiden näkyvyys kirjablogeissa. Niistä on kirjoitettu runsaasti suhteessa muihin Hotakaisen 2000-luvulla julkaistuihin romaaneihin, kuten *Iisakin kirkko* (2004) ja *Huolimattomat* (2006).

1.2. Tutkimusaineistojen kerääminen ja -tehtävän määrittely

Julkista vastaanottoa on perinteisesti tutkittu painetuissa lehdissä julkaistuista kirjallisuuskritiikeistä. Osa aineistoani onkin ammattikriitikoiden kirjoittamat kritiikit, mutta päätutkimusaineistoksi valikoituu kuitenkin kirjablogiaineisto. Kritiikkiaineisto on luonteeltaan vertailuaineisto. Lisäksi olen tuottanut kyselyn blogikirjoittajille. Kyselyaineisto on luonteeltaan pääaineistoa ja vertailuaineistoa tukeva. Kyselyntuottaminen oli tarpeellista, koska blogistit ilmoittavat hyvin niukasti tietojaan itsestään omissa blogeissaan internetin mahdollistaman anonymiteettisuojaan takia. Kyselyaineiston avulla hahmotan blogistin lukijakuvaa, koska sitä vasten hän tuottaa kirjallisuuspuhettaan. Suhtaudun blogisteihin vastaanotontutkimukselle tyypillisellä käsitteellä ”reaalilukija”. Vastaanotontutkimuksessa on tärkeää tietää lukijan taustasta, sillä jokainen reaalilukija tulkitsee kohdetta omaa taustaansa vasten. Kyselyaineisto siis tukee kirjablogitekstiaineiston kirjoittajien tuntemista syvällisemmin.

Minulla olisi ollut mahdollisuus tuottaa laajempaa kyselyä, jossa olisin kysynyt esimerkiksi sitä, miksi he kirjoittavat blogia ja erityisesti kirjablogia sekä minkälaisia merkityksiä he antavat bloginkirjoittamiselle. Mutta tämänkaltaisen kyselyn tekeminen olisi tuottanut tietoa, joka ei ole relevanttia tutkimukseni kannalta. Tutkimuskysymyksieni ja –intressieni alueeseen eivät kuulu blogistien tavoitteet tai mieltymykset kirjoittajina. Viitekehykseni on rajattu blogistien tuottamien tekstien sisällönanalyysiin, joka paljastaa tietoa teosten vastaanotosta. Myönnän kuitenkin, että blogisteja olisi mielekästä tutkia myös kirjoittajina. Kyselyaineisto kerättiin 2014 marras-joulukuun vaihteessa. Otin yhteyttä blogisteihin joko sähköpostin välityksellä, mikäli blogisti ilmoitti osoitteensa blogisivullaan, tai jätin viestin

tuoreimman blogitekstin kommenttilaatikkoon. Kyselyssä tiedustelin blogistien ikää, sukupuolta, ammattia, koulutusta ja asuinpaikkakuntaa (ks. Liitteistä kirje blogisteille).

Kirjallisuuskritiikkiaineisto on julkaistu valtakunnallisissa painetuissa lehdissä melko pian teoksen julkaisun jälkeen. Tekstit ovat siis ajanjaksolta 2002–2013. Etsimiseen olen käyttänyt apuna vuosina 1972–2002 julkaistua Kirjallisuusarvosteluja-julkaisua, lehtien internet-arkistoja sekä Google-hakupalvelua. Lisäksi itse omistan melko paljon 2000-luvun *Parnassoja*, joista löysin melkein kaikista neljästä teoksesta arviot.

Kirjablogitekstiaineiston olin kerännyt kandidaatintutkielmaa varten jo syksyllä 2013 lukuun ottamatta *Luonnon laki* tekstejä. Tekstit ovat aikaväliltä 2008–2014. Aikavälistä on huomautettava sen verran, että *Juoksuhaudantiestä* kirjoitettuja tekstejä ei löytynyt teoksen julkaisuajankohdalta. Tämä on ymmärrettävää, koska bloggaaminen vakiintui 2010-luvulle tultaessa. Kritiikkeihin verrattuna blogitekstien julkaiseminen ei pääsääntöisesti sijoitu uutuusteosten julkaisun kohdalle, vaikka joidenkin blogistien teksteistä on luettavissa, että he odottavat uutuusteosten lukemista ja ennen kaikkea niistä kirjoittamista. Muutamia tekstejä olen joutunut poistamaan alkuperäisestä aineistosta, koska kyseisten tekstien blogia ei ole enää olemassa. Olen täydentänyt aineistoa lisäämällä *Luonnon lakia* käsitteleviä tekstejä. Keräämisessä olen käyttänyt hyväksi Google-hakupalvelua. Syötin tiedoiksi kirjan ja kirjailijan nimen, jonka perusteella sain lukuisia osumia. Myös surffailin eri blogien välillä, sillä monet kirjablogistit listaavat seuraamiaan kirjablogeja sivuillaan. Kohdeteoksistani kirjoitettujen tekstien löytämisessä auttoi tunnisteiden käyttö. Blogikirjoittaja ilmoittaa tunnisteilla, mistä teksti kertoo. Tunnisteet on yleensä listattu blogisivun reunassa. Listasta pystyy huomaamaan, jos blogisti on kirjoittanut Kari Hotakaisen teoksista.

Kirjablogi- ja ammattikritiikkiaineistossa minua kiinnostaa kirjoittajien tapa puhua ja tuottaa kirjallisuuspuhetta. Vertailusta tekee mielenkiintoisen kirjoittajien erilaiset kirjoittajaseamat. Kritiikkejä kirjoittavat kirjallisuuden asiantuntijat, kriitikot. Heidän arvioitaan kirjallisuudesta on perinteisesti arvostettu, vaikka he ovat saattaneet esittää kielteisiä arvioita teoksista. Blogistit ovat taustoiltaan monialaisempia, eikä heillä välttämättä ole minkäänlaista koulutusta kirjallisuuden arviointiin. He eivät määrittele itseään kriitikoiksi eikä nykyisen kritiikkikäsitteen mukaan heidän tekstejään määritellä kirjallisuuskritiikeiksi. Blogistit kirjoittavat kirjallisuudesta harrastusmielessä. He eivät saa palkkaa kirjoittamistaan

teksteistä. (Jalkanen & Pudas 2013: 110–111.) Heitä siis yhdistää into jakaa kokemuksiaan kirjallisuudesta asiantuntijattomuudestaan huolimatta. Kriitikoiden ja blogistien tavoitteet kirjallisuuden arviointiin eroavat jo tässä suhteessa.

Kritiikinpuhe on perinteisesti jaotettu kolmeen osaan. Teosta kuvaillaan, tulkitaan ja arvotetaan. Näistä kolmesta viimeistä tulen painottamaan tutkielmassani, koska arvottamisessa näkyvät senhetkiset arvoarvostelmat ja mieltymykset. Myös aineistojen erilaisuuden takia arvottavan puheen vertailu saattaa tuottaa tuloksia, joiden perusteella voidaan päätellä kirjallisuudesta käytävän puheen tilasta ja arvostuksista. Kuvailun ja tulkinnan käsittely osana kirjallisuuspuhetta on myös tärkeää, koska joidenkin teoreetikoiden mielestä ei voida arvottaa ilman tulkintaa, kuten Marcia Muelder Eaton (1994: 133–135) esittää.

Kritiikin- ja kulttuurintutkimuksessa on oltu huolissaan vuosikymmenien ajan kulttuuri-journalismin journalistisoitumisesta, joka näkyy muun muassa journalististen juttutyyppeiden lisääntymisenä ja käsityksessä sisällöstä. Aiheen uutisarvoksi määräytyy teoksen tai tapahtuman ”hyvän laadun” sijaan tärkeyden, suuruuden ja uutuuden kriteerit. (Hellman & Jaakkola 2009: 39.) Tutkielmani tausta-ajatukset liittyvät kritiikin määrälliseen ja sisällölliseen laskuun. Uusimmassa kritiikintutkimuksessa esitetään jopa paradigmanvaihdosta esteettisestä, ns. asiantuntijaroolista, journalistiseen paradigmaan, jossa kriitikko on pelkkä uutistyylinen. Hypoteesini on, että paradigmanvaihdos näkyy arvottamisen löyhyytenä.

Päätehtävä tutkielmassani on siis tarkastella, miten kirjallisuudesta puhumisen sisällöt ja tavat eroavat ammattikritiikeissä ja kirjablogiteksteissä. Kirjallisuuden sisällöillä tarkoitan muotoon, sisältöön ja kontekstiin liittyviä aiheita, ja puhumisen tavoilla tarkoitan teoksen kuvailua, tulkintaa ja arvottamista. Erityisesti keskityn arvottamiseen, mikä tuottaa seuraavanlaisen kysymyksen: mitä arvoja ja tavoitteita blogisteilla ja kriitikoilla on, kun he arvottavat teosta? Kaiken lomassa pohdin blogikirjoittelun asemaa kirjallisuusinstituutiossa ja suhteessa kirjallisuuskritiikkiin, vaikka en käsitä blogikirjoittelua tekstilajina kritiikiksi.

1.3. Aikaisemmat tutkimukset ja teoreettinen viitekehys

Tutkielmani ammentaa teoriaa ja käsitteistöä vastaanoton- eli reseptiotutkimuksen, kritiikintutkimuksen ja lukijatutkimuksen alueilta. Suomalaisessa kritiikintutkimuksessa on tähän mennessä painottunut kriitikkokuvien muodostaminen. Tellervo Krogerus (1988) tarkasteli väitöskirjassaan Valvojan ja Helsingin Sanomien kriitikkoa Anna-Maria Tallgrenia naiskirjailija-näkökulmasta. Toisin kuin Krogerus, Riikka Kaljunen (2013) ei huomioi sukupuolta havainnoidessaan Mervi Kantokorven kriitikkokuvaa pro gradu -tutkielmassaan. Kaljuselle Kantokorpi oli ensisijaisesti akateeminen kriitikko. Tässä tutkielmassa en paneudu yksittäisiin kriitikkokuviin. Kriitikkokuvatutkimus avaa kriitikoiden esteettisiä arvoja ja kirjallisuuskäsityksiä.

Oman tutkimukseni kannalta tärkeämpiä ovat sellaiset tutkimukset, jotka käsittelevät kritiikin rakennetta ja sisältöjä sekä kritiikin julkaisufoorumeita. Merja Hurrin väitöskirja *Kulttuuriosasto* sivuaa kritiikintutkimusta, mutta enemmän se käsittelee kulttuuritoimituksen muutosta. Hurri tutki viiden pääkaupunkilehden kulttuuritoimituksia vuosina 1945–1980. Tuona ajanjaksona Hurrin mukaan kulttuuritoimituksien työtä kuvastivat poliittiset ja sukupolvien väliset konfliktit. Poliittiset konfliktit olivat lehtien välisiä, kun taas sukupolvien väliset konfliktit olivat toimituksen sisäisiä, eivätkä ne välttämättä näkyneet toimituksen ulkopuolelle. Hurri väittää, että kriitikoilla pitäisi olla vapaus ja itsenäisyys toimia omalla tavallaan.

Kritiikin kriittisyys toteutuu parhaiten silloin, kun taide-elämän ja kriitikon roolit ovat tarpeeksi eriytyneet ja arvostelijalle taataan oikeus kirjoittaa viime kädessä vain oman makunsa ja esteettisen vakaumuksensa mukaisesti (Hurri 1993: 300-301).

Hurrin aihetta sivuaa Maarit Jaakkolan (2015) englanninkielinen väitös *The Contested Autonomy of Arts and Journalism*. Väitös käsittelee sanomalehtien kulttuurijournalismin muutosta Suomessa vuosina 1978–2008. Tarkastelukohteina ovat erityisesti professionalismi, sen rakenteet ja rakenteelliset muutokset muuttuvassa tuotantoympäristössä ja kulttuurisessa maisemassa. Jaakkola ottaa esille käsitteen kriisipuhe, jolla hän tarkoittaa sitä, että mediassa puhutaan kulttuurijournalismin kriisiytymisestä. Puheessa korostuu kulttuurijournalismin muutos tai jopa tuhoutuminen. Jaakkola kuitenkin huomauttaa, ettei kulttuurijournalismi ainakaan ole katoamassa mihinkään. Kriisipuhe on enemmänkin kulttuurijour-

nalismia ylläpitävä puolustusstrategia, joka luo taiteelle autonomisen aseman ja ylläpitää professionalismia. Jaakkola huomaa muutoksia kulttuurijournalismin kattavuudessa ja tuotannossa. Artikkelien pituudet ovat lyhentyneet, mutta toisaalta kulttuurikäsitys on laajentunut, mikä mahdollistaa populaarikirjallisuudenkin käsittelyn. Myös ammattijoukossa esiintyy nykyään kahdenlaista paradigmaa: journalistinen ja esteettinen paradigma. Jaakkola havainnollistaa paradigmojen olemassaoloa organisationalisilla ja ideologisilla muutoksilla. Kulttuurijournalismin freelancerit edustavat enemmän esteettistä paradigmaa, ja heidän fokuksensa on arvioinnissa, kun taas toimittajakunta on journalistisesti fokusoitunut.

Suomen Akatemia rahoitti 1980-luvulla projektia nimeltään Kulttuurin markkinat ja merkitykset. Siinä oli tarkoituksena selvittää kulttuurin muutoksia toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa. Kimmo Jokinen tuotti kaksi tutkimusta, joista ensimmäinen käsitteli lukumielitymyksiä. Tutkimuksessa käytettiin aineistona Helsingin Sanomien vuosina 1969–1985 julkaistuja Nämä kirjat käyvät kaupaksi... mutta älkää ostako näitä –listoja. Tulokset koottiin teokseen *Ostajat, lukijat, arvioijat, tukijat* (1987). Toinen tutkimus *Arvostelijat* (1988) koski kriitikoita. Tutkimuksessa kyseltiin SARV:n (Suomen Arvostelijain Liitto) jäseniltä kriitikon työstä ja heidän asenteitaan työtään kohtaan. Esittelen tätä tutkimusta enemmän luvussa 2.4.

Vastaanotontutkimuksella ei ole pitkiä perinteitä Suomessa. Se rantautui 1970-luvulla Suomeen ja uranuurtajia ovat olleet erityisesti Katariina Eskola ja Yrjö Varpio. 1990- ja 2000-luvuilla vastaanotontutkimus ei ole ollut suosittua. Reseptitutkimuksessa tarkastellaan sitä, mitä merkityksiä lukija antaa teokselle. Teoksen vastaanotto linkittyy kiinteästi myös kirjailijakuviin. Aineistoina kirjailijakuvatutkimuksissa ovat olleet pääosin lehtien kritiikkejä ja muita dokumentaarisia aineistoja, kuten kirjeet (esim. Tiirakari 1997). Leeni Tiirakari rakensi Minna Canthin 1800-luvun lopun vastaanotosta lukumalleja tutkimukseensa *Taistelevat lukumallit. Minna Canthin teosten vastaanotto*. Lukumallilla Tiirakari tarkoittaa lukijaryhmän erityistä lukemistapaa (Tiirakari 1997: 19). Hän erotteli kahdeksan erilaista lukumallia, joilla Minna Canthia luettiin 1800-luvun lopulla. Yrjö Varpio (1978, 1973) on tutkinut Väinö Linnan teosten kääntämistä, julkaisemista ja vastaanottoa ulkomailla sekä Lauri Viidan kirjailijakuvaa. Näissä tutkimuksissa Varpio on ottanut huomioon myös teosten julkisen vastaanoton. Pekka Tarkka on tutkinut Paavo Rintalan ja Hannu Salaman teosten vastaanottoa.

Katariina Eskolan tutkimukset ovat enemmän kirjallisuuden käyttöön ja lukutottumuksiin ja –mieltymyksiin liittyvää. Silloin aineistona ovat haastattelut ja kyselyt. Myös aineisto voi sisältää kirjapäiväkirjamerkintöjä. Tärkeää on huomata, että tekstin tuottajana tai puhujana on tavallinen lukija. Kirjablogiaineistoni voidaan rinnastaa tämänkaltaiseen tavallisen lukijan tuottamaan tekstiin. Katariina Eskola on tutkinut 1970–1980 -luvuilla suomalaisten lukutottumuksia ja lukemisharrastusta (esim. Eskola 1979, 1990a). Eskola on tullut tutkimuksissaan siihen tulokseen, että suomalaiset lukevat suhteellisen paljon iästä tai sosiaalisesta statuksesta huolimatta. Myös Eskola väittää, että suomalaista lukemiskulttuuria kuvaa yhtenäisyys. Ei ole erikseen elitistin ja työläisen suosimaa kirjallisuutta. (Eskola 1990a: 290–291, 313.) Suomi on tässä suhteessa erityislaatuinen toisin kuin esimerkiksi Ranska (Bourdieu 1993). Vaikka Eskolan tutkimukset kuvaavat 1970–1980 -lukujen tilannetta, tuloksia voidaan varmasti todentaa vielä 2010-luvullakin. Kimmo Jokisen (1997) tutkimus *Suomalaisen lukemisen maisemaihanne* todentaa osittain Eskolan tutkimuksien tuloksia yhtenäisestä mausta. Tosin hän huomaa hienoisen eron tavallisen lukijan ja kirjallisuuden ammattilaisen välillä. Jokinen pyrkii tutkimuksessaan rakentamaan kansallista lukemismaisemaa käyttäen aineistonaan haastatteluita ja kirjallisuusarvosteluita.

Suomessa ei ole toistaiseksi tutkittu ammattikritiikkejä ja kirjablogeja samassa tutkimuksessa. Muutenkaan kirjablogitutkimus ei ole ollut suosittua suomalaisessa kirjallisuuden tutkimuksessa joitakin pro gradu -tutkielmia lukuun ottamatta (Puoskari 2012, Riikonen 2010). Ulkomailla ainakin Ann Steiner (2010) on kartoittanut kirjablogeja ruotsalaisesta näkökulmasta. Blogveja on kyllä tarkasteltu muissa tieteissä kieli- ja kulttuurintutkimusta myöten.

Kari Hotakaisen tuotantoa on kartoitettu suhteellisen vähän. Hotakainen on niin kriitikoiden kuin lukijoiden suosikki, joten on ihmeellistä huomata, kuinka häntä ei ole huomioitu yhtään enempää akateemisissa tutkimuksissa. Pääpaino on ollut pro graduissa. Maria Laakso kuitenkin teki väitöskirjan vuonna 2014 Hotakaisen lastenkirjallisuuden huumorista ja teosten suuntautumisesta kahdelle yleisölle. Tässä tutkimuksessa on otettu huomioon yleisöt, mutta vain teoreettiselta kannalta. Laakson tutkimuksessa ei siis ole tutkittu reaalityttöjä. Pro gradut ovat kohdistuneet muun muassa kuvaukseen, tyyliin, peritteksteihin ja teemoihin, kuten markkinatalous ja valta (Halinen 1998; Jokiranta 2005; Lausti 2010; Pih-

lajamäki 2010). Tutkimukseni avaa täten uusia näkökulmia niin Kari Hotakaisen teoksista ja niiden vastaanotosta kuin myös kirjablogitekstien ja kirjallisuuskritiikin kirjallisuuspuheesta.

1.4. Tutkielman eteneminen

Tutkielmani muodostuu viidestä pääluvusta ja niiden alaluvuista. Ensimmäinen luku on ollut aiheeseen johdatteleva. Johdantoluku sisältää tutkimuskohteen ja käytettävän aineiston keräyksen kuvaukset sekä tutkimuskysymyksien määrittelyn. Teoreettista viitekehystä on avattu aikaisempien tutkimusten avulla.

Toisessa kappaleessa syvennyttään lähemmin teoreettis-metodologisiin lähtökohtiin. Aluksi kuvaillaan Kari Hotakaisen kirjailijakuvaa ja aineistossa käytettäviä neljää kohdeteosta: *Juoksuhaudantie*, *Ihmisen osa*, *Jumalan sana* ja *Luonnon laki*. Seuraavaksi kuvataan aineistoa ja sen käsittelyä tarkemmin, kuten määrää, julkaisupaikkaa ja -aikaa. Tämän jälkeen käsitellään tutkielmaan liittyviä teorioita ja menetelmiä. Tutkielman teoreettisina viitekehyksinä ovat vastaanotto-, lukija- ja kritiikintutkimus. Näiden tutkimusten avulla avaam käsitteitä ”lukija” ja ”lukeminen”, ”lukeminen kokemuksena” sekä ”kritiikki”. Myös kuvaan kirjablogitekstiä verkossa tuotettuna tekstilajina. Tähän hyödynnän vertailua kritiikkitekstiin. Tutkielmani tehtävänä on vertailla näitä kahta tekstilajia toisiinsa, joten on aiheellista esitellä kumpienkin tekstilajien ominaisuudet. Lukija-käsitteen avulla pyrin kuvaamaan aineistoni kirjoittajien lukijapositionia.

Luvut kolme ja neljä ovat analyysilukuja. Ensimmäisessä analyysiluvussa (luku 3) hahmotetaan blogistien ja kriitikoiden kuvailuja ja tulkintoja Kari Hotakaisen teoksista. Alalukujen nimet ovat muovautuneet sisällönanalyysissa havaituista suurimmista teemoista. Käsittely on aineistoa yleistävää, jonka takia kolmannen luvun viimeisessä alaluvussa käsittelem yhtä teosta monipuolisemmin hahmottaen tarkemmin, miten kuvailu ja tulkinta toteutuu täsmällisesti yksittäisen teoksen kohdalla.

Toisessa analyysiluvussa (luku 4) tarkastellaan teosten arvottamista Markku Huotarin mallia soveltaen. Tämän luvun alalukujen nimet on nimetty Markku Huotarin mallia soveltaen.

Tällä tavalla korostetaan monipuolisemmin arvottamisen kohteita ja selvennetään blogitekstien ja kritiikkien mahdollisia eroja tekstilajeina.

Viimeinen pääluku tekee yhteenvetoa saaduista tuloksista. Samalla pohditaan jatkotutkimusideoita, joilla saisi selville enemmän blogitekstien ja kritiikkien eroista ja yhtäläisyyksistä sekä pohditaan laajemmassa kontekstissa saatuja tuloksia.

2. TEOREETTIS-METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Kari Hotakainen

Kari Hotakainen (s. 1957) opiskeli Helsingin yliopistossa kotimaista kirjallisuutta. Ennen siirtymistään vapaaksi toimittajaksi vuonna 1996 Hotakainen oli toimittajana muun muassa Savon Sanomissa ja STT:llä sekä WSOY:n mainososastolla. (Haavikko 2000: 163.) Hotakainen aloitti kirjailijanuransa kirjoittamalla runoja. Hotakaiselta julkaistiin neljä runokokoelmaa peräjäälkeen: *Harmittavat takaiskut* (1982), *Kuka pelkää mustaa miestä* (1985), *Hot* (1987) ja *Runokirja* (1988). 1990-luvulta lähtien hän on julkaissut tasaisin väliajoin proosaa. Ensimmäinen oli *Buster Keaton: Elämä ja teot* (1991), jonka jälkeen hän kirjoitti *Bronksin* (1993). Tähän mennessä Hotakainen on kirjoittanut tai käsikirjoittanut yhteensä viisi runokokoelmaa, 11 romaania, neljä näytelmää, viisi radiokuunnelmaa ja yhden tv-sarjan. WSOY on kustantanut suurimman osan Hotakaisen tuotannosta lukuun ottamatta kolmea viimeistä romaania, jotka on julkaissut Siltala. *Luonnon laki* (2013) on Hotakaisen uusin teos. Hotakainen on kirjoittanut myös lapsille ja nuorille kolme teosta. Omien sanojensa mukaan hän ei ajattele etukäteen kohderyhmää vaan antaa teoksen itse puhua omaa kieltään (Haavikko 2000: 160–161). Myry Voipio kuvaa *Lastenkirjaa* (1990), *Ritvaa* (1997) ja *Satukirjaa* (2004) monikerroksisiksi lastenkirjoiksi ja ei-perinteisiksi satukirjoiksi, jotka haastavat jo otsikkonsa puolesta pohtimaan, mitä ovat lastenkirjat ja sadut. (Voipio 2010: 157–158.) *Lastenkirjalla* oli ilmestyessään ristiriitainen vastaanotto, sillä osa näki sen sopimattomana lapsille. Lapset kuitenkin olivat ennakkoluulottomia. (Könönen 2010: 63.)

Runoilijana Kari Hotakaisessa kiinnitettiin huomiota kielen ironioilla leikittelyyn ja nonsensen käyttöön. Juhani Niemen mukaan myös huumorinkäyttö erottaa Hotakaisen tyypillisestä 1980-luvun runoilijatyyppistä. (Tarkka 1993; Niemi 1991a: 26.) Hotakainen siirtyi 1990-luvulla proosaan. Sen vastaanotossa 1990-luvulla herättää huomiota jälkimodernistinen kerrontatapa eli korostunut metafiktiivisyys sekä tarina- ja aikarakenteiden hajoaminen, jotka olivat tuolloin vasta kotoutumassa Suomeen. *Bronksin*, *Klassikon* ja *Sydänkohtauksien* vastaanotossa korostuukin teosten suunnannäyttäjäisyys. Proosatuotannossa näkyy

vahvasti Hotakaisen runoilijataustaa muun muassa tekstin rytmityksessä ja retorisisissa keinoissa. (Kantokorpi.) Hotakaisen käyttämä nonsense-tekniikka näkyy kieliakrobatiana ja sanaleikkeinä. Jyrki Nummen mukaan esimerkiksi *Bronksissa* ”tällaiset tekniikat palvelevat - - havainnon ja kokemuksen välittyneisyyden ja vieraantuneisuuden takaamista.” (Nummi 1997: 50.) 2000-luvulla Hotakaisen romaaneissa tarinoita motivoivat henkilöhaamot (Kantokorpi). Nummi huomauttaa, että Hotakaisen aluetta on mutkikkaiden struktuurien sijaan pinta. Kerronnallisuus nojaa pelkistettyyn esitystapaan ja tarinat rakentuvat tyylitelmiille ja parodioille yksinkertaisessa juonenkuljetuksessa. (Nummi, 1997: 33.) Hotakaisen teosten ominaisuuksiksi on niin kriitikoiden kuin yleisönkin parissa huomattu kielellinen leikki, pinnallinen juoni ja nykyajan ilmiöiden käsittely.

Kari Hotakaisen tunnetuimpia teoksia ovat autofiktiivinen, autoista kertova *Klassikko* (1997) ja *Juoksuhaudantie*. *Juoksuhaudantie* voitti Finlandia-palkinnon vuonna 2002 sekä Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinnon 2004. Se oli myös myyntimenestys ja Veikko Aaltonen teki siitä elokuvasovituksen vuonna 2004. Hotakainen on voittanut muitakin kirjallisuuspalkintoja, kuten Savonia- ja Nuori Suomi -palkinnot vuonna 1993 ja Topelius-palkinnon 2000. Hotakaisen teokset ovat olleet siis kriitikoiden ja yleisön suosimia. Suosiosta kertoo myös se, että Hotakaisen teoksia on käännetty tähän mennessä yli 20 eri kielelle. Kärjessä on *Juoksuhaudantie* 22 eri käännöksellä. (Siltala.)

Tullessaan yhä suositummaksi kirjailijaksi Hotakainen on joutunut antamaan haastatteluja niin lehdille kuin televisioon. Markku Soikkelin mukaan Kari Hotakainen vastusti aluksi julkista näkymistä, kuten haastatteluja, ja se näkyi hänen tv-esiintymisistään jäykkänä esiintymisenä (esim. TV2 Dokumenttitoimitus 1983), mutta 1990-luvun puolessa välissä hän alkoi antaa enemmän haastatteluja, ja samalla alkoi menestyskin. (Soikkeli 2002: 13–14.)

Hotakainen on näkyvillä yleensä uuden kirjansa julkaisun aikoihin antaen haastatteluja eri ajankohtaisohjelmiin ja lehtiin (esim. Aamun kirja 2009, 2011) ja kilpailemassa tv-visailuissa (esim. Hyvät ja huonot uutiset 2013). Omasta elämästään hän avautuu harvoin. *Luonnon laki* -teoksen julkaisun aikoihin media kuitenkin tarttui hanakasti Hotakaiselle tapahtuneeseen auto-onnettomuuteen sillä Hotakaisen uusin teos *Luonnon laki* käsittelee auto-onnettomuudesta toipuvaa potilasta. Tämä potilas nähtiin Hotakaisena itsenään. Hota-

kaisen onnettomuudesta uutisoivat niin *Helsingin Sanomat* (esim. HS 2012) kuin iltapäivälehdistö, kuten *Iltalehti* (esim. Julku 2012), usean jutun verran.

Muun tuotantonsa ohessa Hotakainen on toiminut myös vakituisena kommentaattorina MTV3:lla pyörineessä *Ensi-ilta*-ohjelmassa sekä kirjoittanut kolumneja 2000-luvun taitteessa muun muassa *Helsingin Sanomiin*, *Aamulehteen* ja *Imageen*. Kolumneista on julkaistu myös valikoitu kokoelma *Elämä ja muita juttuja* (2001). Kari Hotakaisen julkkiskirjailijan kuvassa on siis kysymys näkyvyydestä ja teosten mainostamisesta keinolla millä hyvänsä.

2.2. Juoksuhaudantie, Ihmisen osa, Jumalan sana ja Luonnon laki

Ihmisen osa, *Jumalan sana*, *Luonnon laki* ja *Juoksuhaudantie* ovat kaikki julkaistu 2000-luvun puolella. Kukin näistä edustaa omalla tavallaan tyypillistä Kari Hotakaista. Teokset ovat kerronnallisilta ratkaisuiltaan moniäänisiä ja ne käsittelevät ajankohtaisia teemoja ja aiheita: rahaa, markkinavoimia, ihmisyyttä ja omistamista. Varsinkin kolmen uusinta teosta käsittelevät lähimenneisyyttä peilaten nykypäivään. Tehokeinoina Hotakainen käyttää ironista huumoria ja kielellä leikittelyä hyvinkin traagisin seurauksin.

Juoksuhaudantiessa (2002) Matti Virtanen lyö yhden kerran vaimoaan Helenaa kasvoihin, kun Helena haukkuu hänet nössöksi ja luovuttajaksi. Helena jättää Matin ja ottaa samalla heidän yhteisen tyttärensä, Sinin, mukaansa. Matti aikoo toteuttaa Helenan unelman eli ostaa omakotitalon toivoen saavansa perheensä takaisin. Hän hankkii pääomaa myymällä kaiken omaisuutensa ja tekemällä sivutyönä eroottista hierontaa. Hän tutustuu kotitalo-asumiseen kyseenalaisinkin keinoin, sillä hän on asunut koko ikänsä kerrostalossa. Matti kirjoittaa muistivihkoonsa havaintojaan omakotitaloasujista ja jopa sydämensä sykkeet.

Tarina jakaantuu neljään lukuun: Perustukset ja salaojat, Runko, Harjannostajaiset ja Muuttopäivä. Lukujen nimet viittaavat talonrakentamiseen. Tarinaa kuljetetaan minähenkilökertojien avulla. Eri kertojat kertovat omasta näkökulmastaan tarinaa. Kaikkein eniten kerrotaan Matin näkökulmasta. Ääneen pääsevät myös Helena, kerrostalonaapurit ("He"), omakotitalon omistajat ("Ne"), kiinteistövälittäjä ja viranomaiset eli poliisi. Kolmessa en-

simmäisessä luvussa ilmoitetaan erikseen, kuka on kertojana, mikä mahdollistaa sen, että kertojat voivat kertoa samasta tapahtumasta samanaikaisesti. Viimeisessä luvussa (Muuttopäivä) tapahtumien kulku on kronologinen, ja lukijalle jää vastuu päätellä, kuka kertoo milloinkin.

Tapahtumien edetessä Matin suhtautuminen omakotitalon ostoa kohtaan kasvaa pakkomielteisemmäksi ja lopulta suorastaan maaniseksi. Tätä todennetaan muistivihkomerkintöjen ja muiden henkilöiden avulla. Matti löytää lopulta täydellisen talon: rintamamiestalon, jossa asuu veteraani Taisto Oksanen. Taisto ei halua myydä taloaan, koska hän on elänyt siinä vuosikymmeniä. Taiston vastahakoisuus ei kuitenkaan estä Matin pyrkimyksiä. Matin mieli on siihen mennessä muuttunut jo yhdeksi suureksi sotatantereeksi. Teoksen alusta asti sanastossa esiintyy sotasanaa. Matti esimerkiksi kutsuu itseään kotirintamamieheksi ja vertaa omia kokemuksiaan sotaveteraanien kokemuksiin rintama- ja asemasodassa. Matti kutsuu omaa sotaansa naisten vapautussodaksi. Teoksessa käydään sotaa niin miesten ja naisten kuin eri asumismuotojen välillä. Teos maalailee ironisessa sävyssä kuvaa suomalaisesta unelmasta: omakotitalon omistamisesta. Koska Taisto ei suostu myymään taloaan, kaikki päättyy panttivankitilanteeseen, jossa Matti ei voi muuta kuin hävitä. Loppu jää hieman avoimeksi, sillä lukijalle ei kerrota suoraan, miten Matin lopulta käy.

Ihmisen osan (2009) päähenkilö Salme Malmikunnas törmää Helsingin kirjamessuilla kirjailija K:hon, joka tarvitsee uudelle kirjalleen aiheen. Salme on myymistä kohtaan aluksi hieman skeptinen, koska hän ei pidä ”keksityistä kirjoista” saatikka niiden tekijöistä, mutta hän suostuu pyyntöön, sillä hän tarvitsee rahaa. Salme myy oman elämänsä tarinan kirjailijalle 7000 euron hintaan.

Teos on jaettu kolmeen osaan: 1. osa, 2. osa ja Ihmisen osa. Kukin osa jakaantuu vielä omiin lukuihinsa, jotka on nimetty jonkun roolin mukaan kuten myyjä, luovuttaja, sadunkertoja. Eri rooleja on nimetty yhteensä 23. Lukujen väleihin on myös ripoteltu Salmen kirjoittamia postikortteja, joissa on yleensä jokin suomalainen maisema. Kerronta rakentuu kahden kertojan varaan: minäkertojan ja kaikkietävän kertojan. Minäkertojana on Salme. Hän on entinen lankakauppias ja hänen mielenliikkeitään päästään seuraamaan hyvinkin läheltä minäkerronnan avulla. Salme kertoo tarinoitaan lapsistaan ja miehestään. Samalla hän havainnoi kirjailijan liikkeitä ja muuta maailmaa.

Kirjailijan työprosessista kerrotaan kaikkietävän kertojan kertomana. Lähemmäksi kirjailijan ajatusmaailmaa päästään Salmelle lähettämien kirjeiden kautta. Kirjeissään hän puolustaa lähtökohtiaan kaunokirjallisten teosten kirjoittajana erilaisten metaforien avulla. Suurimpana puheenaiheena on fiktiivisten teosten totuuspohja. Kaikki riippuu aivan siitä, miten läheltä, kaukaa tai kenen näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Kaikkietävän kertojan avulla myös toisinnetaan Salmen kertomukset. Salme ei kerro niinkään itsestään vaan mykäksi ryhtyneestä aviomiehestään Paavosta sekä lapsistaan Helenasta, Maijasta ja lapsena kuolleesta Heikistä. Heikistä puhutaan kuitenkin vain ohimennen. On pääteltävissä, että kaikkietävän kertojan kertomat tarinat ovat kirjailija K:n kertomia, sillä loppuvaiheessa Salme kommentoi valmista teosta kauhistuneena siitä, että kirjailija on vääntänyt hänen sanansa mutkalle. ”Elämän minä sille möin, en kuolemaa (Hotakainen 2009: 274).” Lapsien kautta kuvataan 2000-luvun työelämää ja myös työttömyyttä. Helena on markkinointipäällikkö, uraohjus ja äiti. Maija on vapaa sielu, joka menee vanhempiansa ennakkoluuloista huolimatta naimisiin maahanmuuttaja Bikon kanssa. Pekka taas on syrjäytynyt, joka tekee ruokansa eteen vaikka mitä: esiintyy perulaisena katutaiteilijana ja kiertelee kauppohen maistiaisissa. Kaikkietävä kertoja paljastaa ironisuuden Salmen kertomusten ja todellisuuden välillä, sillä lasten elämä ei näyttäydy sellaisena kuin Salme ne kuvaa kirjailijalle.

Teosta motivoi vasta lopussa selviävä salaisuus. Helenan lapsi on kuollut auto-onnettomuudessa, jonka aiheuttaa Audia ajava Kimmo. Helena masentuu tapauksesta. Salmen hankkimat rahat on tarkoitettu Helenan kuntoutukseen. Kaiken aikaa kuitenkin Paavo ja Maijan mies Biko ovat suunnitelleet kosta Kimmolle, minkä toteutumisen kirjailija kuvaa Salmen tietämättä. *Ihmisen osa* pohtii yhtäältä fiktiivisen teoksen eettisyyttä: mitä pitää tai voi kertoa ja mitä ei, mikä on totuus, toisaalta se kuvaa työelämän muuttunutta luonnetta konkretiasta abstraktimpaan suuntaan. Salme myi konkreettisia esineitä, nappeja, kun nykyään jopa ajatukset ovat myytävänä. Kaikkein parhaiten nykyajan myyntihenkisyyttä kuvataan Helenan kautta.

Jumalan sana (2011) on yhden päivän aikana tapahtuva matkakertomus. Suurin osa tapahtumista tapahtuu auton sisällä, eristyksissä muusta maailmasta. Tarina alkaa Lapista, minne investointipankkiiri Jukka Hopeaniemi on paennut miettimään kahta elämäänsä koskevaa asiaa: yhtiönsä, Konsernin, tulevaisuutta ja osallistumista ensimmäisen kerran elämässään

suoraan televisiohaastatteluun. Pitkällisen harkinnan jälkeen hän taipuu haastatteluun. Päästäkseen Helsinkiin hän soittaa isänsä entiselle autonkuljettajalle Armas Kalliolle ja käskää hakemaan hänet Konsernin Jaguarilla. Islannissa purkautunut tulivuori estää lento- liikenteen ja Hopeaniemi ei suostu matkustamaan taksilla tai junalla, koska silloin hän joutuisi olemaan tekemisissä tavallisten ihmisten kanssa. Armas tekee työtä käskettyä, varsinkin kun hän saa määritellä itse palkkansa. Palkan avulla hän aikoo auttaa peliriippuvaista tytärtään, Saaraa.

Pitkän ajomatkan aikana Jukka ja Armas keskustelevat keskenään ja oman päänsä sisällä rahasta ja elämästä. Teos etenee musiikin avulla, mikä näkyy lukujen nimissä: Sanat, Sävellys, Sovitus, Hiljaisuus. Musiikkia on hyödynnetty myös pitkän automatkan aikana. Hiljaisuutta rikkovat vuoroin Bob Dylanin, Jussi Björlingin ja Lucinda Williamsin musiikki. Kappaleilla on oma roolinsa automatkassa. Niiden avulla avataan erityisesti Hopeaniemen yksityistä puolta julkisen kuoren alla. Musiikki on ollut Hotakaisen aikaisemmissakin teoksissa suuressa roolissa. Lisäksi Jukka ja Armas kuuntelevat Jukan isän Uljas Ukko Hopeaniemen nauhoittamia c-kasetteja. Kaseteilla Uljas käy läpi alkoholinhuuruista 1970-luvun johtajakulttuuria.

Välillä Jukka käy läpi käymäänsä kirjeenvaihtoaan tv-juontaja Leena Kontiolahden kanssa. Leena Kontiolahden ajatuksiin päästään käsiksi niin kirjeiden kautta kuin kaikkitietävän kertojan avulla, mutta kertoja ei paljasta hänestä kovinkaan paljoa. Samalla kun lähestytään Helsingin sykettä, puheenaiheina niin dialogeissa kuin monologeissa ovat kapitalismin muuttuminen vuosikymmenien aikana ja rahan muuttuminen yhä näkymättömämmäksi. Teoksessa syväluodataan johtajuuden muuttunutta kuvaa ja asetetaan vastakkain julkisuus ja yksityisyys. Kaiken takana on median asettamat paineet. Se on muuttanut julkisuuden henkilöiden yksityisyydensuojaa. Nykyisin pitäisi antaa itselleen kasvot puhumalla yksityisasioistaan. Jukan haastattelu ei mene hyvin, ja hän joutuu eroamaan Konsernin johdosta.

Luonnon lain (2013) päähenkilö maalämpöyrittäjä Rautala joutuu pahaan auto-onnettomuuteen, jossa hän on lähellä kuolla. Sairaalassa hän huolestuu siitä, miten hänen kuntoutusjaksonsa maksetaan. Teos rakentuu kolmesta luvusta, jotka ovat nimetty Rautalan tyttären raskauden mukaan: Raskaus, Supistukset ja Syntymä. Nimet symboloivat uu-

den ihmisen syntymistä. Teos kerrotaan yksikön kolmannen persoonan avulla. Kertoja fokalisoii henkilöhahmojen ajatuksia. Päätapahenkilöt tapahtuvat aluksi sairaalassa, sittemmin Rautalan kotona.

Pääkertomuksena on Rautalan selviytyminen auto-onnettomuudesta. Sivujuonia teoksessa on neljä. Lähimmin tarkastellaan Rautalan vanhempien, Väinön ja Kertun, elämää. Väinö on Kertun omaishoitaja, mutta uupunut huolehtimiseen. Hän saa yhtenä iltana mahdollisuuden toteuttaa haaveensa. Hän pääsee katsomaan Shakespearen *Hamlet*-näytelmän kaupunginteatterissa. Päästyään teatteriin Väinö saa tietää, että koko kevään esitykset ovat peruttu, minkä jälkeen hän ajelehtii pitkin Helsingin katuja päätyen poikansa kotiin. Laura on Rautalan sairaanhoitaja. Hänen yksityistä minäänsä paljastetaan teoksessa ja se ei ole kaunis kuva. Hän on väsynyt työhönsä. Rentoutuakseen hän kuuntelee metallimusiikkia siivouskomerossa. Hänenkin sietokyvyllään on rajansa ja hän lyö potilasta ja joutuu siitä vastuuseen.

Kaikkein vähiten *Luonnon laissa* otetaan huomioon Rautalan tyttären, Miran, sisintä. Rautalalla ja Miralla on keskinäisiä erimielisyyksiä aatteellisista näkökannoista. Mira kannattaa vihreitä ja lempeitä arvoja kun Rautala on sieluunsa ja vereensä pienyrittäjä, joka kierättää veroja. Miran rooli teoksessa on olla uuden elämän synnyttäjä ja tämän takia hänestä luodaan suorastaan pyhimyksen kaltainen hahmo, johon ei pääse koskemaan. Aivan teoksen loppupuolella ilmestyy kuvioihin Rautalan unohdettu sierraleonelainen kummipoika, Badu. Hänen perheensä oli kuollut sisällissodassa ja hän oli joutunut kaltoinkohdelluksi orpona. Lopulta hän oli päässyt avustustyöntekijöiden mukana Norjaan, sitä kautta Ruotsiin ja lopulta Suomeen. Hän oli matkan varrella kuitenkin sekaantunut rikolliseen toimintaan, huumeiden myymiseen.

Erikseen kurssivilla kirjoitettuna on puolesta sivusta sivuun kirjoitettuja katkelmia henkilöistä nimeltään Leikkaaja, jonka tehtävä on kirjaimellisesti leikata Suomen valtion budjetia. Teoksen lopulla kaikki henkilöt seuraavat television välityksellä suoraa ilmoitusta siitä, kuinka terveydenhuollosta leikataan. Leikkaus vaikuttaa jokaiseen teoksen henkilöhahmoon. *Luonnon lain* avulla Hotakainen ottaa kantaa hyvinvointivaltion huonovointisuuteen.

2.2. Aineistojen kuvaus ja niiden käsittely

Tutkimuksessani on kolmenlaista aineistoa. Pääaineistona on kirjablogiaineisto. Se sisältää kirjablogitekstejä yhteensä 56 kappaletta 43 eri kirjoittajalta. Tekstit ovat jakaantuneet teoksittain seuraavasti: *Juoksuhaudantie* 15 kirjoitusta, *Luonnon laki* ja *Ihmisen osa* 14 kirjoitusta sekä *Jumalan sana* 13 kirjoitusta. Joiltakin kirjoittajilta on useammasta teoksesta tekstejä. Tekstit ovat aikaväliltä 2008–2014. Aikaväli kertoo sitä, kuinka varsinkin 2008 vuodelta alkoi vasta löytyä *Juoksuhaudasta* kirjoitettuja tekstejä. Muiden teosten tekstit on kirjoitettu melko pian tai vuoden sisällä teoksen julkaisemisen jälkeen. Se, miksi vanhemmista teoksista, kuten *Juoksuhaudantiestä*, kirjoitetaan vielä monta vuotta julkaisun jälkeen, selittynee sillä, että blogisti kirjoittaa ja kommentoi juuri lukemistaan teoksista. Toisaalta viivettä selittää myös blogikirjoittamisen tuleminen Suomeen vasta 2005 vuoden jälkeen. Vuonna 2002, jolloin *Juoksuhaudantie* julkaistiin, blogeista ei oltu vielä kiinnostuttu tai ne eivät olleet koko kansan tietoisuudessa.

Kirjablogitekstiaineistossa aikavälin tarkan määrittämisen sijaan on ollut tärkeää kasata mahdollisimman monipuolinen aineisto sisällöllisesti. Tekstin pitää puhua suurimmaksi osaksi teoksesta eikä esimerkiksi kirjoittajan omasta elämästä. Joukkoon kuitenkin mahtuu joitakin tekstejä, joissa muutaman virkkeen verran kerrotaan kirjoittajan elämästä. Olen katsonut nämä kohdat epäoleellisiksi kohdiksi tutkimukseni kannalta. Tekstien pituus vaihtelee puolesta sivusta aina kolmeen sivuun. Määrällisesti kirjoituksia on mielestäni tarpeeksi. Tekstien välillä on havaittavissa vaihtelua esimerkiksi mielipiteiden suhteen.

Vertailevana aineistona on kirjallisuuskritiikkiaineisto. Se sisältää yhteensä 28 kappaletta ammattikritikoiden kirjoittamia kritiikkejä. Kritiikit ovat jakaantuneet teosten kesken seuraavasti: *Juoksuhaudantie* 11, *Ihmisen osa* 5, *Jumalan sana* 5 ja *Luonnon laki* 7 kappaletta. Tekstit ovat ilmestyneet seuraavissa lehdissä: *Helsingin Sanomat*, *Turun Sanomat*, *Savon Sanomat*, *Aamulehti*, *Parnasso*, *Etelä-Saimaa*, *Uusi Suomi*, *Ilkka*, *Kaleva*, *Lapin Kansa*, *Satakunnan Kansa*, *Etelä-Suomen Sanomat*, *Demari* ja *Kansan Uutiset*. Lehdet ovat pääsääntöisesti sanomalehtiä. *Parnasso* on neljä kertaa vuodessa ilmestyvä kirjallisuuteen erikoistunut aikakauslehti. Tekstit ovat ajanjaksolta 2002–2013. Kritiikkitekstit on julkaistu siis melko heti teoksen julkaisun jälkeen.

Kolmantena aineistona tutkimuksessani on kirjablogisteille tuotettu kyselyaineisto, jonka funktio tässä tutkimuksessa on luoda blogisteista lukijakuva. Kyselyaineistoa keräsin 2014 marras-joulukuun vaihteessa. Kysely lähetettiin kaikille 43 kirjoittajalle. Vastauksia tuli 24, jolloin vastausprosentti on 55,8 %. Kaikilta blogisteilta en siis saanut tietoja. Syyksi epäilen hidasta blogin päivittämistä. Jotkut päivittävät blogiaan kerran tai pari vuodessa, eivätkö kaikki seuraa sähköpostiaankaan usein. Uskon kuitenkin tämän määrän riittävän luomaan luotettavan kuvan kirjablogisteista lukijoina. Kyselyaineiston avulla muodostan lukijakuvaa blogisteista, aivan kuten vastaanotontutkimuksessa on tapana. Tiedostan, että kyselyaineistoni on määrällisesti suppea eikä se välttämättä kata koko kirjablogikenttää. Vertailen omia tuloksiani Katja Jalkasen ja Hanna Pudaksen (2013) teoksen *Rivien välissä* saamiin havaintoihin. Teoksessa he tarkastelevan laajasti kirjablogikenttää ja rakentavat kuvaa kirjablogisteista.

Kirjallisuuskritiikkiaineistoa ja kirjablogiaineistosta analysoin sisältöjä soveltamalla Markku Huotarin kirjallisuuskritiikille suunnattua sisällönanalyysimallia. Sisällönanalyysin tarkoituksena on osoittaa kriitikoiden ja blogistien tavat puhua kirjallisuudesta ja huomata mahdolliset eroavaisuudet. Tiedostan jo etukäteen kriitikoiden ja blogistien kirjoittajaseamat, jotka mahdollisesti tekevät teksteistä erilaiset. Analysoin aineistoja limittäin analyysiluvuissa. Vertailemalla samanaikaisesti saan eroavaisuudet helpommin esiin. Koska käytän kahta erilaista aineistoa ja käsittelen niitä limittäin, erotan aineistot selvyuden vuoksi merkkäämällä kirjoittajan perään sulkeisiin joko K tai B. K tarkoittaa kriitikkoa ja B blogistia. Tällöin tämän tutkielman lukijan on helppo seurata, milloin on kyseessä kriitikon ja milloin blogistin kirjoittamaa tekstiä.

Olen muokannut Markku Huotarin sisällönanalyysimallia sopivaksi tutkielmaani varten. Käytin muokattua versiota jo kandidaatintutkielmassani suhteellisen menestyksekkäästi, joten ei ole aihetta vaihtaa mallia. Pro gradu -tutkielmaa varten olen muokannut mallia vielä enemmän lisäämällä uuden tason kuvaamaan blogitekstien erityislaatuisuutta paremmin. Aineisto on laajempi ja monipuolisempi kuin kandidaatintutkielmassa, joten uskon tällä kertaa mallin toimivan vielä tehokkaammin. Analyysini pohjaksi en ole tälläkään kertaa tekemässä laajaa kvantitatiivista analyysia kuten Huotari ehdottaa mallissaan, vaan käytän Huotarin luomaa käsitteistöä hyödyksi temaattisina kehyksinä. Tarkempi sisällönanalyysimenetelmän esittely on luvussa 2.5.

2.3. Vastaanotontutkimuksesta ja kritiikin puhutavat

Vastaanoton- eli reseptiotutkimuksesta kiinnostuttiin 1960-luvun lopulta lähtien entisessä Saksan liittotasavallassa. Rien T. Segers (1985: 11) esittelee perustajiksi saksalaiset Hans Robert Jaussin ja Wolfgang Iserin. Suomalaiseen kirjallisuudentutkimukseen suuntaus rantautui 1970–80 -lukujen vaihteessa.

Yleisesti luonnehdittuna vastaanotontutkimus on kiinnostunut kirjallisuuden vastaanotosta ja kokemisesta, tavasta ”omaksua” kirjallisuus (Varpio 1982: 8). Aikaisempiin tutkimussuuntauksiin verrattuna vastaanotontutkimus ottaa huomioon lukijan yhä vahvemmin merkityksen muodostajana. Lukija ei ole enää vain kirjallisuuden kuluttaja tai käyttäjä (Eskola 1990b: 165). Vastaanotontutkimuksessa ei pyritä lopulliseen kuvaan tai käsitykseen teoksista tai kirjailijoista. Lukija hakee merkityksen kommunikaatiotilanteessa, joten teoksen merkitys tai arvo ei ole objektiivisesti luettavissa itse tekstistä. (Varpio 1982: 8-9.) Erityisesti kiinnitetään huomiota siihen, kuinka teoksen ymmärtäminen, ts. merkityksantoprosessi, tapahtuu. Yrjö Varpio (1982: 3-4) kuvaa vastaanotontutkimuksen kiinnostuksen kohteiksi teoksen merkitysannot paikassa ja ajassa. Teoksen ymmärtämiseen vaikuttavat niin sosiaaliset, poliittiset, yhteiskunnalliset kuin maantieteellisetkin olosuhteet. Yrjö Varpio on itse tutkinut muun muassa Väinö Linnan vastaanottoa maailmalla 1950-luvulta 1970-luvulle, jolloin tutkimuksessa tulee ottaa huomioon kulttuuriset erot. Vastaanotontutkimusta on perinteisesti tehty historiallisesta näkökulmasta eli on pyritty analysoimaan vaikka tietyn kirjailijan vastaanottoa eri tai jopa samana aikakautena. Hyvänä esimerkkinä tästä on Leeni Tiirakarin Minna Canthia koskeva vastaanotontutkimus, jossa hän tunnisti Canthin vastaanotosta kahdeksan erilaista lukutapaa 1800-luvun lopulta.

Segerskin ottaa huomioon ajallisen ulottuvuuden jaotellessaan vastaanotontutkimuksen osa-alueita. Hän jakaa vastaanotontutkimuksen reseptiohistoriaan ja nykyhetkeen suuntautuvaksi tutkimukseksi. Hän kuitenkin myöntää, että jaottelu ei ole pitävä, sillä sekamuodotkin ovat mahdollisia. Kummatkin osa-alueet jakaantuvat vielä kahteen osaan. Vastaanotontutkimus on vaikutuksen tutkimusta, jos painopiste on tekstissä ja varsinaista vastaanotontutkimusta keskittyessään pelkästään lukijaan. (Segers 1985: 20–21.) Katariina Eskola

jaottelee vastaanotontutkimusta vielä hienojakoisemmin kirjallisuuden kommunikaatioajat-
telun pohjalta. Teokset voidaan nähdä tavaroina ja teksteinä, joita tuotetaan, kulutetaan,
käytetään ja tulkitaan. Tämän perusteella vastaanotontutkimuksessa voidaan tehdä kulutus-
tutkimusta, käyttötutkimusta ja reseptiotutkimusta. Kulutustutkimus perustuu kvantitatiivi-
sin menetelmin tuotettuihin päätelmiin kirjallisuuden kulutuksesta. Kulutusta kuvataan
kirjojen myynti- ja lainauslukujen avulla. Käyttötutkimuksessa käytetään haastattelu- tai
kyselyaineistoa, joiden avulla kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin menetelmin kuvataan kirjal-
lisuuden käyttöä ja kirjojen lukemista. Eskolan omat tutkimukset ovat pitkälti olleet kirjal-
lisuuden käyttötutkimusta. Reseptiotutkimuksen Eskola jakaa kahteen tyyppiin. Yhtäältä
tutkimus voi perustua laadittuihin kirjalistoihin ja niiden erittelyihin. Toisaalta tutkimus
perustuu teoksen vastaanottoon. Eskola esittää tutkimusmahdollisuudeksi teoksen kritiikki-
ja lukijavastaanoton vertailun eri aikoina tai eri ympäristöissä. (Eskola 1990b: 163-165)

Se, miten vastaanotontutkimus näyttäytyy tutkielmassani, voidaan luonnehtia seuraavasti.
Koska määrittelen kirjablogistit reaalisiksi lukijoiksi, tällöin tulevat kyseeseen käsitykset
siitä, mitä tapahtuu lukemisprosessin aikana ja sen jälkeen. Näihin kysymyksiin vastaan-
otontutkimus pyrkii vastaamaan. Kriitikoiden kohdalla vastaanotontutkimus pystyy vas-
taamaan siihen, mikä on kriitikoiden rooli vastaanotossa, sekä myös siihen, millä kriteereil-
lä kriitikko arvottaa ja tulkitsee teoksia suhteessa tavalliseen lukijaan. Tutkimuksen koh-
teen eli kritiikkien ja blogikirjoitusten aiheena on suomalainen, nykykirjailijaksi luokitelta-
va kirjailija ja hänen neljä 2000-luvulla julkaistua teosta. Historiallinen aspekti rajautuu
pois, joten minun ei tarvitse ottaa huomioon ajasta johtuvaa ymmärtämättömyyttä. Erilaiset
lukutavat toki ovat mahdollisia, koska aineisto muodostuu erilaisista lukijoista. Kulttuuri-
nen konteksti rajautuu suomalaiseen ympäristöön, joten haen tukea tarpeen vaatiessa suo-
malaisesta lukemiskulttuuria koskevasta tutkimuksesta (esim. Eskola 1990a; Jokinen
1997). Tutkielmassani sekoittuu ajatuksia tekstin vaikutuksesta ja käytöstä, mutta ainoas-
taan sivuhuomautuksina. Keskityn vahvasti kuitenkin lukijoiden muodostamiin merkityk-
siin ja tuottamaan puheeseen kirjallisuudesta.

Vastaanotontutkimus on kiinnostunut siis lukijasta, lukemisesta ja lukemisen kokemisesta.
Lukija-käsitettä on problematisoitu vastaanotontutkimuksen aikana ja aikaisemminkin.
Puhutaan ihannelukijasta, implisiittisestä lukijasta, reaalilukijasta, ideaalilukijasta, pereh-
tyneestä lukijasta ja monesta muusta. Käsitykset lukijasta juontavat siitä, missä mielessä

lukija on reaali maailman ihminen ja missä mielessä hypoteettinen. Segers jaottelee karkeasti reaalisen eli todellisen lukijan ja ideaalilukijan. Ideaalilukija eroaa reaalisesta sillä, että ideaalilukija konstruoidaan tekstistä. Ideaalilukija on tutkimuskohteena lähinnä tekstin vaikutuksen tutkimuksen yhteydessä. (Segers 1985: 21–27.) Hahmotan blogiaineistoni kirjoittajat ensisijaisesti reaalisina lukijoina, jotka refleктоivat lukukokemuksiaan. Kriitikotkin ovat olleet ensin reaalisia lukijoita, mutta ammattipätevyytensä vuoksi joutuvat etäännyttämään lukijuutensa kritiikkitekstissään luodakseen kritiikkiin luotettavan kuvan teoksesta. (Rosenblatt 1978: 137, 147–152.)

Vastaanotontutkimus näkee lukemisen kaksisuuntaisena prosessina, jossa lukijalla on aktiivinen rooli. Louise M. Rosenblatt (1978) lähestyy teoksessaan *The Reader, the Text, the Poem* lukemista transaktionaalista näkökulmasta. Lukeminen on tapahtuma, johon osallistuvat lukija ja teksti. Nämä muokkaavat toinen toistaan niin, että lukemistapahtuman aikana molemmat muuttuvat. Lukija tuo lukemistapahtumaan oman kokemuksensa maailmasta. Hän lukee taustaansa vasten. Teksti on pelkkää mustetta ja paperia, kunnes joku lukee sen. Lukemistapahtuma tapahtuu lukijan mielessä ja lukija herättää tekstin henkiin (evoke) kirjalliseksi taideteokseksi. Yrjö Varpio korostaa myös lukemisen kaksisuuntaista vuorovaikutussuhdetta.

Kun lukija hahmottaa teoksen, hän kyllä tavallaan muokkaa sen omien vastaanottoehtojensa mukaiseksi, mutta toisaalta hahmottaessaan teosta lukija itse muuttuu, teos opettaa lukijaa. Ts. ei ole kyse yksinkertaisesta kausaalisuhteesta, jossa lukija sijoittaa teokseen omat merkityksensä, vaan vuorovaikutus, jossa teos samalla koului lukijaa. (Varpio 1982: 14.)

Rosenblatt tarjoaa myös kaksi lukemisen tapaa käsittävää käsitettä. Ensimmäinen näistä on efferentti lukeminen, jonka tavoitteena on tiedon kerääminen, esimerkiksi statistiikan. Efferentin lukemisen jälkeen lukija keskittyy siihen, mitä symbolit tarkoittavat. Jäljelle jää tieto ja mahdollinen toimintaohje. Esteettisen lukemisen tavoitteena on tiedostaa, mitä lukemistapahtuman aikana tapahtuu. Lukija siis keskittyy siihen, mitä hän käy läpi lukemansa tekstin kanssa. Sanat stimuloivat lukijaa ajattelemaan, tuntemaan, kuvittelemaan. Lukijan ei tarvitse pakottautua muuhun kuin ymmärtämään, mitä prosessin aikana tapahtuu. Lukijan ensisijainen tarkoitus on täytetty lukemistapahtuman aikana. Huomionkohteena on siis kokemus, jota hän käy lukemisen aikana läpi. Kokemuksiin keskittyminen sallii erilaisten tekstien tuottamien reaktioiden pääsyn tietoisuuden keskelle, ja näistä materiaaleista

lukija valitsee ja punoo lukijan näkemän kirjallisen taideteoksen. Esteettinen kanta korostaa sanojen tietoisuutta merkkeinä tiettyjen visuaalisten ja auditoristen ominaisuuksien kanssa sekä symboleina. Efferentti lukemistapa ei tee merkityseroa esimerkiksi sanojen tuli ja liekki välillä kun taas esteettinen lukemistapa kiinnittää juurikin huomiota sanavalintoihin. (Rosenblatt 1978: 23–25.)

Esteettisen ja efferentin lukutavan ottaminen huomioon tutkimuksessani on tärkeää. Kriitikot lukevat puhtaasti esteettisellä tavalla, mutta joistakin kirjablogiteksteistä on luettavissa se, että teksti on luettu efferenttisesti, tietotekstinä. Kohdeteoksissa käsitellään historiallisia ja nykyajan teemoja, kuten teollistumista, kapitalismia yms. Kari Hotakainen on pukeut nämä kaunokirjalliseen asuun jopa kärjistäen teemoja. Kaikki blogikirjoittajat eivät ole lukeneet teoksia puhtaasti kaunokirjallisina teoksina vaan ottaneet monet kohdat totena. Tässä olisi viitteitä efferenttistä lukemisesta, mutta kyse voi olla myös realismin vaatimuksesta. Kimmo Jokinen toteaa tutkiessaan suomalaisen lukemisen maisemaihannetta, että lukijat ovat tarkkoja yksityiskohtien suhteen, varsinkin jos teos käsittelee lukijalle tuttua aihetta. Jokinen kuitenkin huomauttaa kaunokirjallisten teosten fiktiivisistä ja todellisuutta representoivasta luonteesta, minkä takia kaunokirjallista teosta ei voi lukea puhtaana historiadokumenttina. (Jokinen 1997: 43–45.)

Lukeminen antaa lukijalle uuden kokemuksen. Se mahdollisesti opettaa lukijalle uutta tai auttaa hahmottamaan maailmaa uudentlaisesta näkökulmasta. Rita Felski (2008) pohtii teoksessaan *Uses of Literature* lukemisen esteettisestä kokemuksesta aikaisemmasta poikkeavasti. Hänen mukaansa kirjallisuusteoriat ja arkihavainnot kirjallisuudesta ovat loitonneet toisistaan, ja hän yrittää kuroa väliä umpeen. Kirjallisuuskritiikki nähdään skeptisenä ja negatiivisena välineenä, joka puhuu sofistikoituneella kielellä. Felski haluaa lisätä keskusteluun positiivista estetiikka. Hän operoi neljällä eri tekstuaalisesti sitouttavalla moodilla (*modes of textual engagement*): tunnistaminen (*recognition*), lumoutuminen (*enchantment*), tieto (*knowledge*) ja järkytys (*shock*)¹. Lukeminen tarjoaa mahdollisuuden kohdata ja tunnistaa itsensä lukemastaan. Lukeminen lumoo lukijoita yhä vaikka aikakautemme oletetaan olevan jo kyllästetty. Kaunokirjallisuus voi tarjota sosiaalista tietoa. Kaunokirjallisuudella kuten taiteella yleensäkin on taito järkyttää lukijaansa tai yleisöään, ja tätä lukija

---

¹ Suomennosten apuna Ritva Hapulin (2010) artikkeli Lukeminen – tietoa ja tunteita. Teoksessa *Lukupiirikirja*. Toim. Johanna Matero, Ritva Hapuli ja Nina Koskivaara. Helsinki: BTJ.

yleensä odottaa taidekokemukseltaan. Felski tarkoittaa järkyttämällä taiteen kykyä häiritä olemassaoloamme. Felski toteaa lopuksi, että esteettisen kokemuksen luomiseen tarvitaan kaikkia neljää kategoriaa. Felskin ideat lukemisen lumoutumiselle ja järkytykselle perustuvasta mallista auttaa hahmottamaan blogiaineistoni lukemista koskevaa puhetta. Blogistit avaavat kokemustaan hyvinkin avoimesti ja on tarpeellista ymmärtää kokemuksen takana olevia oletuksia ja sääntöjä. Felskin ideat ovat toki jossakin määrin provokatiivisia, mutta inspiroivia.

Tarkastelen tutkielmassani vastaanotontutkimuksen näkökulmasta reaalisten ja kriittikkolukijoiden puhetapoja kirjallisuudesta. Puhetapojen kautta pystyn myös päättämään, miten nämä kaksi lukijaryhmää ovat antaneet merkityksiä teoksille. Aldrich (1963) erottaa kolme puhetapaa taideteoksista puhuttaessa. Puhetavat ovat kuvailu, tulkinta ja arvottaminen. Nämä käsitteet eivät ole olleet yksiselitteisiä kirjallisuudentutkimuksessa. Varsinkin tulkinnan käsite on herättänyt kysymyksiä aika ajoin. Erityisesti vastaanotontutkimus on haastanut kirjallisuudentutkimusta pohtimaan lukijan kompetenssia tulkita teosta ja sitä, kuinka paljon teoksen kontekstia voi tai pitää ottaa huomioon tulkinnassa. Myös kuvailevan puheen ja tulkinnallisen puheen erottaminen toisistaan on aiheuttanut polemiikkaa. Arvottaminen on käsitteenä myös kyseenalainen. Sitä on kritisoitu subjektiivuudesta ja mielivaltaisuudesta.

Kuvailu on Joseph Margolisin (1980: 111) käsityksen mukaan taideteoksesta tehtyjä havaintoja teoksen objektiivisesti olemassa olevista piirteistä. Markku Huotari (1980: 29) on samoilla linjoilla. Hänen mukaansa kuvaus on teoksen ominaisuuksien ja suhteiden toteamista ”pintatasolla”. Se on irrallinen teoksen ulkopuolisista seikoista. Veikko Rantala kuitenkin huomauttaa, että puhdasta havaitsemista tai Huotarin tyyppistä toteamista pintatasolla tuskin on olemassa, koska kaikkiin havaintoihin liittyy tavalla tai toisella taustaoletuksia, teorioita ja konteksteja (Rantala 1991: 61). Tässä tutkimuksessa kuvailulla tarkoitetaan Margolisin ja Huotarin määritelmien mukaista pintapuolista ominaisuuksien ja suhteiden toteamista. Tarpeen vaatiessa kuitenkin otan huomioon Rantalan oletuksen, että havainnot voivat olla valikoituja.

Tulkinta menee kuvailua astetta pidemmälle. Se ei enää totea tai tee havaintoja teoksesta. Se pyrkii ennemmin etsimään merkityksiä objektille eli tässä tapauksessa kaunokirjallisuudelle.

teokselle. Hermeneuttisen käsityksen mukaan kirjoittaja kirjoittaessaan teosta on luonut oman merkityskokonaisuuden, jonka lukija rekonstruoi lukemisen aikana. Lukija siis luo tekstin uudelleen, luo oman merkityskokonaisuuden. (Varto 1991: 29–30.) Roman Ingarden puhuu lukijan tuottamasta konkretisaatiosta. Markku Huotarin (1980: 30) mukaan kriitikko vertaa teoksen suhteita ja ominaisuuksia johonkin muuhun, kuten muihin teoksiin, kirjallisuuslajeihin, kirjailijaan tai yhteiskunnallisiin taustatekijöihin tulkitessaan kohdetta. Täten tulkinta tapahtuu aina jotain kontekstia vasten. Se ei voi tapahtua tyhjiössä.

Tulkitsemista voidaan siis ajatella prosessina, jonka aikana lukija eli tulkitsija erinäisistä palikoista etsii lukemalleen merkityksiä. Tällä tavalla ovat muun muassa Hans-Georg Gadamer ja Wolfgang Iser kuvanneet tulkinnan käsitettä. Gadamer (2004: 29–32) käsittää tulkitsemisen kehämäisenä liikkeenä, toisin sanoen hermeneuttisena kehänä. Liikkeen laitavat alulle tekstiyhteydestä nousevat merkitysodotukset, joista syntyy ennakkoluonnos. Lukija syventyy tekstiin ja tarkistaa ennakkoluonnostaan sitä mukaan kuin lukeminen etenee, koska hänen ymmärryksensä tekstistä muuttuu jatkuvasti. Gadamer huomauttaakin, että ”[j]okainen ennakkoluonnoksen tarkistus mahdollistaa merkityksen uuden ennakoivan luonnostelun (Gadamer 2004: 32).” Tietenkin on mahdollista, että tehdään vääriä tulkintoja. Oikeaan tulkintaan päästään, kun ”kohdistetaan katse asioihin itseensä”. (Gadamer 2004: 32–33.)

Iser (1980) pohtii tulkintaa suhteessa lukemiseen. Hän korostaa sitä, että tekstin ja lukijan välillä on kommunikatiivinen suhde, jossa lukijan tehtävä on tehdä tekstistä yhdenmukainen kokonaisuus. Kaiken alkuunpanijana on teksti, jota lukija täydentää mielikuvituksensa avulla. Lukija heijastaa tekstiin odotuksiaan, muistelee aikaisempia kokemuksia, eläytyy tekstiin ja tekee valintoja. Kaiken tuloksena hän pyrkii ehjään kokonaisuuteen. (Iser 1980: 57–64.) Iserin tarkastelussa kuitenkin kohteena on ideaalilukija, eikä reaalilukija koskaan pääse ehjään kokonaisuuteen, koska tekstiin kuuluu usein monitulkintaisuus. Monitulkintaisuus saattaa joskus häiritä lukijoita. Arto Haapala huomauttaa, että monitulkintaisuus voi johtua kirjailijan intentiosta olla moniselitteinen tai epämääräinen (Haapala 1991: 93). Ehjän kokonaisuuden muodostaminen saattaa monitulkintaisuuden takia epäonnistua. Tämä näkyy kirjablogitekstiaineistossa lähinnä siten, että yksikään kirjoittaja ei pyri tulkitsemaan kokonaisvaltaisesti ja he tuottavat epävarmaa puhetta kysymysten muodossa kohdista, joita

eivät ymmärrä. Blogikirjoittajat ovat kyllä tulkinneet pienempiä yksiköitä, kuten henkilöitä. Kriittikkaaineiston kriitikot taas etsivät merkityksiä teokselle jo kritiikin luonteen takia.

Kirjallisuudentutkimuksessa on kiistelty, miten tulkinta syntyy. Halutaanko korostaa dekonstruktivistista tulkintamallia vai halutaanko ottaa huomioon lukijan oma käsitysmaailma puhumattakaan kontekstista. Teos on kuitenkin kirjoitettu tietyssä ajassa ja tietyllä kielellä. Esimerkiksi Shakespeare ymmärrettiin omana aikanaan 1500-luvulla tietyllä tavalla, mutta koska maailmankuva ja kielen konventiot ovat muuttuneet reilussa 500 vuodessa, on Shakespearen teoksille löydetty uusia merkityksiä. Uudessa ajassa välttämättä kirjailijan intentiot, mitä kirjailija on tarkoittanut teoksella sanottavan, eivät aukene samalla tavalla. Arto Haapalan mielestä intentioiden tunnistaminen ei edellytä kirjailijan mielen sisään menemistä eikä välttämättä edes kirjailijan elämän tarkkaa tuntemista. ”Usein intentiot näkyvät teoksesta. Teos voi jopa olla luotettavampi kirjailijan toiminnallisia intentioita koskeva tietolähde kuin kirjailijan omat myöhemmät lausunnot.” Haapala päätyy kuitenkin konsensusukseen siitä, että intentioiden ymmärtämiseen vaikuttavat teoksen syntyajankohdan ja kielellisten konventioiden tietous sekä kirjailijan elämän tuntemus. Teoksen tulkitsija ei voi syrjäyttää ulkopuolisten lähteiden käyttöä eli kontekstin huomioimista juurikin sen takia, että mikään teos ei synny tyhjiössä. Haapala kutsuu kontekstin huomiotta jättämistä metodiseksi virheeksi. (Haapala 1991: 92–93.) Kontekstin huomioimattomuus tulkinnassa ja sitä mukaan arvottamisessa korostuu niin kirjablogi- kuin kritiikkaaineistossa.

Arvottaminen tarkoittaa sitä, että ilmaistaan kohteen arvo eli mikä siinä on hyvää ja mikä huonoa (Huotari 1980: 30). Terry Eagletonin (2007: 102–108) mukaan arvottamiseen kuuluu emotionaalinen aspekti. Tällä hän tarkoittaa sitä, että jokaiseen väitteeseemme, jonka tuotamme jostain kohteesta, on latautunut tavalla tai toisella tunteita. Eagleton puhuu lähinnä runouden arvottavasta kritiikistä, jolloin arvottavuus koskee muun muassa sävyä, tunnelmaa ja symboliikkaa. Arvottavuus voi koskea myös itse tulkintaa, koska runouden luonteeseen kuuluu monitulkintaisuus.

Arvottaminen perustuu arvoarvostelmiin, mitä on kritisoitu siitä, että ne mielletään subjektiivisiksi. Niitä tehdään mielivaltaisesti, joten niistä puuttuu totuusarvo. Ne ilmaisevat pelkästään puhujan tunteita. Mielivaltaisuuden takia ei ole olemassa yleisiä periaatteita, joihin voisi vedota arvoarvostelmien perustelemissa tai oikeuttamisessa. Tämän takia arvoar-

vostelmia ei voida rationaalisesti tai objektiivisesti perustella. (Lammenranta 1990: 143.) Markus Lammenranta (1990: 151–152) kuitenkin pyrkii perustelemaan päinvastaista väitettä. Hänen mukaansa taideteoksen arvottamista voidaan perustella rationaalisesti ja objektiivisesti. Hän tulee siihen johtopäätökseen, että kriteerit arvottamiselle, eli millä kriteereillä voidaan sanoa, että jokin teos on hyvä, riippuvat siitä, miten määritellään taideteoksen tarkoitus: onko sen tarkoituksena tuottaa esteettinen kokemus, moralisoida vai jakaa tietoa. Näiden mukaan voidaan tarkastella teoksen esteettistä, moraalista ja tiedollista arvoa.

Esteettinen arvottaminen perustuu käsitykseen esteettisyydestä, joka kapeimmillaan voidaan käsittää aistittavilla ja rakenteellisilla piirteillä: sanojen sointi, romaanin rakenne jne. ”Nämä olisivat tällöin piirteitä, jotka vaikuttavat teoksen synnyttämään esteettiseen kokemukseen.” Kirjallisuus kuitenkin viittaa itsensä ulkopuolelle, todelliseen maailmaan ja esittää siitä jotain erityistä, milloin on kyse taideteoksen tiedollisesta arvosta. ”Taideteos on tiedollisesti arvokas, jos se lisää tietoa tai ymmärrystä maailmasta, auttaa jäsentämään maailmaa.” (Lammenranta 1990: 152.)

Marcia Muelder Eaton jatkaa Lammenrannan ajatuksia siihen suuntaan, voiko esteettisiä arvioita siirtää toiselle ihmiselle. Hän tukeutuu Alan Tormeyn ajatuksiin. Tormeyn mukaan esteettisiä arvioita ei voi siirtää toiselle, koska kriittiset arviot edellyttävät objektin tunteista. Kun luemme kritiikkejä, luotamme siihen, että kriitikko on itse kokenut objektin ja kertoo siitä parhaan taitonsa mukaan. Meillä on mahdollisuus kokea objekti myös itse ja todeta onko kriitikko ollut oikeassa. Kritiikin esittämiä esteettisiä arvioita ei voi siis suoraan todistaa oikeiksi, mutta ei vääräksikään. Arvioita voidaan toki puolustaa pohjaamalla arviot erityisiin metodeihin ja niitä tukevaan aineistoon. (Eaton 1994: 140–142.) Esteettisten arvioiden siirron mahdottomuuteen tukeutuen kysynkin, että voiko kuka tahansa esittää arvion objektista, kunhan pystyy osoittamaan mahdollisimman objektiiviset kriteerit sille. Tällöinhän tavallisella lukijalla on aivan yhtäläinen oikeus esittää arvio. Toki voidaan kyseenalaistaa arvion mielekkyys tai totuudenmukaisuus. Vaarana myös on pluralismi. Blogistit perustavat enemmän makumieltymyksiin omat arvionsa kuin mihinkään kirjallisuustieteelliseen metodiin.

2.4. Kirjallisuuskritiikki ja kriitikko

Tämän luvun tarkoitus on määritellä kirjallisuuskritiikki tekstilajina ja kartoittaa kirjallisuuskritiikin historiaa ja nykytilaa kirjallisuuden kentällä ja yhteiskunnassa. Samalla valotetaan kriitikon työnkuvaa.

Kirjallisuuskritiikillä tarkoitetaan päivälehdissä julkaistuja arvioita teoksista. Se, miten kritiikin luonne määritetään, on pohdittanut aika ajoin. Päivi Lappalainen (1983: 122–123) esittelee kolme tapaa käsittää kritiikki. Ensimmäisen määritelmän mukaan se käsitettäisiin taiteena, mikä olisi väärä kritiikin funktion kannalta, kuten Varpio toteaa. Toisessa ääripäässä se käsitettäisiin joukkoviestimissä julkaistavan päivänkritiikin lisäksi tieteellisissä julkaisuissa esiintyvät teoskeskeiset kirjallisuudentutkimukset. Välimaastossa Lappalainen esittää Yrjö Varpion ja Pekka Tarkan käsityksen kritiikistä. Kirjallisuuskritiikillä tarkoitetaan (kauno)kirjallisuuden kriittistä tarkastelua ja arviointia lehdistössä tai sähköisissä joukkoviestimissä. Tämä tapa käsittää kritiikki on tutkielmani kannalta oleellisin. Aineistoni sisältää ainoastaan lehdistössä julkaistuja arvioita kohdeteoksista eivätkä ne ole taidetta. Kritiikin tehtävä on esitellä ja arvioida teos eikä luoda erillistä teosta.

Kriitikoilla on yleensä tutkijan, toimittajan tai taiteilijan (tässä tapauksessa kirjailijan) tausta (Soikkeli 2007: 148). Heitä voi luonnehtia yhdeksi modernin yhteiskunnan eliitiksi. Kriitikoiden arvot määräytyvät mieluummin kirjallisuusinstituution sisältä kuin laajemmasta sosiaalisesta ympäristöstä. (Niemi 1991b: 148.) Suvi Ahola näkee päivälehden kritiikon työskentelevän neljässä eri viiteryhmässä ja siksi hänellä on neljä eri roolia. Kriitikon työ on samaan aikaan niin toimittajana, tutkijana, lukijana kuin tarkkailijana toimimista. Kriitikko taistelee journalismin ja kirjallisuuden asiantuntijan viitekehyksissä aivan samalla tavalla kuin hän pyrkii selvittämään, kuka hän on lukijana ja missä ympäristössä kirjallisuutta luetaan. (Ahola 1989: 59–61.)

Kimmo Jokinen (1988) tutki 1980-luvun lopulla kyselyn avulla Suomen Arvostelijain Liiton (SARV) jäseniltä kriitikoiden työnkuvaa. SARViin kuuluu arvostelijoita eri taiteen-

aloilta, joten tutkimus kattaa hyvin laajasti kritiikin kenttää, ei siis pelkästään kirjallisuus-kritiikkiä. 1980-luvulla kriitikko oli yleisesti luonnehdittuna keski-ikäinen, Etelä-Suomessa asuva kirjallisuutta arvosteleva korkeasti koulutettu mies, jonka ammattinimikkeenä oli toimittaja tai kulttuuritoimittaja. Jokisen jälkeen ei ole pahemmin tutkittu kriitikon työtä, mutta oma kritiikkiaineistoni osoittaa vielä toistaiseksi sen, että kriitikoista valtaosa olisi miehiä. Aineistossani on kaiken kaikkiaan 18 miestä ja vain 7 naista.

Jokisen tutkimuksessa käy ilmi se, että arvostelijoista suurin osa on avustajia. Heikki Hellmanin ja Maarit Jaakkolan kulttuurijournalismin muutosta kuvaava tutkimus osoittaa kuitenkin, että 2000-luvulla enää neljännes jutuista on avustajien kirjoittamia. Avustajien määrä kasvoi 1990-luvulle asti, mutta 2000-luvulla laski huomattavasti. (Hellman & Jaakkola 2009.) Jokisen tutkimus antaa viitteitä journalistisen kritiikin olemassaolosta jo 1980-luvulla. Ensisijaisesti kriitikot kirjoittavat yleisölle kuin itse taiteilijoille. Kyselyyn osallistuneet kriitikot näkevät kritiikin ja kriitikon tehtäviksi teoksen esittelemisen ja yleisön informoimisen sekä yleisön kasvattamisen.

Juhani Niemi (1991b: 145) esittää, että kriitikoille on kehittynyt nykylehdistössä entistä näkyvämpi portinvartijan rooli. Kriitikolla nähdään olevan oikeus teoksen ensimmäiseen julkiseen merkityksen muodostamiseen. Pitää kuitenkin muistaa se, että arviot ovat ehdotuksia ja keskustelunavauksia. Soikkeli huomauttaa, että näihin ensimmäisiin makuarvioihin ei yleensä palata kirjavuoden lopulla. (Soikkeli 2007: 143–144, 149.)

Historiallisesti kirjallisuuskritiikki on suhteellisen uusi tekstilaji. Merja Hurri (1993: 52–52) erottaa suomalaisesta kirjallisuuskritiikin historiasta kolme kritiikin vaihetta sen mukaan, mikä on ollut kritiikin viiteryhmä. Vaiheet ovat olleet esteettinen, journalistinen ja popularisoiva kritiikki, joiden viiteryhmänä ovat joko lehti, yleisö tai taide-elämän edustajat. Esteettinen kritiikki on historiallisesti perinteisin. Leena Juntunen ja Leeni Tiirakari kuvaavat suomalaisen kirjallisuuskritiikin alkuvaiheita tutkimuksissaan. Kirjallisuuskritiikki eriytyi omaksi lajikseen varsin hitaasti. 1800-luvun alkupuolella kirjallisuuskritiikkiä käytiin kirjallisissa seuroissa. 1800-luvun lopulla lehdistön modernisoituessa kirjallisuuskritiikkien asema parantui huomattavasti. (Juntunen 1982: 92.) Kirjallisuus sai enemmän näkyvyyttä sanomalehtien kautta. Sanomalehdet loivat valtakunnallisen kirjallisen elämän kirjallisuuskritiikkien avulla. Keskustelua ei siis käynyt enää pelkästään helsinkiläinen

sivistyneistö. 1800-luvun lopullakin kirjallisuuskäsitys oli vielä laaja-alainen, koska kaunokirjallisuus ei ollut vielä vakiinnuttanut erityisasemaansa. Tämän takia esiteltävinä ja arvioitavina teoksina saattoivat olla niin *Virallinen tilasto* kuin almanakat. (Tiirakari 1997: 75–76.)

Esteettisen kritiikin kriitikkoa kuvaa se, että hän voi olla lehtimiehen sijaan myös kirjailija. Tämän ajan kriitikoita luonnehditaan asiantuntijakriitikoiksi, ja he kirjoittavat ensisijaisesti esteettisistä lähtökohdista. Kirjallisuuden ymmärtämistä lisäsi se, että kriitikko oli sisällä kirjallisuuden kentässä. Aluksi kirjallisuuteen ja muutenkin taiteeseen liittyvää kirjoittelua sijoitettiin muiden uutisten sekaan. 1800-luvun lopulta lähtien sanomalehtiin perustettiin kirjallisuudelle ja taiteelle tarkoitettuja palstoja, mikä mullisti kritiikin julkituomista. (Niemi 2000: 101–102; Hurri 1993: 52–53; Juntunen 1982: 92–93.)

1960-luvulle tultaessa yhä useampaan lehteen perustetaan erillinen kulttuuritoimitus, jossa työskentelevät kulttuuritoimittajat. Nämä ovat pääsääntöisesti journalisteja, eivät ammattitaiteilijoita. (Hurri 1993: 53.) Tällöin kriitikoille ei ollut enää niinkään esteettisiä vaan journalistisia vaatimuksia. Journalistista kritiikkiä ohjaa kritikon edustama lehti, sen journalistiset käytännöt ja/tai poliittiset linjat. Taide ja kulttuuri ovat yleensä olleet poliittisten ristiriitojen ylä- ja ulkopuolella, mutta silti arvostelut ovat voineet olla poliittisin perustein kirjoitettu tai ideologisesti väritettyjä. Kritiikin lukijan oma ideologinen tausta vaikuttaa siihen, miten hän suhtautuu tällaisiin kritiikkeihin. Kriitikko on kaikkein lähimpänä yleisöään popularisoivassa kritiikissä. Kriitikko pyrkii tällöin kirjoittamaan ymmärrettävästi ja kiinnostamaan mahdollisimman suurta lukijapiiriä. Yleensä tämä on itsetarkoituksellista ja yleisön makua kosiskelevaa. Hurri toteaa, että monet aikakausi- ja iltapäivälehdet saattavat toteuttaa tämänkaltaista kritiikkiä. (Hurri 1993: 51.) Aineistooni ei kuulu aikakausi- tai iltapäivälehtiä, mutta pidän analyysia tehdessäni mielessä, jos kritiikeissä ilmenee mahdollisesti yleisöä kosiskelevia elementtejä.

Kriitikot ovat osa kulttuuritoimitusta. Kulttuuritoimitus on kokenut 1900-luvun lopulta lähtien murroksen joutuessaan sitoutumaan lehtien uutisjournalismin yleisiin vaatimuksiin ja uutisorganisaatioon yhä kiinteämmin. Murros vaikuttaa myös kritiikkiin, sen sisältöön ja määrään. Heikki Hellman ja Maarit Jaakkola (2009) puhuvat paradigmanmuutoksesta kulttuurijournalismissa. Toisessa ääripäässä on esteettisluontoinen, valistuspainotteinen ja tai-

deorientoitunut linja ja toisessa päässä tiedonvälitystehtävää hoitava uutislinja. Hellman ja Jaakkola kutsuvat paradigmoja esteettiseksi ja journalistiseksi. Paradigmanmuutos on tapahtunut tai tapahtumassa paraikaa. Tämän takia kulttuurijournalismi on joutunut muuttamaan työtapojaan, mikä on vaikuttanut kritiikkien sisältöihin ja määriinkin. Esteettisessä paradigmassa kriitikkoa ohjaa käsitys merkityksestä: kriitikko on asiantuntijan roolissa, ja hänen tekstinsä on suunnattu kirjallisuuden ja taiteen instituutiolle. Hänen toimintansa tavoitteena on lukijan ja yleisön valistaminen, olla makutuomari. Journalistisessa paradigmassa kriitikko on ammatti-identiteetiltään ennen kaikkea journalisti, joka kirjoittaa muille toimittajille. Hänen ensisijainen roolinsa on tiedonvälittäjä ja uutisoija eli hänen suhteensa aikaan on proaktiivinen. Esteettisessä paradigmassa kriitikon suhde aikaan on retrospektiivinen eli kriitikko kommentoi jo jotain tapahtunutta. Paradigmojen välillä on myös eroa siinä, että esteettinen kriitikko on erikoistunut juuri taiteen ja kirjallisuuden alalle, kun taas journalistinen kriitikko ei ole. Hän on ennemmin uutistyöläinen.

Kritiikki pyrkii arvioimaan teoksen sisältöä, muotoa ja rakennetta. Jo Minna Canthin teoksia arvioidessaan 1800-luvun lopulla kriitikot keskittyivät esittelemään realismia tyylinä, Minna Canthin kirjailijahistoriaa, juonta ja Canthin kirjoittamistekniikkaa ja kieltä (Tiirakari 1997: 35–36). Kritiikin kieli noudattelee journalismille sopivaa kielenkäyttöä. Heikki Hellmanin ja Maarit Jaakkolan (2009) paradigmanmuutosta soveltaakseni kritiikin kieli on muuttunut journalistisempaan suuntaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kriitikot ottavat huomioon lukijakunnan tarpeet kirjoittaessaan kritiikkejä. Jokisen (1988) tutkimus osoitti jo kritiikoiden kirjoittavan enemmän lukijoilleen kuin muille kriitikoille tai taiteilijoille. Sakari Vihosen (1972: 79) mukaan sanomalehtikielen tulee olla helppotajuista kieleltään ja tyylieltään, oikeinkirjoitukseltaan, sanonnaltaan ja virkerakenteeltaan täsmällistä, tekstin tulee olla tiivistä ja taloudellista sekä tyylieltään elävää ja havainnollistavaa.

Kritiikin luonteeseen kuuluu se, että kriitikko etäännyttää itsensä lukijana kohteesta, jolloin hän pystyy tuottamaan mahdollisimman objektiivisen kuvan siitä. Etäännyttäminen näkyy tavassa, jolla kriitikko suhteuttaa teosta ympäristöönsä ymmärtäen teoksen syvempää merkitystä. Jokisen (1988: 63–66) tutkimuksen mukaan hyvin harva kriitikko itse asiassa käsittelee teoksen suhdetta laajempiin yhteyksiin, kuten yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Jokinen luonnehtii suomalaista kritiikki-instituutiota teos- ja taidekeskeiseksi. Arvottaminen on luonteeltaan subjektiivista toimintaa, mikä luo Markku Soikkelin mukaan ristiriitaisen suh-

teen kritiikkiin. Kriitikkokin on aluksi lukija, mutta hänellä on taito kätkeä lukijaroolinsa tekstiin. Hän ei korosta myöskään vastuullista asemaansa portinvartijana. Kriitikko esimerkiksi kommentoi teosten tasapuolista valikoitumista kirjallisuusinstituution lävitse, ilman että mainitsee omaa paikkaansa osana instituutiota. Soikkeli vertaa kirjallisuudentutkijoiden ja kriitikoiden esteettisten arvojen kriteereitä ja tulee siihen johtopäätökseen, että kriitikot ovat ”vapaita käyttämään hyvinkin valinnaisia esteettisiä kriteereitä teokselle.” (Soikkeli 2007: 143.)

Marcia Muelder Eatonin mielestä kritiikki on kehoitus toimintaan, jonka oletamme olevan miellyttäviä. Se ei pyri järkeilemällä vakuuttamaan meitä vaan se esittää järkeviä perusteita. Eaton esittää myös, että kritiikki osoittaa yksityiskohtia, mistä jatkaa taideteoksen tarkastelua. Kritiikki on raportti todellisuudessa tapahtuneesta nautinnosta. (Eaton 1994: 144–145.)

Kritiikissä arvioidaan teoksen hyvyttä tai huonoutta. Mutta mitä on hyvä kirjallisuus? Kimmo Jokinen (1997) sivuaa hyvän kirjallisuuden kriteereitä tutkiessaan suomalaista lukijamaisemaa. Hän huomaa eron tavallisen lukijan ja kirjallisuuden ammattilaisen eli kriitikon välillä. Tavallinen lukija odottaa sitä, että kieli on tuttua ja se on riittävän nopealuukuista ja helppoakin. Aiheiltaan teokset ovat arkipäiväisiä. Henkilöt ovat tavallisia ihmisiä ja kerronta kytkeytyy henkilöiden kautta tavalliseen, yleensä työn, perheen ja läheisten ystävien täyttämään arkeen. Lisäksi hyvä kirjallisuus on todenmukaista. Lukijat ovat tarkkoja teosten faktoista. Vaatimus realistisuudelle tosin on voinut muuttua 2010-luvulle tultaessa varsinkin nuorten keskuudessa scifi- ja fantasiabuumin ansiosta. Tuija Saresma (2013) näkee fantasian suosion nousun mahdollisena vastaiskuna realistiselle fiktiolle. ”Kaunokirjallisuudelta toivotaan nykyisin - - viihdettä ja fantasiaa, jännitystä, velhoja ja magiaa, tieteisspekulaatiota tai romantiikkaa.” (Saresma 2013: 241.)

Kriitikot ovat erilinjolla hyvän kirjallisuuden kriteereistä. Jokinen nimeää neljä kriteeriä. Ensimmäinen kriteeri on se, että kirjallisuus on monipuolista ja luokittelematonta. Kriitikot arvostavat kirjallisuuden moniaineksisuutta ja kokeellisuutta. Toinen kriteeri hyvälle kirjallisuudelle on luova kieli tai tapa kirjoittaa. Kielen tulee olla luovaa, ja aiheiden käsittelyssä on yksilöllisiä piirteitä. Kolmas kriteeri on kirjallisuuden vaativuus. Kirjallisuuden pitää haastaa lukijaa älykkyydellään ja kielen avulla siten, että lukija pysyy valppaana. Neljäs

kriteeri korostaa aihepiirien laajuutta. Kirjojen aiheet kattavat tasaisesti yhteiskunnan eri alueita ja suurta osaa muuta elämää. Aiheet kattavat niin hyvän kuin pahan. Jokinen esittää, että aihekirjoa yhtenäistää suomalaisuus. Kritiikeissä keskustellaan suomalaisesta identiteetistä ja suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin murroksesta. (Jokinen 1997: 32–33, 43–44, 77–79.) Kriitikoiden huomio kiinnittyy siis enemmän teosten muotoihin ja haastavuuteen kuin samaistettavuuteen kuten tavallisen lukijan huomiosta voidaan päätellä.

Kritiikin tila 2000-luvulla on pohdituttanut niin paljon, että SARVin 60-vuotiskautena julkaistiin *Kritiikin kasvot* -niminen kirjoituskokoelma, jossa eri taiteenalojen kriitikot kirjoittavat kritiikin tilasta ja tulevaisuudesta. Antti Selkokari esittää, että 1990-luvun aikana median ja erityisesti sanomalehtien julkaisemasta kritiikistä puuttuu kriittisyys. Tällä Selkokari tarkoittaa kuluttajien, käyttäjien ja fanien subjektiivisten kokemusten huomioimista kritiikeissä. ”Lähes määrääväksi on tullut subjektiivinen kokemus; se miltä taideteos minusta, kokijasta tuntuu, tyydyttääkö se minua ja pitämyksiäni.” Pätevyyttä mitataan pitämisellä ja ei-pitämisellä. Kriittisyyden puuttumista Selkokari selvittää useastakin näkökulmasta. Käsitys kritiikistä tai kriittisyydestä lukijoiden ja yleisön joukossa on negatiivinen. Kritiikit mielletään ”elämästä vieraantuneena, snobistisena ja siksi turhana harrastuksena”, ja kriittikkien tilalla voisi olla pelkät tavaraselostemaiset maininnat varustettuina tähdillä. Myös Selkokari syyttää 1990-luvun jälkeen kirjoitettua kritiikkiä suhteellisuudentajuttomuudesta ja historiattomuudesta. Suhteellisuudentajuttomuutta Selkokari selittää median tavalla hankkia lukijoita ylisanoilla ja isoilla otsikoilla, mikä on johtanut siihen, että jo helmi- tai maaliskuussa saatetaan julistaa uutuusromaani vuoden tai jopa vuosikymmenen mestariteokseksi. (2010: 8-11.)

Erityisesti tutkielmani kannalta merkittävän kannanoton tekee Maila-Katriina Tuominen, joka näkee kritiikin uhkana sosiaalisen median. ”Sitä mukaa kuin sosiaalisen median käyttö kasvaa, nettikritiikit lisääntyvät ja niiden kirjoittajista tulee uudenlaisia kriitikoita - -.” Näitä uudenlaisia kriitikoita ei sido journalismin eettiset säännöt eikä kritiikin laatuvaatimukset, joten kuka tahansa voi kertoa näkemästään ja kokemastaan. Kritiikin pluralisoituessa ammattikriitikoiden asema on uhattuna. Tuomisen mukaan kulttuurijournalismi kapeenee ja kalpenee, jos ammattikriitikoiden merkitystä ja osaamista ei ymmärretä eikä arvosteta. Jotta kriitikot voisivat vastata nykyjournalismin ja -kritiikin haasteisiin, heidän pitää Tuomisen mukaan olla valppaita ja hioa ilmaisujaan eli kehittää ammattitaitoaan. Sillä jos

he eivät tätä tee, kritiikki saattaa pahimmassa tapauksessa kuolla. (Tuominen 2010: 27–28.) Tuomisen profetiaan sentään tuskin tullaan, mutta on hyvä tutkia toistakin osapuolta eli nettikritiikkiä. Kirjablogien tekstit eivät varsinaisesti ole kirjallisuuskritiikkiä, mutta niissä on monia samantyyppisiä elementtejä. Seuraavassa luvussa kuvaan kirjablogitekstejä sekä -blogikirjoittajia lukijoina ja kirjallisuuden arvioijina.

2.5. Kirjablogit ja kirjablogistien lukijakuva

Tässä luvussa määrittelen blogin ja tarkemmin kirjablogin sekä kuvaan blogisteja kirjallisuuden ja kyselytutkimukseni pohjalta. Tuomas Kilpi (2006: 3-5) määrittelee blogit verkkosivuiksi tai -sivustoiksi, joille tunnusomaista on ajankohtainen, päivämäärällä varustettu sisältö. Tyypillisesti näitä sisältöjä voi myös kommentoida. Kommentointi mahdollistaa yhteisöllisyyden tunteen syntymisen. Alkuperäiset blogit olivat käsin koodattuja HTML-sivuja, joita kutsuttiin aluksi verkkopäiväkirjoiksi. Sana blogi tulee termistä weblog. Näitä kirjoittivat lähinnä tekniikan ammatti- ja harrastajapiirit. Blogivillitys alkoi Suomessa 2000-luvun puolen välin jälkeen. Villityksen syiksi on esitetty muun muassa internetissä julkaisemisen helppoutta ja nopeutta verrattuna printtimediaan. (Kilpi 2006; Suominen 2013.)

Blogien perustamista helpottivat huomattavasti ilmaiset blogialustat, jolloin sivuja ei tarvinnut koodata erikseen (Suominen 2013: 32). Nykyään blogialustoja on lukuisia, kuten Blogger, WordPress, Vuodatus ja blogs.fi. Yritykset ja lehdet ylläpitävät myös omia blogejaan. Esimerkiksi Helsingin Sanomilla on erikseen verkkosivuillaan erinäisten kirjoittajien ylläpitämiä kirjoittajia. Helsingin Sanomilla on vuonna 2015 toiminnassaan 15 blogia, jotka ovat aihepiireiltään hyvin vaihtelevia. Kirjoittajina on niin julkisuudesta tunnettuja henkilöitä, kuten muodista kirjoittava muotitoimittaja Sami Sykkö ja parisuhteista ja rakkaudesta kirjoittava psykoterapeutti Maaret Kallio, kuin Helsingin Sanomien omia toimittajia, joiden aiheet ovat arkipäiväisempiä kuten pyöräily, juoksu tai ruoka. Helsingin Sanomien blogien teemat kattavat aika pitkälti samoja teemoja, mitä erikoistuneissa blogeissa yleensäkin esiintyy: muoti, ruoka, urheilu ja kulttuuri. Blogit pyrkivät erottautumaan muista rajaamalla teemaansa hyvinkin tarkasti, kuten Vilja Päätalotekee. Hän kirjoittaa isoisänsä Kalle Päätalon teoksista blogissaan Päätalolta Päätalolle.

2010-luvulle tultaessa blogit alkavat myös erikoistua erityisiin teemoihin. Ne eivät siis käsittele ainoastaan sattumanvaraisia kirjoittajan elämää koskettavia aiheita, vaan blogit erikoistuvat sisällöllisesti esimerkiksi muotiin, ruokaan ja urheiluun. Joten kun puhutaan kirjablogeista tai kirjallisuusblogeista, tarkoitetaan blogeja, jotka käsittelevät nimensä mukaisesti kirjoja ja kirjallisuutta yleisesti. Katja Jalkanen ja Hanna Pudas ovat kuvailleet teoksessaan *Rivien välissä* (2013) kirjablogien sisältöjä. Keskiössä ovat luonnollisesti kirjat, mutta pelkkiä kirjaesittelyjä tai -arvioita sävytetään omilla henkilökohtaisilla mielteillä esimerkiksi kustannusalaista tai kulttuurista yleensä. Ensisijaisesti blogistit kirjoittavat kirja-arvioita, arvosteluja tai kritiikkiä. (Jalkanen & Pudas 2013: 67–72.)

Kirjablogiarviot ovat lukupäiväkirjamaisia merkintöjä, joissa esitellään luettuja kirjoja. Osa teksteistä on hyvin analyttisiä, toiset korostavat elämyksellisyyttä, jotkut ovat pitkiä ja toiset taas lyhyitä. Tyyliä voi luonnehtia vapaaksi, jokainen kirjoittaa haluamallaan tavalla ja omista lähtökohdista käsin. (Jalkanen & Pudas 2013: 71.)

Muodollisesti kirjablogit ovat yksilöllisiä eikä niitä voida määritellä tarkasti, kuten Jalkanen ja Pudaksen seikkaperäisestä määritelmästä voidaan lukea. Yhteistä teksteille on kuitenkin henkilökohtainen sävy. Ruotsalainen kirjallisuudentutkija Ann Steiner (2010: 488) selittää sitä pyrkimykseksi houkutella lukijoita.

Blogitekstit ovat osa verkkokirjoittamista, ja siksi ne noudattavat verkossa toteutuvaa kirjoittamisen traditiota. Risto Niemi-Pynttari on tutkinut väitöskirjassaan verkkokirjoittamista muun muassa keskustelufoorumeissa, blogeissa, sähköpostissa ja chat-keskusteluissa. Niemi-Pynttari kutsuu verkkokirjoittamista verkkoproosaksi perustuen lähinnä tyyllillisiin seikkoihin. Tällä käsitteellä hän tarkoittaa verkkokirjoittamisessa yhdistyviä kirjoittamisen ja puheen elementtejä. Verkkokirjoittaminen ”tyylittelee puhetta kirjalliseen kulttuuriin”. Kirjoittamisen ja puheen välillä on jännitteitä, jonka takia verkkokirjoitus on elävää ja tyylikästä. Puheesta verkkokirjoittaminen hyödyntää puhekielisyyttä ja spontaanisuutta, ja kirjoittaminen näkyy kirjoitustaidon automaattisena toimintana. Automaattisuus mahdollistaa spontaanin kirjoittamisen. Spontaaniudella Niemi-Pynttari tarkoittaa välitöntä ilmausta eli repliikkiä ei muotoilla etukäteen vaan se ilmaistaan välittömästi. (Niemi-Pynttari 2007: 25, 46–47.) Spontaanisuus on ehkä enemmän keskustelufoorumeille ja chatissa ominaista kuin blogikirjoittamiselle, mutta aineistoni blogiteksteistä on luettavissa, että kirjoittaja

ajattelee samanaikaisesti kuin kirjoittaa tekstiään. Niemi-Pynttari puhuu kirjoittamalla tapahtuvasta ajattelusta (Niemi-Pynttari 2007: 46).

Verkkokirjoittaminen ei ole muodollista vaan siinä on epävirallisia, luonnosmaisia ja keskustelumaisia piirteitä (Niemi-Pynttari 2007: 45). Tämä näkyy muun muassa lauseiden lyhyytenä ja elliptisinä muotoina, mikä ei ole hyväksyttävää journalistisessa kirjoittamisessa. Journalistisen kirjoittamisen hyveenä nähdään muun muassa mahdollisimman täsmällinen ilmaisu ja virkerakenne. Toisaalta journalistisessa kirjoituksessa sallitaan elävä ja havainnollistava tyyli. Tämä toteutuu kritiikkiaineistossa: ”Romaanissa ei ole yhtään varsinaista repliikkiä. Sen henkilöiden puhe ui kaiken kerronnan seassa. Mutta miten se ui! Puhumisen tavan sävelkulkuihin kaikkineen kuulee!” (Taussi 2013.) Kritiikkiaineistossa toteutuu myös proosallisempaa tyyliä: ”Ihmisen osa. Ikään kuin vähempi ei riittäisi. Suuruudenhullua.” (Majander 2009.)

Niemi-Pynttari toteaa, että verkkokulttuurissa hyväksytään joitain kirjoittamisen konventioiden rikkeitä, mutta kaikki eivät ole hyväksyttäviä. Hän puolustaa rikkeen hyväksyttävyyttä tilannesidonnaisuudella. Kirjoittamisen konventioita rikkovat muodot ovat ymmärrettäviä vaillinaisuudestaan huolimatta, jos ne voidaan ymmärtää siinä tilanteessa. Lukijat sallivat herkemmin verkkokirjoittamisessa tapahtuvat oikeinkirjoitusrikkeet kuin printtimediassa (Niemi-Pynttari 2007: 182). Verkkokirjoittamiseen kuuluu lyhenteiden, kuten EVVK (= ei voisi vähempää kiinnostaa), ja graafisten merkkien käyttö, kuten hymiöiden. Niemi-Pynttarin mukaan tämä ei ole ensisijaisesti merkki tehokkuudesta, vaan niiden käyttö on myös tyyllinen keino (Niemi-Pynttari 2007: 27.) Blogiaineistossa esiintyy jonkin verran hymiöiden käyttöä lähinnä positiivisessa merkityksessä.

Lauseet olivat välillä niin töksähteleviä, että lukiessa tuli tunne kuin olisi kääntyillyt ympäri pienessä kopissa ja törmännyt jatkuvasti seinään. Ahtaanpaikankammo tulee vähemmästäkin! :) (Zephyr 2014.)

Steiner on tutkinut ruotsalaisia kirjablogeja. Hän tarkastelee artikkelissaan *Personal Readings and Public Texts: Book Blogs and Online Writing about Literature* kirjablogistien toimintaa ja erityisesti niiden suhdetta kirjamarkkinoihin ja kirjallisuuskritiikkiin. Steiner asettaa vastakkain ammattimaiset ja ei-ammattimaiset kirjablogit. Ammatillisuudella Steiner tarkoittaa sitä, että blogia pitää yllä jokin instituutio kuten kirjaston tai kustanta-

mon edustaja tai edustajat. Näillä on kahdenlaisia tavoitteita: kustantamot käyttävät kirjablogeja markkinoinnin välineenä yleisön huomion tavoittelussa ja kirjastot pyrkivät käyttämään kirjablogia ilmoituskanavana kirjoista ja kirjallisuudesta yleensä. (Steiner 2010: 479–480.)

Ei-ammattimaiset kirjablogistit, joita suurin osa kirjablogisteista on, ovat Steinerin mukaan välillisesti osa kirjamarkkinoita. Tätä väitettä Steiner perustelee muun muassa sillä, että kirjablogistit edistävät tietyn teoksen vastaanottoa kirjoittamalla siitä. Kuitenkaan näitä kirjoituksia ei voida suoranaisesti verrata ammattimaisiin kirjallisuuskritiikkeihin, vaikka päällisin puolin ne näyttävät ja toimivat samalla tavalla. Erottavana tekijänä on se, että kirjablogeja voi kirjoittaa ja lukea kuka tahansa. Tosin jotkut kirjablogit saattavat olla enemmän ammattimaisempia kuin toiset. Voidaan väittää, että kirjablogit ovat tulleet osaksi kirjallista elämää ja ne ovat saaneet kustantajat pohtimaan, miten yleisöön pitäisi suhtautua tai miten kirjallisuuden markkinointi tulisi nykyään toteuttaa. (Steiner 2010: 481–491.)

Keitä ei-ammattimaiset kirjablogistit sitten ovat? Jalkanen ja Pudas keräsivät aineistoa kirjaansa varten teettämällä laajan kyselyn blogisteille, jossa kysytään taustatietojen lisäksi kirjabloggaamisesta, blogin sisällöstä, blogiyhteistyöstä, blogeista kirjallisuuskritiikkinä, blogien yhteisöllisyydestä ja blogien tulevaisuudesta. Ensisijaisesti bloggaajat ilmoittavat olevansa lukuharrastajia, vaikkakin moni ilmoittaa blogissaan opiskelleensa kirjallisuutta tai olevansa töissä tavalla tai toisella alalla, jossa ollaan tekemisissä kirjojen tai tekstien kanssa. Äidinkielen opettajat ja kirjastoalan työntekijät ovat yleisimpiä kirjablogin kirjoittajia. (Jalkanen & Pudas 2013: 56–58, 67–88.) Teetin itsekin blogisteille pienemmässä kaavassa olevan kyselyn, jossa kysyin heidän ikäänsä, sukupuoltaan, ammattiaan, koulutustaan ja asuinpaikkakuntaansa. Tämän avulla pystyn luomaan heistä lukijakuva. Lähetin kyselyn kaikille 43 kirjoittajalle ja sain vastauksen 24 kirjoittajalta, jolloin vastausprosentti on 56 %. Saamani tulokset vastasivat pitkälti Jalkasen ja Pudaksen saamia vastauksia. Yleisesti luonnehdittuna tyypillinen kirjablogisti on etelä-suomalainen korkeakoulutettu 38-vuotias nainen, joka on ammatiltaan opettaja. Tarkemmin analysoituna ikähaarukka on 20–65 ikävälillä. Kaikkein eniten vastaajia oli 20–29 ja 30–39-vuotiaiden ikähaarukasta. Heitä on yhteensä 14 kappaletta. Yllättävintä oli havaita, että aineistossani oli muutama eläkeikäinenkin. (Katso tarkemmin Taulukko 1.)

Taulukko 1 Vastaajien ikäjakauma

Ikähaarukka	Kappale	%
20-29	7	29
30-39	7	29
40-49	5	21
50-59	3	13
60-69	2	8

Aineistoni on naisvaltainen. Vastaajista 83 prosenttia on naisia. Kappalemäärissä 20 on naisia ja miehiä neljä. Luvut vastaavat aika pitkälti tämänhetkistä trendiä. Suurin osa kirja-bloggaajista ja yleisestikin bloggaajista ovat naisia. (Jalkanen & Pudas 2013: 51.) Koulutuksen, ammatin ja asuinpaikkakunnan suhteen on enemmän hajontaa. Vastaajilla suurimmalla osalla on korkeakoulututkinto. Vain kahdella on toisen asteen koulutus. Kolme vastaajaa ilmoitti, että heillä on joko alempi tai ylempi korkeakoulututkinto, mutteivät kertooneet, minkä alan. AMK-tutkinnon suorittaneet olivat pääsääntöisesti terveys- ja viestintä-alalta. (Ks. Taulukko 2.)

Taulukko 2 Vastaajien koulutus

Koulutus	Kappale	%
<u>Korkeakoulutus</u>	22	92
Yliopisto	18	82
HuK	5	28
FM	8	44
KTM	2	11
AMK	4	18
<u>Toinen aste</u>	2	8

Suurimmat ammattiryhmät vastaajien keskuudessa olivat media- ja viestintä sekä opettajaaloilta. Media- ja viestintä-alaan lasken kustannus-, musiikki- ja tiedotus-alan. Opettajista puolet on äidinkielen ja kirjallisuuden opettajia, muut olivat vieraiden kielten, erityis- tai yliopisto-opettajia. Luokkaan muut sijoittuivat terveysalan ja tietotekniikan alan ammatit. (Ks. Taulukko 3.)

Taulukko 3 Vastaajien ammatti

Ammatti	Kappale	%
Opettaja	8	33
Äidinkieli	4	50
Muu	4	50
Kielet	2	8
Media ja viestintä	6	25
Opiskelija	2	8
Muu	6	25

Kyselyyn vastanneista yli puolet asuu Etelä-Suomessa. Pohjoisin asuinpaikkakunta sijaitsee Kuusamossa ja yksi asuu jopa ulkomailla. Aineistoni viittaa siihen, että blogin kirjoittaminen on yleisempi harrastus Etelä-Suomessa kuin muualla Suomessa. En voi kuitenkaan väittää tätä varmaksi aineistoni pienuuden takia. Aineistooni ei valikoitunut yhtään puhtaasti Länsi-Suomessa asuvaa. (Ks. Taulukko 4.)

Taulukko 4 Vastaajien asuinpaikkakunta

Asuinpaikkakunta	Kappale	%
Etelä-Suomi	14	58
Pääkaupunkiseutu	8	57
Keski-Suomi	5	21
Itä-Suomi	2	8
Pohjois-Suomi	2	8
Ulkomaat	1	4

Minulle oli yllätys se, kuinka paljon vastaajista on korkeasti koulutettuja. Kimmo Jokisen tutkimuksessa kriitikoista on vastaavanlainen tulos. Kuitenkin kriitikoista valtaosa on miehiä, kun taas blogistit ovat pääsääntöisesti naisia. Jokisen tutkimus tosin on 1980-luvulta, joten olisi mielenkiintoista tietää päteekö sukupuolijakauma vieläkin. Tosin omassa kriittikiaineistossa on vain muutama nainen. Jalkanen ja Pudas (2010: 51–53) yrittävät selittää blogistien naisennemmistöä, mutteivät tule mihinkään selkeään johtopäätökseen. Eniten he selittävät blogien naista miellyttävillä elementeillä kuten yhteisöllisyydellä ja ulkoasun helpolla muokkauksella sekä sillä, että lukeminen ylipäätään on enemmän naisten kuin miesten harrastus, mikä näkyy niin kirjastonkäyttäjien kuin lukupiiriläisten jakaumassa.

2.6. Sisällönanalyysi menetelmänä

Sovellan tutkimuksessani Markku Huotarin (1980) kehittämää kirjallisuuskritiikin sisällönanalyysimallia kirjallisuuskritiikki- ja kirjablogitekstiaineistojen analysointiin. Malli perustuu kirjallisuuskritiikin puhetapoihin eli siihen miten kirjallisuudesta puhutaan (Aldrich 1963). Kirjallisuudesta puhutaan kuvaillen, tulkiten ja arvottaen. Huotari jatkaa luokittelua vielä merkkisuhteisiin eli semioottisiin tasoihin. Näillä ilmaistaan sitä, mistä kritiikissä puhutaan. Puhutaanko teoksen muodoista eli kielestä, tyylistä tai kerrontamuodoista, sisällöstä kuten tapahtumista, henkilöistä, teemoista vai suhteutetaanko teosta sen ympäröivään kontekstiin.

Erityisesti minua kiinnostaa teosten arvottaminen eli se ovatko blogistit ja kriitikot pitäneet teoksesta ja miten he perustelevat päätöstään. Arvottavassa tekstissä esitetään arvoarvostelmia tosiasiaväittämien sijaan, jolloin siihen liittyy vahvasti subjektiivisia näkökantoja. Kritiikissä useimmiten häivytetään tätä taidokkaasti. Jos pohditaan, että kritiikin ja blogikirjoittamisen välillä olisi siirtovaikutusta, voisi kuvitella, että kritiikkiin siirtyisi blogikirjoittamiselle tyypillinen subjektiivinen kirjoitustyyli. Tällöin tämä näkyisi varmasti arvottavan tekstin tuottamisessa.

Huotarin analyysimalli noudattaa lingvistiksestä perinteestä nousevaa metodia, jonka pohjana on kvantitatiivinen analyysi.² Kuten jo kandidaatintutkielmaa tehdessä havaitsin, se vie runsaasti aikaa, joten en tähänkään tutkimukseen ota pohjaksi kvantitatiivista analyysia. Kuitenkin tulen havainnollistamaan tuloksia hieman numeerisestikin. Käytän Huotarin luomaa käsitteistöä ennemmin hyödyksi temaattisina kehyksinä. Korostan valintoja, jotka toistuvat temaattisten kehysten sisällä välttämättä mittaamista ja luokittelua. Huotarin malli rakentuu kahdesta osasta. Ensinnäkin kritiikki voidaan pilkkoa sisältöluokkiin eli kritiikissä esiintyy kuvailua, tulkintaa ja arvottamista. Toiseksi nämä sisältöluokat voivat ilmaista erilaisia merkityksiä. Huotari puhuu semioottisista tasoista, joita ovat syntaktinen, semanttinen ja pragmaattinen. Toisin sanoen kriitikko voi esimerkiksi kuvailla, tulkita ja arvottaa

---

² Kvantitatiivinen analyysi tapahtuu tarkastelemalla virketasolla, mihin kategoriaan lauseet kohdistuvat, eli ilmaiseeko lause syntaktista kuvailua tai vaikka semanttista tulkintaa. Nämä havainnot merkitään numeerisesti havaintomatriisiin. Numeeristen arvojen perusteella voidaan päätellä, mihin kritiikin sisältö kiinnittää huomiota: onko se enemmän kuvaileva, arvottava vai tulkitseva. Semioottisten tasojen tarkastelulla voidaan tehdä johtopäätöksiä kritiikin sisäisestä kirjallisuuskäsityksestä eli mihin kirjallisuuden piirteisiin kiinnitetään huomiota. (Huotari 1980: 62–63.)

kohdettaan niin syntaktisesti, semanttisesti kuin pragmaattisesti. (Huotari 1980: 29–50.) Huotarin termit syntaktinen, semanttinen ja pragmaattinen kumpuavat kielitieteistä, jonka takia ne eivät suoranaisesti sovellu kirjallisuustieteelliseen tutkimukseen.

Huotarin termien taustalla on ajatus merkkien ja todellisuuden välisestä suhteesta. Ajatus tällaisesta suhteesta linkittyy vahvasti kielitieteeseen. Sanataideteokset eli kirjat ovat täynnä merkkejä, jotka viittaavat tavalla tai toisella todellisuuteen. Termit syntaktinen, semanttinen ja pragmaattinen tarkastelevat todellisuutta omasta näkökulmastaan. Kielitieteissä perinteisesti semantiikalla viitataan merkkien ja merkitysten tutkimukseen. Merkityksiä voidaan tarkastella sanaston ja kieliopin näkökulmasta. (Kuiiri 2012: 7-9.) Kieliopin alaisuuteen kuuluu muun muassa syntaksi eli lauseoppi. Lauseoppi sisältää lauseiden muodostamiseen kuuluvat säännöt, jolloin sanoja yhdistämällä ja taivuttamalla saadaan rakennettua mielekäs merkityskokonaisuus. (Kuiiri 2012: 8; Alho & Kauppinen 2009: 109.) Pragmatiikka tarkastelee niin kielenkäyttöä kuin kontekstisidonnaisia merkityksiä (Kuiiri 2012: 9; Levinson 1987: 5-9).

Markku Huotarin termit siis sekoittuvat mielestäni kahden tieteen välillä. Käytän näiden Huotarin käsitteiden sijaan käsitteitä formaalinen, sisällöllinen ja kontekstuaalinen taso. Tehdessäni kandidaatintutkielmaa havaitsin nämä käyttökelpoisiksi. Formaalin viittaa kirjallisen teoksen muotoihin eli siihen kuinka se on muodostunut. Sisällöllinen taas viittaa suoraan teoksen sisältöön, ja siinä korostuvat kuvatut ja kerrotut asiat sekä niiden merkitys. Kontekstuaalinen korostaa teoksen sijoittumista todellisessa maailmassa johonkin kontekstiin.

Kirjallisuuskritiikki sisältää usein myös virkkeitä, joita ei voi luokitella yksiselitteisesti Huotarin mallin mukaisesti. Luokittelemattomia virkkeitä varten Huotarin malli sisältää sisältöluokan ”muut”. Jo kandidaatintutkielmaa tehdessäni huomasin, että blogitekstit sisältävät paljon ”muut”-luokan virkkeitä. Havaitsin joidenkin virkkeiden olevan merkityksellisiä tekstien kokonaisuuden kannalta. Virkkeet sisältävät lukukokemuksen ja lukijuuden kuvausta ja arvottamista, mikä on luonnollista, kun ottaa huomioon sen, että kirjoittajat ovat reaalisia lukijoita. Kommentoimalla omaa lukijuuttaan ja lukukokemuksiaan blogistit refleктоivat kokemaansa. Lukukokemuksen ja lukijuuden kommentointi on niin runsasta blogistien teksteissä, että ne heijastuvat teoksen kuvailuun, tulkintaan ja arvottamiseen.

Havainto ei toki ole poikkeuksellinen, sillä tekstilajiltaan blogitekstit muistuttavat elleivät suorastaan ole päiväkirjamerkintöjä, joissa kirjoittaja käy läpi omakohtaisia tuntemuksia kaunokirjallisuuden kautta (vrt. Eskola 1998). Lukukokemuksen kommentointi tekee blogiteksteistä ainutlaatuisia ja erilaisia suhteessa ammattikritiikkeihin. Perinteiseen kirjallisuuskritiikkipuheeseen ei kuulu lukijan omien henkilökohtaisten kokemusten läpikäyminen, joten tätä aspektia ei luonnollisestikaan löydy Huotarin mallista. Vastaanotontutkimuksessa on alusta asti puhuttu kaunokirjallisuuden vaikuttamisesta lukijaan (Jauss 1983). Blogiteksti voidaan nähdä konkretisoivan tavallisen lukijan mahdollisuudesta tuoda ilmi saamansa esteettisen vaikutuksen. Blogistit kirjoittavat ensisijaisesti todellisina lukijoina eivätkä kirjallisuuden asiantuntijoina kuten kriitikot. Blogistien tarkoitus ei ole etäännyttää itseään saadakseen mahdollisimman objektiivisen kuvan kohteesta. Kriitikot tekevät juuri-kin näin.

Lukijuutta ja lukukokemuksia korostava puhe on mielestäni oma kontekstinsa blogiteksteissä, mutta näitä ei voida ottaa yhdeksi osa-alueeksi kontekstuaaliseen tasoon subjektiivisen aspektin takia. Kontekstuaalisen tason tarkoitus on tarkastella teoksen ympäröivää todellisuutta etäältä, koska silloin siihen voidaan suhtautua mahdollisimman objektiivisesti. Teoksen tarkasteleminen omiin kokemuksiin suhteuttamalla hajottaa illusion objektiivisuudesta. Blogistien tapa puhua lukukokemuksestaan on siis erillinen kontekstuaalisesta tasosta, mutta kuitenkin haluan erottaa sen sisältöluokasta ”muut” lukukokemuspuheen erityisyyden takia. Näiden syiden takia laajennan Huotarin mallia subjektiivisen kontekstin taso -käsitteellä. Käsite kattaa kirjablogistien tavan puhua lukukokemuksistaan ja sen, kuinka lukukokemus määrää tai johtaa teoksesta saamaan kokemukseen. Tämä taso on luonteeltaan blogistien eli reaalisten lukijoiden ylimääräinen tai oma kontekstinsa ympäröivän todellisuuden lisäksi. Kriitikoiden tehtävä on yleensä etäännyttää itsensä taka-alalle. He eivät tuo eksplisiittisesti esiin omaa lukijuuttaan vaan ennemmin asiantuntemuksensa aihealueestaan. Taulukossa 5 on kootusti merkitystasojen sisällöt.

Taulukko 5 Merkitystasot.

Merkitystasot	
Formaalinen taso	tyyli, ilmaisukeinot, kielelliset muodot ja rakenteet, kerrontamuodot, rytmi, teoksen koherenssi
Sisällöllinen taso	tapahtumat, miljö, tunnelma, juoni sisällön kannalta, henkilöt, motiivit, teemat
Kontekstuaalinen taso	teoksen suhteet kirjailijaan, lukijoihin, kustantajaan ja yleisesti kirjallisuuden kentälle
Subjektiivisen kontekstin taso	teoksen tuottama subjektiivinen kokemus, lukukokemus, lukijuus

Hyödynnän Huotarin analyysimallia ensimmäisessä käsittelyluvussa temaattisena kehyksenä. Molemmissa aineistoissa korostuvat tietyt sisällöt, jotka määrittyivät ensimmäisen käsittelyluvun teemoiksi. Formaaliselta tasolta nousevat kieleen ja tyyliin liittyvät seikat sekä kerrontamuodot hyvinkin vahvasti esiin, koska Kari Hotakaisella on muusta kirjallisuudesta erottuva tyyli ja kieli kirjoittaa teoksia. Sisällölliseltä tasolta analysoin tarkemmin tapahtumiin, juoneen, henkilöihin ja teemoihin viittaavat puheet. Kontekstuaaliselta tasolta nousevat kirjailijaan ja lukijaan sekä ympäröivään todellisuuteen liittyvät seikat. Subjektiivisen kontekstin taso koskee lukijan omaa lukukokemusta ja niitä käsittelen samanaikaisesti kirjailijaa ja lukijaa koskevassa luvussa. Toinen käsittelykappale keskittyy puhtaasti arvottamiseen. Tässä luvussa alalukujen nimet määräytyvät Huotarin mallin sovelluksesta.

3. TEOSTEN KUVAILU JA TULKINTA BLOGEISSA JA KRITIIKEISSÄ

Niin kriitikot kuin blogistit ovat kuvailleet ja tulkinneet monipuolisesti niin teosten formaalisia, sisällöllisiä kuin kontekstuaalisia tasoja. Olen analysoinut aineistoa kvalitatiivisesti luokitellen väitteitä Huotarin mallia soveltaen jättäen kuitenkin kvantitatiivisen analyysipohjan pois. Tiedostan kuitenkin, että kvantitatiivinen analyysi toisi tutkielmaani enemmän luotettavuutta. Seuraavissa luvuissa käyn läpi, mitä kirjoittajat ovat sanoneet eritasoista. Kaikkia yksityiskohtia en tule käymään tilan puutteen takia. Sen takia olen teemoittanut luvut sen mukaan, mitä kyseisestä tasosta on sanottu eniten. Samalla teen yleisiä johtopäätöksiä kyseisen tason käytöstä.

Eniten aineistoissa kuvattiin ja tulkittiin sisällölliseltä tasolta juonta, teemoja sekä henkilöitä. Teosten henkilöihin viittaavia virkkeitä kertyi sen verran paljon, että rakensin oman luvun koskemaan pelkästään niitä. Formaaliselta tasolta kirjoittajat ovat eniten kuvailleet ja tulkinneet kieltä, kerrontaa ja tyyliä. Kontekstuaaliselta tasolta kirjoittajat käsittelevät eniten kirjailijaa, ympäröivää todellisuutta ja lukijaa. Subjektiivisen kontekstin taso koskee pääasiassa blogistien kuvailuja omasta lukijuudestaan ja lukukokemuksestaan.

3.1. Juoni ja teemat

Juoni- ja henkilökuvaukset ovat oleellinen osa kritiikkien rakennetta. Tämän takia aineistoissa korostuikin ylivoimaisesti juuri nämä kaksi aihepiiriä sisällölliseltä tasolta. Henkilöiden kuvailulle ja tulkinnalle olen omistanut oman alaluvun, ja tässä luvussa keskityn juonen ja teemojen kuvailuihin ja tulkintoihin. Yleisesti luonnehdittuna koskien kaikkia tulkintoja, kumpikaan aineisto ei tulkitse teoksia paljoa saatikka laajasti. Tulkinnat keskittyvät pieniin yksityiskohtiin kuten teemoihin.

Kritiikit ja blogitekstit kuljettavat tekstiään pääsääntöisesti juoni- ja tapahtumien kuvailulla. Tietenkin voidaan kysyä, onko juonen selostaminen pelkästään kuvailua vai tekeekö kirjoittaja myös tulkintaa, kuten Marcia Muelder Eaton väittää: se, mitä kirjoittaja ottaa esille juonen kulusta tekstiinsä, on jo itsessään valintaa, tulkintaa (Eaton 1994: 127). Viit-

taus juoneen tai yksittäisiin tapahtumiin auttaa tekstin lukijaa hahmottamaan teoksen sisäistä maailmaa ja myös sitä miten kirjoittaja tulee omiin johtopäätöksiinsä. Juonen kuvailun päätelmänä tosin voi olla myös maininta siitä, että juonta ei ole laisinkaan, kuten Antti Majander (K) tekee kirjoittaessaan *Ihmisen osasta*. ”Juonta ei ihmeemmin ole, pelkkää havaintoa ihmisen osasta vain.” (Majander 2009.) Majanderin päätelmä juonettomuudesta ei ole tuulesta temmattua, koska Hotakainen on itse sanonut, ettei juoni ole hänelle erityisen tärkeä (Kokko 2011).

Juonen ja tapahtumien kuvailussa esiintyy kahtalaista tapaa. Joko kirjoittajat kertovat lyhyesti muutamalla virkkeellä juonesta tai sitten erittäin laveasti virke ja kappaletolkulla. Kriittikiaineistossa korostui jopa sellainen ilmiö, että juonen kuvaus hallitsee niin paljon kritiikin rakennetta, että se luo jopa rytmiä kritiikkitekstiin. Kriitikot ovat pirstoneet juonta sopiviin osiin väliotsikoineen, ja juonikuvailuiden väliin ovat analysoineet teemoja ja aiheita (esim. Immonen 2002, K; Kantokorpi 2002, K). Juoni itsessään siis paljastaa teoksen teemoja, aiheita ja motiiveja.

Blogiaineistossa ei ollut havaittavissa pitkiä juonikuvailuja. Kuvailu on niukkaa ja se keskittyy yleensä kuvaamaan alkuasetelmaa, josta teos lähtee liikenteeseen. Kriittikoaineistossakin esiintyy myös niukkaa juonikuvailua. Jussi Kaskinen (K) kuvaa *Jumalan sanan* lähtöasetelmaa seuraavanlaisesti:

Hän [Jukka Hopeaniemi] on lupautunut ensimmäistä kertaa television suoraan lähetykseen haastateltavaksi. Lentoliikenne on peruuntunut Islannin tulivuorenpurkauksen johdosta, mikä vuoksi Hopeaniemi palkkaa edesmenneen liikemiesisänsä luottokuskin kyyditsemään hänet Lapista Helsinkiin. (Kaskinen 2011.)

Kaskinen ei avaa juonta tämän kummemmin. Kaskisen tyyppisissä kritiikeissä keskitytään enemmän kuvaamaan ja tulkitsemaan muita teoksen formaalisia piirteitä, kuten kerrontaa ja motiiveja sekä sisällöllisiä piirteitä, kuten teemoja ja henkilöitä. Sama ilmiö esiintyy myös blogiaineistossa.

Salla Seurin (K) *Ihmisen osan* kritiikissä juonen kuvailu on häivytetty esimerkiksi formaalisen kuvailun taakse: ”Romaanissa on kaksi kertojaa. Eläkkeellä oleva lankakauppias kertoo tarinaansa kirjailijalle maksua vastaan ja kirjailija, joka punoo lankakauppiaan kerto-

muksen pohjalta romaanin.” Seurin kritiikki antaa niukasti tietoa juonesta ja henkilöistä. Yhdenkään henkilöiden nimeä ei mainita kritiikissä. Esimerkiksi Salme Malmikunnasta Seuri nimittää pelkästään lankakauppiaaksi. Enemmän Seurin kritiikki keskittyy teemojen ja aiheiden käsittelyyn sisällölliseltä tasolta. Kuitenkin kritiikki antaa suhteellisen kattavan kuvan teoksen formaalisista rakenteista: ”Kerrontaa katkovat postikortit - -. Hotakainen leikkii - - kertojan, kuulijan ja lukijan rooleilla ja niiden sekoittumisella.” (Seuri.) Kritiikin lukija saa siis jonkinlaisen kuvan teoksesta eivätkä virkkeet jää irrallisiksi huomioiksi.

Kuvailee kirjoittaja sitten lyhyesti muutamalla virkkeellä tai useamman kappaleen verran juonta, samat juonenkäänteet toistuvat tekstistä toiseen. Vaihtelua on ainoastaan sanavalinnoissa, mikä on luonnollista. Joskus sanavalinnat saattavat mukailla teoksen sisäistä maailmaa. Tätä esiintyy enemmän kritiikeissä. Esimerkiksi *Juoksuhaudantietä* koskevissa kritiikeissä kriitikot pyrkivät samaistumaan teoksen sotateemaan käyttämällä sotaterminologiaa.

Varsinainen sota käydään kuitenkin kiinteistömarkkinoilla, sillä täydellisiä kotia on harvassa ja naapurit ovat jopa vaarallisempia kuin sukulaiset. - - Tonttien välisillä rintamalinjoilla liikkuva Virtanen vakoilee myytävänä olevien talojen ja niiden naapureiden kunnollisuutta. - - Kodinrakennus on armotonta sissisotaa, jossa miehet menettävät mielenrauhansa ja perheet jakautuvat toisiaan kyräileviin heimokuntiin. (Soikkeli 2002, K.)

Terminologiavaltaus ei koskenut ainoastaan juonta: ”Hotakaisen taistelutoveri Jari Tervo julkaisi viisi vuotta sitten romaanin, jossa Suomi nähtiin ’tuulikaappimaana’(Soikkeli 2002, K.)”

Mistä teokset sitten kertovat kriitikoiden ja blogistien mielestä syvimmillään? Teemoja tuodaan esiin jo otsikoissa. Tosin blogistit otsikoivat muutamaa otsikkoa lukuun ottamatta muotoon kirjailijan nimi-teoksen nimi. Otsikko saattaa sisältää myös julkaisuvuoden. Vain muutamat kriitikot käyttävät tällaista muotoa otsikossaan (esim. Seuri, K; Kolehmainen 2009, K). Blogiaineistossa tulkitsevia otsikoita oli *Ihmisen osaa* ja *Juoksuhaudantietä* koskevissa teksteissä. Näissä esitetään, että *Ihmisen osa* kertoo työstä ja työttömyydestä ja *Juoksuhaudantie* pakkomielteistä, kansallisesta masennusmaisemasta ja suomalaisesta unelmasta. (Sininen Kissa 2013a, 2013b, B; Ilona 2011, B; Tessa 2011, B; Kaisa 2012, B.)

Kriitikot sen sijaan ovat otsikoineet tekstinsä monipuolisemmin. *Juoksuhaudantien* kritiikkitekstien otsikoissa korostui kolmenlaista teemaa. Ensinnäkin talo ja koti olivat ostamisen ja rakentamisen merkityksissä. Toiseksi mies ja perhe nähtiin nykymiehen ja tavallisuuden konteksteissa: ”Yksi tavallinen Virtanen tahtoo perheensä takaisin (Immonen 2002).” Kolmas teema oli sota, johon liitettiin pakkomielteisyys ja kotirintama. Sota kuvattiin raatelevana ja armottomana. *Ihmisen osan*, *Jumalan sanan* ja *Luonnon lain* kritiikeissä on enemmän hajontaa eikä niistä voi vetää yhtenäistä linjaa. Aika pitkälti otsikot linjaavat teosten teemojen lisäksi joitakin keskeisiä rakenteellisia elementtejä: *Ihmisen osa* postikortit, myyminen, ihmisen osa ja kieli; *Jumalan sana* raha, varakkuus, porvarius; *Luonnon laki* eloonjääminen, leikkaaminen, Suomi (yhteiskuntana). Teemat voidaan tiivistää seuraaviin kolmeen: kapitalismin muutos, suomalaisuus ja sukupuoliroolit. Nämä toistuvat leipäteksteissäkin.

Kriitikot ja blogistit sekä yleisesti media ovat nimenneet *Luonnon lain*, *Jumalan sanan* ja *Ihmisen osan* trilogiaksi. Kaikki kolme teosta kuvaavat omalla tavallaan nykyaikaa ja erityisesti taloutta. Muutoksen kuvaus tuodaan esille sukupolvien vastakkainasettelulla. *Ihmisen osassa* Salme ja Paavo Malmikunnas ja *Jumalan sanassa* Ukko Hopeaniemi edustavat ns. vanhaa ja nuoria Salmen lapset (*Ihmisen osa*) ja Jukka Hopeaniemi (*Jumalan sana*). *Luonnon laki* poikkeaa aavistuksen tästä kaavasta, sillä teoksessa on havaittavissa kolme sukupolvea. Tommi Melender (B) kuvaa sukupolvikuvausta blogitekstissään. Ensinnäkin ovat Rautalan vanhemmat, Väinö ja Kerttu, jotka ovat jo eläkkeellä ja eläneet maatalousyhteiskunnassa. Kun taas Rautala on teollisuusyhteiskunnan kasvatti, ja Rautalan tytär, Mira, edustaa ”jälkitekollisen yhteiskunnan idealistisia, urbaaneja ja arvoliberaaleja nuoria aikuisia”. Melender näkee Rautalan perheen olevan Suomi pienoiskoossa. (Melender 2013.)

Sukupolvien vastakkainasettelu on keino asettaa nykyaika kriittiseen valoon. Samaa tekniikkaa käytetään yleisesti kirjallisuudessa ja näytelmissä. Analysoidessaan Mark Ravenhillin näytelmää *Some Explicit Polaroids* (1999) Virpi Alanen toteaa, että vastakkainasettelun avulla osoitetaan erilaisia historiallisia suhtautumistapoja. Kun henkilöhahmot representoivat omaa suhtautumistapaansa, nykyaika joutuu kriittiseen valoon. (Alanen 2008: 350.) Hotakaisen trilogiassa kriittiseen valoon joutuu muun muassa nyky-yhteiskuntaa luonnehtiva hyvinvointivaltio.

Kirjassa on kysymys rahasta. - - Hotakaisen kirjassa on kovin paljon kaikkea, mutta pääasiassa kirjan tarinassa on kyse hyvinvointivaltiomme kestävydestä, tai paremminkin kestämydestä. (Mari. A 2018, B.)

Hotakainen marssittaa esiin sian, jonka nimi on hyvinvointivaltio. Hän esittelee suomalaisuuden olemusta, ja tämä sika saa määreensä Väinö Linnan *Tuntemattoman sotilaan* Koskelalta: 'syö seteleitä ja ulostaa palveluja.' (Komu 2013, K.)

Entä millaisen päätöksen Luonnon laki tuo trilogialle, jossa kirjailija on pohtinut eri näkökulmista rahan, talouden ja työelämän muutoksia rakenneuudistuksen riepottelemassa nyky-Suomessa? - - Se on - - tarina hyvinvointiyhteiskunnan alasajosta, verotulojen tyrehtymisestä, yhteisten menojen leikkauslistoista ja terveydenhuollon prioriteeteista. (Petäjä 2013, K.)

Myös kriittiseen valoon joutuu yhteiskunnassa ja kapitalismissa tapahtuneet muutokset.

Matkan tarkoituksena on tarjota lukijalle katsaus maailman ja talouden muuttumisesta. - - Kirjailija tekee havaintoja nykyajasta ja kapitalismista ja ottaa niihin kantaa. (Jori 2011, B.)

[Rautalan] Näkökulma avaa maiseman Suomen talouden ja yhteiskunnallisen kehityksen ylle, sota-ajoilta nykypäivään kantaen. - - Kirjan suurimpia teemoja ovat hyvinvointivaltio ja sitä ylläpitävät toimenpiteet. - - Lisäksi kirja puhuu suurista aihepiireistä, kuten sukupolvien välisistä kuiluista, suvun jatkumisen merkityksestä yksilön kehityksen näkökulmasta, vanhuudesta, ekologisuudesta ja tasa-arvosta. (bleue 2013, B.)

Teoksissa kritisoidaan yhteiskuntaa siitä, että kapitalismi on tunkeutunut yhteiskunnan eri osa-alueisiin, kuten työelämään. Liisa Steinby (2008: 49–50) kuvaa työelämämuuttumista välineellistyneemmäksi. Nykyään mitataan työtä henkisten arvojen ja kutsumuksen sijaan rahallisella arvolla. Aineisto myötäilee Steinbyn työelämän välineellistymisajatusta.

Työelämä on jatkuvaa kokoustamista aiheista, jotka eivät kiinnosta ketään. Tavaroiden sijaan myydään mielikuvia. Rahalla hankitaan kylkiäisiä 'poonuksia'. Lähimmäinen on netissä. (Majander 2009, K.)

Ihmisen osan Helenan kautta valotetaan parhaiten nykytyöelämän välineellistymistä. Varsinkin kriitikot kuvaavat Helenaa tästä näkökulmasta. ”Elämästä nyky-Suomessa kirja an-

taa moniulotteisen todistuksen, Helena-tyttären kokemuksissa esimerkiksi tiivistyy se, mikä työelämässä mättää (Taussi 2009, K).

Joana (B) tulkitsee, että *Ihmisen osassa* täydennetään kapitalismiin liittyvää ostamisen ja myymisen tematiikkaa myös tärkeämmillä ja pehmeämmillä aiheilla: ”mutta ehkä kaikkein tärkeintä ovat kuitenkin ne sanat ja ihmisten välinen vuorovaikutus tai sen puute” (Joana 2011). Joanan havainto *Ihmisten osan* henkilöiden välisestä vuorovaikutuksessa tai sen puutteesta myötäilee Liisa Steinbyn kuvaamaa nykymaailman ihmiskäsitystä, jota kutsutaan individualismiksi. Tällä hän tarkoittaa hedonistisen itsekeskeistä yksilöä (individi), joka mielletään liberaalin kapitalismin abstraktin yksilökäsityksen mukaiseksi toimijaksi. Henkilö on vastuussa vain itsestään ja kamppailee muiden kanssa saatavilla olevasta hyvästä. Steinby moittii liberaalia markkinataloutta ja sen abstraktia yksilökäsitystä siitä, että ne vievät pohjan yhteisöllisyydestä. (Steinby 2008: 48.) Hotakainen on todennäköisesti pyrkinyt tavoittelemaan teosten henkilösuhteissa kuvaamaan nykymaailman ihmiskäsitystä ja osoittamaan sen epäinhimilliset piirteet.

Vaikka *Juoksuhaudantiessä* päädytään ostamaan omakotitaloa, sen teemoja ei ole talous vaan se käsittelee suomalaisuutta ja sukupuolirooleja. *Ihmisen osa*, *Jumalan sana* ja *Luonnon lakikin* käsittelevät suomalaisuutta, mutta enemmän yhteiskunnallisesta näkökulmasta, kun taas *Juoksuhaudantie* käsittelee suomalaisuutta kansallisella tasolla. Suomalaisuus tulee esiin *Juoksuhaudantiessä* mieskuvan kautta: kuka tai mikä on suomalainen, tavallinen mies? Tällaiseksi romaanissa nimetään jo nimensäkin puolesta Matti Virtanen. Olli Löytty määrittelee tavallisuuden saman toistoksi, keskimääräisyydeksi ja tasapäisyydeksi, jolloin tehdään myös ero muihin eli epätavallisiin (Löytty 2004: 51). Tämä on kuitenkin paradoksaalista, sillä teoksessa pyritään muiden kautta erottamaan Matti muista, koska hän on erilainen, poikkeava ja epätavallinen. Aineistoissa on enemmän tai vähemmän tulkittu *Matin* ristiriitaista persoonaa. Esimerkiksi Kaisa (2012, B) ymmärtää nimen eräänlaisena kattokäsitteenä tarkoittaen kaikkia suomalaisia. Morren (2008, B) mukaan ”meissä jokaisessa on hiukan mattivirtasta”.

Matti on, tietää olevansa ja haluaakin olla nimenomaan tavallinen. On oikein olla kunnollinen, kiltti kotona, tarvittaessa uhrautuva kuin talvisodan veteraanit. (Ruotsalo 2002, K.)

Juhani Ruotsalo (K) näkee Hotakaisen jatkavan *Juoksuhaudantiessä* aikaisempien romaaninsa (*Klassikko* ja *Sydänkohtauksia*) teemaa eli suomalaisen miehen kuvitellun sielun kätkemän totuuden pohtimista. Hän jopa nimeää nämä kolme teosta miehisten pakkomielteiden trilogiaksi, sillä perusteella, että kaikissa näissä miehillä on pakkomielteensä. *Klassikossa* pakkomielteinä ovat autot, *Sydänkohtauksissa* elokuvat ja *Juoksuhaudantiessä* talon osto. (Ruotsalo 2002.)

Matti Virtanen siis kuvataan teoksessa suomalaiseksi, tavalliseksi mieheksi, mutta hänen tekemisensä kuitenkin osoittavat aivan toista. Suomalaisuutta ja tavallisuutta korostetaan jopa liiallisuuksiin asti. Se, että kirjoittajat nimeävät Matin tavalliseksi suomalaiseksi mieheksi, ”perisuomalaiseksi mieheksi” (Jokke 2011, B) ja huomaavat muitakin suomalaisuuteen viittaavaa nimistöä ja kansallisia ilmiöitä sanastossa, kertoo siitä, että nämä ovat laajasti tunnettuja ilmiöitä, ja ne herättävät kirjoittajissa samaistumisen tunnetta. Blogistit eivät kuitenkaan tulkitse ristiriitaisuutta Matin persoonan ja tavallisuuden välillä toisin kuin kriitikot, jotka kommentoivat blogisteja herkemmin Matin antaman kuvan ja kerronnan ristiriitaa. ”Hän [Matti] antaa äänen miehelle, joka ei osaa eikä halua puhua modernilla ihmissuhdekielellä” (Ruotsalo 2002, K.)

Hotakaisen satiirin kohteena ovat niin ikään feminismi ja emansipatorinen kirjallisuus. Naiskirjailijoiden kriittisissä teoksissa naista rajoittavaksi elämänalueeksi on käsitelty koti, kehon välineellistäminen synnyttämiseen ja miestä palvelevaan seksiin, sekä yksityisen elämän sektori. Vastaavasti miehen vapauden alueiksi on kuvattu työelämä ja julkinen sektori, etäännyminen kehosta ja suhtautuminen siihen kylmänä materiaalina.

Hotakaisen kuvittelemassa nykytilanteessa mies onkin se, joka on uhrautunut kodin yksityisyydelle. Taistellessaan perheen itseisarvon vuoksi juuri mies uhraa myös seksuaalisuutensa ja kehonsa. (Soikkeli 2002, K.)

Aivan samalla tavalla kuin mieheys myös naiseus esitetään *Juoksuhaudantiessä* ristiriitaisessa ja päinvastaisessa valossa kuin normaalisti.

Samaan aikaan toisaalla vaimo Virtanen opettelee ruoanlaittoa ja ihmettelee, miten tuli lähteneeksi Ruisrockissa vuonna 1979 miehen matkaan. Ja kun poliisi viimein puuttuu asemasodaksi muuttuneeseen talonselvitykseen, hänkin on tietysti naispuolinen. (Soikkeli 2002.)

Kari Hotakaisen ’sanoma’ ei ole naisvastainen. Aiempien romaanien naisethan ovat miltei ylimaallisen hyviä ja viisaita. Tällä kertaa teksti tosin ottaa etäisyyttä Helenaan. Hänen mie-

lipiteensä tulee julki, mutta sen tausta jätetään aika auki. Onko hänessä kenties itsekkään kylmyyden aineksia? (Ruotsalo 2002.)

Kriitikoilla on siis herkempi kyky kyseenalaistaa teoksissa esiintyviä ristiriitaisuuksia ja etsiä niille mahdollisia syitä toisin kuin blogisteilla. *Juoksuhaudantien* tarkoitus onkin tutkimuksien mukaan toisaalta vahvistaa tiettyjä sukupuoleen liittyviä stereotypioita, mutta myös rikkoa niitä (Lappalainen 2010). Ristiriitaisuudet *Matin* persoonallisuudessa hämentävät joitakin blogisteja:

En vielääkään tiedä: pidinkö Matista vai vihasinko häntä kuitenkin enemmän? Hänessä on niin monta erilaista puolta. Matti on pehmonalle - -. Hän myös uhkuu sisua, periksiantamattomuutta ja kahlaa läpi harmaankiven niin kuin perinteinen suomalainen mies ainakin. (Kaisa 2012, B.)

Hänessä yhdistyvät niin feminiinisyys kuin maskuliinisuus. Matti hoitaa kotia, kuten normatiivisesti ajatellaan naisen tekevän, mutta hän katsoo kuitenkin jääkiekkoa siinä missä kuka tahansa mies. (Lappalainen 2010: 273–275.) Kari Hotakainen siis yllyttää lukijaa pohtimaan normatiivisia miesten ja naisten rooleja sekoittaen niitä *Matin* ja *Helenan* hahmoissa haastaen lukijan ennakkoluuloja.

Kirjoittajat tuovat teemaa esiin muun muassa henkilökuvauksen kautta, joten käsittelen teemoja myös seuraavassa luvussa lisää. Kari Hotakaisen teokset ovat henkilöpainotteisia. Yksi henkilö edustaa yleensä jotakin yleisempää. Juonta kriitikot kuvaavat joko laajasti kuljettaen sitä pitkin tekstiään tai sitten niukalti esittäen vain pääkohdat. Blogistit kirjoittavat lähinnä niukkoja juonikuvauksia. Juonen tulkintaa ei niinkään esiintynyt. Teemoja kuvaillaan ja tulkitaan jonkin verran. Teosten teemoja ovat kapitalismi ja sen muutos, suomalaisuus ja sukupuoliroolit.

3.2. Henkilöt

Aineisto sisältää sisällölliseltä tasolta juonen, tapahtumien ja teeman kuvailun ja tulkinnan lisäksi runsaasti henkilöihin liittyvää kuvailua ja tulkintaa. Pääsääntöisesti teosten päähenkilöt saavat eniten puheenvuoroja. *Juoksuhaudantien* päähenkilöksi nimetään Matti Virtanen, *Ihmisen osan* Salme Malmikunnas, *Jumalan sanan* Jukka Hopeaniemi ja *Luonnon lain* Rautala. Sivuhenkilöt jäävät useimmiten maininnan tasolle. Hotakaisen teokset sisäl-

tävät yleensä runsaasti henkilöitä, minkä takia esimerkiksi *Ihmisen* osan ja *Luonnon lain* kaikkia sivuhenkilöitä ei mainita.

Kuvatessa henkilöitä, niin päähenkilöä kuin sivuhenkilöitä, mainitaan henkilökuvaukseen liittyviä asioita, kuten ikä, ammatti, sukupuoli yms. Luonnetta ja persoonaa kuvataan myös laajemmissa teksteissä. Henkilökuvauksessa havaitsin esiintyvän kahdenlaista tapaa. Ensinnäkin henkilö saatetaan kuvata vain määritteen avulla, esim. investointipankkiiri Jukka Hopeaniemi. Määritteiden käyttö liittyy teksteihin, joissa juonen kuvaus on suuremmassa roolissa. Toiseksi henkilöä voidaan kuvata yhden tai useamman virkkeen avulla. Seuraavaksi käyn päähenkilöistä läpi pääpiirteittäin, miten heitä kuvataan ja tulkitaan aineistoissa.

Juoksuhaudantien Matti Virtanen kuvataan ja tulkitaan erityisesti blogiteksteissä enemmän tavalliseksi suomalaiseksi mieheksi jo nimensäkin perusteella (esim. Morre 2008, B). Kari Hotakaisen tyylin tuntien tavallisuus on vain kulissi, jota korostetaan liiallisuuksiin asti (Lappalainen 2010: 273–277). Kritiikeissä korostuu kotirintamamies-identiteetti ja modernius: ”Virtanen on Hotakaisen - - moderni miestyyppe, kotirintamamies, - -” (Hautala 2002). Kotirintamamieheyteen tietenkin kuuluu sodan käsittely, mitä kriitikot käyttivät hyväkseen runsaissa määrissä.

Matti Virtasen sota on hänen päässään syntynyttä näennäissotaa, - -. Puhutaan ’omakotiheimosta’ ja sellaista. Lenkkeily ja muu kuntoilu on tärkeää, sykkeen seuraaminen. Niin kuin oikeassakin sodassa Matti Virtasenkin sodassa kaikki on alistettu yhdelle päämäärälle. (Paltala 2002.)

Sotaisuus näkyy myös jo kritiikkien otsikoissa: ”Yhden miehen sota”, ”Kodinrakennus on armotonta sotaa”, ”Kotirintama raatelee”. Vanikkala-Kejonen (2002, K) menee jopa niin pitkälle, että siteeraa Koskenniemen runon alkua, jossa joukko sotilaita odottaa sodan alkua urhoollisina ja tietoisina, minkä takia taistelevat: kunnian ja kotilieden.

Kritiikeissä otetaan huomioon blogeja enemmän Matin mieheyteen liittyvää perinteistä sukupuoliroolin rikkomista. Kuitenkin blogeissa huomataan Matin tekevän ”naisen töitä”.

Kotirintamamiehenä Matti on hoitanut kaikki naisen työt ja ollut vapaan vaimon tukena. Mies on kokannut, siivonnut, kuunnellut, hoitanut ja hyysännyt. (Kaisa 2012, B.)

Kaikki päättyy pakkomielteen ja maanisenomaiseen toimintaan. Maanisuuden lisääntyminen näkyy jopa Sinisen Kissan (B) mukaan teoksen rakenteessa ja kielessä: ”Sivujen edessä alkoi kierroslukumittarin viisari kuitenkin väpäjämään kunnes käytiin jo ihan ylikierroksilla.” (Sininen Kissa 2013a.) Immonen (2002, K) näkee Matin maanisessa käytöksessä Gogolin *Mielipuolen päiväkirjan* hahmon. Ylikierroksilla käymistä korostaa entisestään sykkeiden mainitseminen. Ne kertovat, milloin Matti on kiihtynyt, mutta toisaalta Jokke (2011, B) huomaa, että ne ovat epätavallisen korkeat levossa. Havainto perustuu Joken omaan kokemukseen. ”Kun lukee Matin juoksumääristä, hengitysharjoituksista, ja vatsalihasharjoitteista, luulisi hänen leposykkeensä olevan 30 tai 35, ja toiminnassa ehkä luokkaa 70–90, mutta ei koko aikaa yli 150 (Jokke 2011).” Sykkeiden maininta on jatkuvaa pitkin teosta, mutta varsinkin lopun panttivankitilanteessa sykkeen rooli korostuu entisestään. Matti ikään kuin vertaa omaa mielentilaansa fyysiseen olotilaansa.

Se [koira] nytkyttää ruumistaan, kaula tuntuu mahdottoman paksulta köydeltä. Se alkaa löysytyä, katson ranteeseen: pulssi 134. Kunnon kannalta paras pulssi on 120:n ja 150:n välissä.

--

Istun alas ja odotan pulssin tasaantumista. Mahdollisimman alhaisen lepopulssin saa vain jos malttaa laskeutua makuulle. Hyvään tulokseen ei ole nyt mitään mahdollisuuksia.

66. Olosuhteisiin nähden hyvät numerot.

--

Poltan tupakan niin hitaasti kuin pystyn.

Pulssi 98.

(Hotakainen 2002: 303–304, 326.)

Ilonan (2011, B) mielestä kaikilla *Juoksuhaudantiessä* esiintyvillä henkilöillä on tavalla tai toisella pakkomielle jostain: Matilla talon osto, yläkerran asukkailla tupakoimattomuus ja Helenalla Matti siinä mielessä, että Matti on koko ajan hänen mielessään.

Ihmisen osan päähenkilö Salme Malmikunnakseen liitetään molemmissa aineistoissa sellaisia määritteitä kuin lankakauppias ja sitä kautta laajemmin pienyrittäjyys, äitiys sekä ”vanha maailma” (Taussi 2009, K). Vanhalla maailmalla tarkoitetaan tässä yhteydessä muutosta markkinataloudessa. Muutos tuodaan *Ihmisen osassa* esiin kaupattavan tavaran vaihtumisesta konkreettisista napeista ja langoista abstrakteihin, näkymättömiin ajatuksiin ja ideoihin. Nykyaikaa edustavat teoksessa Salmen lapset, erityisesti Helena. ”Mutta niin

vain käy, että hän [Salme] tulee myyneeksi elämänsä kirjailijalle. - - Nyt hän myy itse jotain aineetonta, vaikka ihmetteli kuinka tytär voi myydä sellaista mitä ei silmillä näe.” (Kolehmainen 2009, K.)

Antti Majander (K) suhtautuu *Ihmisen osaan* hieman epäilevästi, joka näkyy myös hänen sanavalinnoissaankin puhuessaan Salmesta. Hän kutsuu Salmea muun muassa eläkeläis- ja nappirouvaksi sekä nappikauppiaaksi.

Seitsemästä tonnista eläkeläsirouva suostuu, vaikka kirjailijat ovat epäluotettavia, kun ne kumminkin panevat omiaan joukkoon eli valehtelevat.

- - Selvä, se, että Tiedon portaot on kaikkien aikojen paras teos, Ihmisen osan kirjailija myöntäilee nappirouvan kantaa, koska se kertoo vain totuuksia ja nimenomaan tarpeellisista asioista. (Majander 2009.)

Blogeissa Salmea tulkitaan kuitenkin enemmän äitiyden kuin pienyrittäjyyden kautta. Salme pitää yhteyttä lapsiinsa soittamalla lankapuhelimella ja lähettämällä äidillisiä neuvoja ja sisältäviä postikortteja. Postikortit voivat sisältää vaikka seuraavanlaisen viestin:

Terve minun pikku-Maija!

Kun tulee parempi vastaan, niin kuin elämässä aina tulee, älä hermostu. Se voi olla parempi siinä työasiassa, sen ulkopuolella hösö. Muistelepa sitä timpuria, joka laittoi meidän kuistin. Jämpti työmies, mutta nin vain viikonloput resusi paita auki ja lauloi renkutuksia. Uudet perunat nostetaan ensi viikolla. Tämä on vihje.

Äitis. (Hotakainen 2009: 78)

Blogistien mielestä syy postikorttien itsepintaiselle lähettämiselle löytyisi lasten uskosta kirjoitettuun sanaan, tai niin Salme ainakin luulee.

Salme on todennut lastensa vahvan uskon kirjoitettuun sanaan ja myös sen, että vaikka he eivät aina uskoneetkaan eivät he voisi kuitenkaan väittää, etteivät olleet kuulleet tai saaneet puheesta selvää (Jaana 2012, B).

Salme haluaa pitää yhteyttä lapsiinsa ja jakaa neuvojaan, koska on huolissaan, kuten jokainen äiti on lapsistaan. Jaana (B) ei ota kantaa siihen, miksi lapset eivät ota yhteyttä äitiinsä. (Jaana 2012.)

Salmen yhteydenpitotapa on nykymittapuun mukaan vanhanaikainen. Ehkä vika on väli-neessä eikä niinkään sisällössä, vaikka neuvotkin kuulostavat nykylukijan korviin kuin menneisyyden kaiulta. Tästä syntyy Salmen ja lapsien välille kuilu, jota on tulkittu muuta-missa blogeissa.

Aikuistuneet Helena, Pekka ja Maija Malmikunnas ovat äitinsä mielessä usein. Kaikki ei kui-tenkaan ole niin hyvin kuin ikääntynyt äiti luulee. (Salla 2010, B.)

Suketuksen (2012, B) mielestä kuilun syynä on se, että Salme on koko elämänsä pitänyt lankoja käsissään, ei vain myynyt niitä. Vaikka lapset ovatkin jo aikuisia, silti Salme halu-aa kontrolloida heidän elämiänsä jakelemalla elämänviisauksia postikorteissa. Suketus huomauttaa Salmen tiedostavan, ettei ymmärrä nykymaailmaa ja sen kaikkia kummalli-suuksia. Suketus käyttää esimerkkinä muun muassa sitä, kun Maija tuo maahanmuuttaja-miehensä Bikon Salmen ja Paavon nähtäväksi, eivätkä he aluksi suvainneet Bikoja.

Lankakauppias Salme pitää todellakin lankoja käsissään, vaikkei aivan kaikkea lastensa elä-mästä ihan tiedäkään. Hän lähettelee jälkikasvulleen maisemakortteja, joissa viljelee elämän-ohjeita, kannustuksia kuin vihjeitäkin. Samalla hän tulee väkisinkin pohtineeksi sitä, miten maailma muuttuu, miten se pitäisi ymmärtää. (Suketus 2012.)

Päivi Taussi (2009, K) kuitenkin huomauttaa, ettei Salme ”pyri hallitsemaan lastensa elä-mää, mutta hän toivoo voivansa olla avuksi.”

Kriitikotkin tarttuvat postikorttien rooliin teoksissa. Päivi Seuri (K) tulkitsee postikorttien olevan ”viestejä ajasta, jolloin elämässä tuntui olevan joku tolkkua.” Antti Majanderin (K) mukaan postikorteista välittyy Salmen äitiyden suurin voima, vaikka se olisikin avutonta. Hän rinnastaa postikortit Aki Kaurismäen elokuvien kaihoon kadotettuun kauniimpaan maailmaan. ”Siihen, joka antaa nostalgian ravintoa ja voimaa, vaikka sitä ei välttämättä ole koskaan oikeasti ollut.” (Majander 2009.)

Jumalan sanan päähenkilöä Jukka Hopeaniemeä tulkitaan blogeissa ja jonkin verran myös ammattikritiikeissä vertaillen hänen isäänsä Uljas Ukko Hopeaniemeen. Blogistit vertaile-vat enemmän johtajuus-teeman kautta, sillä he ovat oman aikansa johtajia. Uljas Ho-peaniemi on vanhan ajan johtaja: hänellä oli rahaa ja rajattomasti aseman tuomaa valtaa.

Valkoiselle Kirahville (2011, B) tulee mieleen Uljaksen johtamiskulttuurista Kekkonen. Kutsumanimikin, Ukko, on sama molemmilla. Jukka Hopeaniemellä taas on rahaa ja valtaa, ”mutta vapaus on riistetty” (Jori 2011, B). Kriitikoiden vertailu taas kohdistuu enemmän markkinavoimien ja julkisuuden muutokseen.

Hopeaniemen mukaan Ukon aika taas olikin oikeastikin helppoa. Silloin päätökset tehtiin sopuisasti viinan voimalla, ilman markkinoiden, osakkaiden ja julkisuuden ruoskaa. Isän nauhoituksissa kuuluu on sama käsitys muutoksesta. Omaa rooliaan Ukko ei vähättele, vaan vaatii ymmärtämystä aikakaudelle. (Ruotsalo 2011, K.)

Muutoksen syynä oli rahaliikkeiden vapauttaminen ja kansainvälisen kilpailun uusi vaihe. ”Ukko edusti ”vanhan rahan” suljettua ja säänneltyä taloutta, kun nykyiset konkistadorit eivät ryyppää eivätkä piittaa arvonimistä (Ruotsalo 2011, K).”

Kriitikot näkevät Jukka Hopeaniemen suomalaisen talouselämän auktoriteettina, joka on osa kapitalismia. Automatkan aikana hän pohtiikin kapitalismin luonnetta ja omaa rooliaan siinä. Hopeaniemen kautta avautuu katse nykyaikaiseen liikemieheyteen. Kaskinen kylläkin kritisoi teoksen pohjavirettä pikkuporvarilliseksi, koska siinä nähdään liikemies profeettana ja sijaiskärsijänä. Liikemies on henkilö, jonka piinkovan kuoren alla on aito, tunteva ihminen. (Kaskinen 2011, K.) Hopeaniemestä löydetään Björn Wahlroosimaisia piirteitä, vaikkakin Ruotsalo (K) varoittelee, ettei ”Wahlroos-hahmoa silti kannata etsiä”. Molemmat toki olivat hetken kommunisteja nuoruudessaan ja puhuvat julkisuudessa taloudesta, mutta muuta yhteistä heillä ei oikeastaan ole. Ruotsalo näkee Wahlroosin ja Hopeaniemen erottavan tapa, jolla he puhuvat taloudesta: Hopeaniemi ”uskaltaa puhua taloudesta totuuksia.” (Ruotsalo 2011; Korhonen 2011, K.) Kriitikot korostavat enemmän kuin blogistit teksteissään sitä, että Hopeaniemi pyritään inhimillistämään teoksessa, vaikka hänet kuvataankin piinkovana liikemiehenä, jonka pitää pitää julkisuuskuvansa puhtaana (esim. Korhonen 2011, K). *Jumalan sanan* kritiikeistä huomaa selvästi, että kriitikot tarttuvat enemmän siihen, mitä Hopeaniemi edustaa enemmän kuin hänen persoonaansa. Blogistit näkevät pääsääntöisesti vain persoonan.

Luonnon lain päähenkilöön Rautalaan liitetään molemmissa aineistoissa sellaisia määritteitä kuin maalämpöyrittäjä, yrittäjä ja pienyrittäjä. Rautalan kuvauksen yhteydessä korostuu ehkä kaikkein eniten toisin kuin muiden teosten teksteissä se, että juonta kuvataan suhteel-

lisen paljon. Melkein jokainen teksti mainitsee, että Rautala joutuu onnettomuuteen alussa ja sen jälkeen sairaalaan parsittavaksi ja toipumaan. Kuitenkin Morre (2013, B) huomauttaa, että ”Rautalasta ei tehdä vain kärsivää, putipuhtoista uhriressukkaa.” Sairaalassa Rautala joutuu uudenlaisen, hänelle vieraan todellisuuden piiriin. Blogistit kuvaavat Rautalan uutta tilannetta seuraavanlaisesti: ”Maalämpöyrittäjä Rautala on ahkerasti kiertänyt veroja, mutta sairaalassa hän huomaa joutuneensa ’veroparatiisiin’, saavansa mahdolloman hyvää hoitoa vähällä rahalla” (Salla 2013, B.)

Hän [Rautala] viettää viikkoja ja kuukausia sairaalassa kursittavana ja kuntoutettavana. Koko paketti maksaa hänelle murto-osan todellisesta hinnastaan, koska jotkin asiat Suomessa vielä toimivat. - - Uuden tilanteensa myötä Rautala joutuu luopumaan yksityisyydestään mutta myös pohtimaan omien toimintatapojensa oikeellisuutta. (Ilona 2014, B.)

Kriitikot ovat suhteellisen samoilla linjoilla. He tosin valaisevat tilannetta enemmän yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Perusterve keski-ikäinen mies on yhtäkkiä joutunut ennen kokemattomaan tilanteeseen: toisten käännettäväksi, pestäväksi, puettavaksi. Hotakainen ei tyylilleen uskollisena sen kummemmin herkuttele Rautalan tuntemuksilla, vaan kuvaa pikemminkin analyttisesti sairaalan omalakista maailmaa, jossa todellisuus, muistot ja kuvitelmat helposti sekoittuvat. Potilailla kun on aikaa muistaa ja kuvitella. (Hietala 2013, K.)

Veroja kiertäneenä ja kuittikauppaa käyneenä yksityisyrittäjänä hänellä on huono omatunto siitä, että hänen leikkaukseensa ja hoitoonsa on pantu niin paljon yhteisiä verorahoja, joita hän ei ole itse ollut juurikaan kartuttamassa. Onko hän tämän kaiken väärtti?” (Petäjä 2013, K.)

Tuskastuttavat, kivuliaat viikot sairaalassa pakottavat hänet paikalleen. Siinä on aikaa miettiä suhdetta elettyyn elämään, jäljellä oleviin vuosiin, niihin, joita rakastaa ja joiden kanssa riitelee. Siinä on aikaa miettiä, miten luonto toimii, miten maailma toimii ja miten yhteiskunta toimii. Vaikka Rautala jysähtää pysähdyksiin, ympärillä tapahtuu. (Taussi 2013, K.)

Hietala (K) esittää myös, että Rautala on tarkoituksella rakennettu hahmo, jotta kirjailija kykenee pohtimaan ajankohtaisia asioita. Tämä on Hietalan mukaan Hotakaiselle tyypillistä.

Varsinaiseen lentoon romaani nousee, kun yrittäjänä veroja kiertänyt Rautala oiivaltaa, että kaikki nuo edulliset terveyst- ja sosiaalipalvelut kustannetaan tietysti verorahoilla. Teokseen avautuukin hotakaismaisia, paikoin absurdeja hipovia fantasiatasoja, joilla kirjailija pohtii ajankohtaista hyvinvointivaltion kriisiä ja palvelujen leikkaamista. (Hietala 2013)

Kriitikot ja blogistit ovat jonkin verran myös tulkinneet Rautalan hahmoa. Tulkinta kiinnittyy siihen, mitä Rautalan hahmo edustaa. Ilona (2014, B) tulkitsee Rautalan hahmoa seuraavasti: ”*Luonnon laki* kasvaa Rautalan henkilökohtaisesta kriisistä koko modernin suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan analyysiksi.” Mari A.:n (B) mukaan ”[k]irjassa on kysymys rahasta.” Tämä todennetaan Rautalan kautta. ”Rautala kokee sairaalasängyssä, miltä tuntuu, kun verorahoilleen saa vastinetta: kuukausien makaaminen sairaalassa ei verovarilla maksetun julkisen terveydenhuollon jälkeen maksa makaajalle kovinkaan paljon.” (Mari A. 2013.) Bleue (2013, B) on myös samoilla linjoilla. Hän tulkitsee Rautalan näkökulman avaavan ”maiseman Suomen talouden ja yhteiskunnallisen kehityksen ylle, sota-ajoilta nykypäivään kantaen.” Branderille (2013, K) Rautalan toipuminen edustaa uudelleensyntymistä, ja Petäjän (2013, K) mielestä Rautala on ”jonkinlainen nyky-Suomen pieni suuri mies”.

Jonna (B) liittää Rautala kuvaukseen myös Leikkaajan roolin. ”Kun Rautalan saattaminen kuntoon sairaalassa vie omaisuuksia, samaan aikaan Leikkaaja pyrkii säästämään yhteiskunnan varoja, - - (Jonna 2013).” Rantaman (K) mukaan tästä syntyy juurikin teoksen ironia: ”Rautala on pienyrittäjänä kiertänyt veroja mahdollisuuksien mukaan, ja pitkälti hänen sairaala-aikansa ympärille kiertyvän lääkehuuruksen tarinan ironia on siinä, että hänen kuntoon laittamisensa maksaa yhteiskunnalle omaisuuksia.” (Rantama 2013.) Siinä missä yhteiskunta on tehnyt yritystoiminnasta melkein mahdotonta, se on valmis huolehtimaan heistä, jotka tarvitsevat apua.

Sivuhenkilöt jäävät useimmiten maininnan tasolle, mikäli ne eivät ole tarinan kannalta suuressa roolissa. Muutaman sivuhenkilön kuitenkin haluan nostaa esille tässä yhteydessä. Siinä missä blogistit ennemmin arvottavat *Juoksuhaudantien* sivuhenkilöiden olemassaoloa, kriitikot pyrkivät jopa tulkitsemaan heitä. Blogisteja ihmetyttää, miksi Hotakainen on antanut myös *Juoksuhaudantien* Matin vaimolle, Helenalle, äänen. Heidän mielestään se ei tuo mitään lisää. Kriitikot ovat toista mieltä. Marja-Riitta Vanikkala-Kejonen tiivistää asian parhaiten:

Tarina etenee myös mm. naapureiden, kiinteistövälittäjien, poliisin ja Helenan näkökulmasta. Viimeksi mainittu poikkeaa kokonaisuudesta tuodessaan mustaan komediaan realismin.

Helenan näkökulma täydentää tapahtumia ja tuo niihin todenmakua. Ristiriitaista kyllä, realistiset jaksot jäävätkin liioiteltuja jaksoja ohuemmiksi.” (Vanikkala-Kejonen 2002, K.)

Helenan läsnäolo ja ääni tuo siis muuten niin absurdiin tarinaan realismia. Hän on henkilö, joka osoittaa Matin hulluuden. Tosin Helenasta ei kerrota kovinkaan paljoa vaikka hän kertoo omia mielipiteitään. Ruotsalo (2002, K) huomaa, että Hotakaisen aikaisemmissa romaaneissa naiset ovat olleet ”miltei ylimaallisen hyviä ja viisaita” kun taas *Juoksuhaudantiessä* Helena on mahdollisesti rakennettu tietoisesti etäiseksi henkilöahmoksi. Ruotsalo epäilee, että hänessä olisi itsekään kylmyyden aineksia. Kriitikoiden tulkinnat Helenan hahmosta ovat hieman ristiriitaisia. Peltosen (2002, K) mukaan Helena on epävarma, Ruotsalo (2002, K) epäilee Helenan olevan itsekäs kun taas Kantokorpi (2002, K) näkee Helenan ja kaikkien *Juoksuhaudantien* naisten olevan analyyttisiä ja vastuullisia.

Luonnon laki sisältää kursiivilla kirjoitetun sivujuonen, jossa kerrotaan Leikkaajanimisestä hahmosta. Hänen tehtävänsä on leikata budjettia. Leikkaajan tarina on kokonaisrakenteen kannalta tukea kehyskertomusta. Maininnat hänestä kuitenkin ovat vähäisiä aineistossa. Blogistit lähinnä esittävät hämmennystään eli arvottavat Leikkaajan roolia tarinan kannalta. Blogistit kokivat hänen tarinansa jäävän etäiseksi ja irralliseksi (esim. Jonna 2013, B; Anni 2013, B). Kriitikot eivät puhuneet yhtä lukuun ottamatta Leikkaajasta. Veijo Hietala (K) näkee Leikkaaja-hahmossa entisen valtiosihteerin Raimo Sailaksen.

Kerrontaan lomittuu vielä salaperäisen Leikkaajan tarina. Maalaistöllin pojasta valtion korkeaksi virkamieheksi edenneen Leikkaajan tehtävänä on laskelmillaan osoittaa kauhistuneille poliitikoille, millaisen kuilun partaalla valtiontalous huojuu. Kovasti muistuttaa tämä Leikkaajan hahmo ex-valtiosihteerin Raimo Sailasta. (Hietala 2013.)

Monet kriitikot ja jonkin verran blogistitkin mainitsevat sellaisia käsitteitä kuin Hotakaisen arkkityypit ja tyyppigalleria. Varsinkin uusimmassa tuotannossa korostuvat tietyt hahmot, joita lukijat jopa odottavat (eivät aina kylläkään positiivisessa mielessä).

Koska jokaisen kotimaisen kirjailijan täytyy saada sanoa mielipiteensä kaikesta ajankohtaisesta samankaltaisilla tyyleillään, odotin koko kirjaa lukiessani, että milloinkas kirjailija ottaa yhden maahanmuuttajan mukaan kirjan tarinaan, että voisi ottaa kantaa myös maahanmuuttaja-asiaan. Ja kyllä, tuleehan yksi pakollinen vähemmistön edustaja mukaan aivan kirjan loppumetreillä. (Mari A. 2013, B.)

Hotakaisen romaaneissa esiintyvät yleensä maahanmuuttaja ja vanhus. Hotakainen on kunnostautunut varsinkin miesten kuvaajana. Mervi Kantokorpi (K) kommentoi asiaa seuraavanhallaisesti: ”Suomalaisten äijien kirjon kuvaajana Hotakainen on parhaimmillaan, ja heissä saadaan kauniita lisiä kirjallisuutemme tyyppigalleriaan.” (Kantokorpi 2002.)

Henkilökuvauksessa samaistutaan myös teoksessa olevaan näkökulmaan. Juonta ja tapahtumia käsitellään päähenkilön näkökulmasta. *Ihmisen osan* kohdalla voisi kyllä pohtia, onko Salme oikeasti päähenkilö, koska kirjailija kuitenkin on kaikki langat yhteen punova henkilö. Kirjailija on ikään kuin taustapiruna. Molemmat aineistot kuitenkin ammentavat päähenkilöiden näkökulmista käsiteltävät aiheet. Esimerkiksi *Juoksuhaudantiestä* kirjoittaessaan kirjoittajat jatkavat Matin ymmärtämättömyyden käsittelyä, sitä miten päädyttiin eron partaalle.

Kotirintamamiehenä Matti on hoitanut kaikki naisen työt ja ollut vapaan vaimon tukena. Mies on kokannut, siivonnut, kuunnellut, hoitanut ja hyysännyt. (Kaisa 2012, B.)

Varastomies Matti Virtanen haluaa talon. - - Hän haluaa rintamamiestalon, - -. Matti Virtanen haluaa sen talon, koska hän on kotirintamamies. (Immonen 2002, K.)

Matti muistaa, että vaimo on kerrostaloasunnossa haikaillut oman talon perään. Hän päättlee, että vaimon saa takaisin omakotitalon avulla. Mies ryhtyy hankkimaan taloa keinolla millä hyvänsä. (Saure 2002, K.)

Kari Hotakaisen teokset ovat pitkälti henkilöpainotteisia. Jokainen henkilö edustaa jotain suurempaa. Yleensä henkilön kautta yleistetään olemassa olevassa yhteiskuntaa.

Matti Virtasen yksityistapauksesta voi päätellä laajempiakin yhteiskunnallisia linjoja. kari Hotakaisella on oma sanoisinko ilikikurinen ja salamielinen tapansa kirjoittaa yhteiskunnasta. Pienestä näkyy suurta ja suurenkin pienuus. (Palttala 2002, K.)

Henkilöitä kuvataan ja tulkitaan runsain määrin. Eniten niin kriitikko- kuin blogiteksteissä keskitytään päähenkilöihin. Sivuhenkilöt saavat yleensä vain lyhyen maininnan. Teosten yhteiskunnallisuudesta johtuen varsinkin kriitikot pyrkivät tulkitsemaan henkilöitä yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

3.3. Kieli ja kerronta

Formaaliselta tasolta blogistit ja kriitikot ovat kaikkein eniten kuvanneet ja tulkinneet kieltä ja kerrontaa. Kari Hotakaiselle on muodostunut pitkän kirjailijauransa aikana oma tunnistettava kirjoitustyyli, josta on syntynyt odotusarvoinen tekijä. Lukijat odottavat erityisesti ironista huumoria ja kielellä leikkittelyä (esim. Morre 2009, B; Sara 2011, B). Näitä ominaisuuksia ovat blogistit ja kriitikot niputtaneet termin ”hotakaismainen kirja” alle (Sininen Kissa 2013, B; jaana 2012, B; Brander 2013, K; Hietala 2013, K). Aineistossa onkin kieltä kuvattu jonkin verran. Enemmän sitä on kuitenkin arvotettu. Hotakaista ei mielletä juonen ja henkilöiden kehittelijänä vaan enemmänkin kieli on keskiössä. ”Rytmi vaihtelee lyhyistä, toisiinsa kolahtelevista lauseista pitkänä soljuviin tajunnanvirtoihin (Korhonen 2011, K).” Blogistit ja kriitikot puhuvat ”hotakaisen lauseesta”, joka on pistävä ja viiltävä (Hautala 2002, K).

Kerronnan rakentumista kuvataan molemmissa aineistoissa melko paljon. Kerronnasta huomioidaan kaikkein eniten kertojat. Kaikki teokset rakentuvat useamman kertojan tai näkökulman varaan. Jokainen uusi kertoja ja näkökulma kertovat oman näkökulmansa tarinasta. Tällöin tapahtumat ovat epämääräisiä luoden avoimia kohtia, jotka aktivoivat lukijoita. (Iser 1978: 182, 186; kerronnasta lisää Rimmon-Kenan 1991: 116–122.) Teoksien kertojat voidaan luokitella kolmeen eri kategoriaan:

1. kaikki kertojat ovat minä-kertojia (*Juoksuhaudantie*)
2. teos jakaantuu minä- ja kolmannen persoonan -kertojan välille (*Ihmisen osa*).
3. kolmannen persoonan kertoja, mutta fokalisaatio vaihtuu (*Jumalan sana, Luonnon laki*)

Monet kertojanaännet luovat teoksista monikerroksellisia. Kriitikot kuvaavat monikerroksellisuutta. ”Kari Hotakaisen uudessa romaanissa on enemmän kerroksia kuin suomalaisessa rintamamiestalossa (Kulmala 2002, K).” ”Kari Hotakaisen uusi romaani *Ihmisen osa* on

kerronnallisesti niin monikerroksinen teos, että jollekulle proseminaariesitelmän tekijälle tulee vielä hiki hänen värkätessään siitä narratologista analyysia (Koskela 2009, K).”

Kertojuutta kuvataan useimmiten maininnan tasolla siten, että teos rakentuu useamman kertojan tai näkökulman varaan. ”Päähenkilön sairaalakokemuksissa olisi varmaan riittänyt aineksia yhden romaanin tarpeiksi, mutta Hotakainen tuo nopeasti mukaan myös muiden henkilöiden näkökulmia (Hietala 2013, K).” ”Romaanin minä-kertoja vaihtelee, mutta eniten - - äänessä on Matti Virtanen (Saure 2002, K).” ”Hotakainen tuo yksiviivaisen päähenkilön rinnalle muitakin näkökulmia (Peltonen 2002, K).” Myös kertojaa on voitu kuvata vapaasti assosioivaksi, mikä kuvaa kaikkien henkilöiden sisäistä ääntä (Rantama 2013, K). Näkökulmatekniikka saa pohtimaan myös kirjallisuuslajia. Harri Hautalan mielestä *Juoksuhaudantien* näkökulmatekniikka muistuttaa enemmän elokuväksikirjoitusta kuin romaania. Immosen (2002, K) mukaan näkökulmatekniikka on avain, jonka avulla *Juoksuhaudantiehen* syntyy trillerinomainen juonne. Kielen lyhentymisen tilanteen kiristyessä korostaa entisestään jännittyneisyyttä.

Päivi Taussi (2009, K) löytää syyn *Ihmisen osassa* näkökulmien vuorottelulle. ”Näkökulmien vuorottelu liittyy kirjan siihen juonteeseen, jota Salmen on vaikea hyväksyä. Eri suunnilta nähtynä sama asia vaikuttaa erilaiselta, eikä katsoja voi tietää, mikä on kaikkein tosinta.” Eri näkökulmat luovat aukkoisuutta tarinaan, jolloin hämärtyy tarinan kronologinen järjestys. Salla Seuri (K) kutsuu erilaisten roolien sekoittumista postmoderniksi peliksi. Blogistit huomaavat myös näkökulmatekniikan luoman aukkoisuuden tarinassa. Liisa kysyykin: ”Luemmeko Salmen perheen tarinaa sellaisena kuin se tapahtuu vai sellaisena joksi K on sen kuvannut ja kuvitellut?” Tätä kautta voi myös kyseenalaistaa Salmen osuudet. ”Onko myös Salmen puhe K:n muokkaamaa - -?” (Liisa 2012, B.) Sininen Kissa (2013b, B) kysyy, ”mikä on Salmen tarinaa ja mikä kirjailijan lisäämää.” Kaikki blogistit eivät kuitenkaan tiedosta tai tuo esille tekstissään, että kerronnassa olisi mitään ristiriitaa. Kirsi Hietanen (2011, B) ja jaana (2012, B) jakavat teoksen tarinan kahteen osaan. Ensin Salme kertoo elämäntarinansa kirjailijalle, jonka jälkeen kirjailija kertoo omin sanoin Salmen tarinan. Heidän päätelmiensä mukaan kaikki, mitä kerrotaan, on totta, eivätkä he kyseenalaista kerrottua. Blogisti Anni tulkitsee kertojuutta siten, että kirjailija värittää tekstiään ja teos, jonka lukijat lukevat, on valmis kirja, jota teoksessa valmistetaan (Anni 2013a, B). Tulkin-

ta kuulostaa uskottavalta ja asettaa silloin ironiseen valoon Salmen sanomiset. Salme kun peräänkuuluttaa koko teoksen ajan, että romaanit ovat fiktiivisiä ja että ne valehtelevat.

Kertojien äänet aktivoivat blogisteja siinä määrin, että Sininen Kissa (B) jopa pohtii, kenelle annetaan ääni *Juoksuhaudantiessä*. Hän huomaa erään henkilön, joka ei saa tai hänelle ei anneta ääntä. Tämä on Matin ja Helenan tytär, Sini.

Kaikki kerrotaan hänen vanhempiensa kautta, esimerkiksi kokonaisia isän tai äidin ja lapsen välisiä dialogeja käydään kerronnassa, kaikkine lapsen uteliaine kysymyksineen, mutta edes omaa repliikkiä tyttö ei saa. Siitä huolimatta hän on tärkeä: näkee, kuulee, kokee kaiken - -. (Sininen Kissa 2013 a.)

Syyksi Sininen Kissa esittää sen, ettei Sini voi vaikuttaa asioihin. Hän on tapahtumien motiivi, syy jonka takia vanhemmat toimivat sillä tavalla kuin toimivat. (Sininen Kissa 2013 a.)

Muut kerronnasta tehdyt havainnot liittyvät repliikkittömyyteen ja ajatuksenvirtatekniikkaan. Taussi (K) huomaa, että *Luonnon laissa* ei ole varsinaisesti yhtään repliikkejä vaan henkilöiden puhe sekoittuu kerrontaan (Taussi 2014), ikään kuin kerrontaa ja henkilöiden puhetta ei voisi aina erottaa toisistaan. Ruotsalo (K) huomaa *Jumalan sanassa* käytettävän vahvasti ajatuksenvirtatekniikkaa: ”Suuri osa tekstistä on Hopeaniemen yksinpuhelua tai repliikkejä, joskus ajatusvirtaa ja unenpätkiä (Ruotsalo 2011).”

Teosten lopetukset keräävät jonkin verran myös kuvailua. Odotin enemmän tulkintaa, mutta sitä ei valitettavasti esiintynyt. Varsinkin *Juoksuhaudantien* ja *Ihmisen osan* lopetukset ovat aukkoisia, jotka kaipaavat tulkintaa. *Juoksuhaudantie* loppuu siihen, kun Matti Virtanen antautuu pitkällisen panttivankitapauksen jälkeen poliisille. Viimeinen kappale sisältää saman tekstin kuin alku. *Ihmisen osan* lopussa Salme Malmikunnas saa tietää luettuaan kirjailija K:n valmiin kirjan, että hänen miehensä ja vävynsä Biko olisivat käyneet leikkaamassa Helenan onnettomuuden aiheuttaneen Kimmon kielen kostoksi hänen pahoista teoistaan. Salme epäilee tarinan todenperäisyyttä.

Minä olen nyt lukenut tämän koko nivaskan, jonka kirjailija toissaviikolla lähetti. - - Piti laittaa paperit syrjään, kun tuli se kohta. Arvasin, ettei se pidä sanaansa, ettei siitä saa kirjoittaa. Elämän minä sille möin, en kuolemaa. (Hotakainen 2009: 274.)

Kumpikaan aineisto ei paljasta lopetuksia kunnolla. *Ihmisen osan* lopetukseen viitataan useimmiten siten, että lopussa paljastuu ”iso asia”, joka on painanut (Kolehmainen 2009, K). ”Kun suruista suurin kirjan loppupuolella paljastuu, nivoutuvat rönsyilevät eri ihmisten osat yhteen (Seuri, K).” ”Taustalla lymyilee jatkuvasti jokin iso paha juttu, joka liittyy Helena-tyttöreen, mutta sitä ei paljasteta ennen kuin vasta lopussa (Sininen Kissa 2013, B).” Koskela (2009, K) myöntää, että kerronnalliseen rakenteeseen syntyy aukko, ja sen havaitsee vasta lopussa, jossa juoni ja tarina sulkeutuvat. Koskela ei kuitenkaan paljasta tarkemmin aukkoa, koska tiedostaa, että tieto saattaa pilata lukuprosessin viehätystä.

Juoksuhaudantien loppuun viitataan yhtä hämärästi. Lopun motiiviksi ehdotetaan Matti Virtasen mielenvikaisuutta ja maanisuutta. Maanisuuden takia tarina päättyy traagisesti. ”- ja Matti päättää hankkia sotaveteraanin omistaman rintamamiestalon vaikka sitten pakollalla, maanista miestä ei puheet hetkauta ... (Jokke 2011, B)” ”Se [*Juoksuhaudantie*] on kertomus miehestä, jonka pakkomielle talosta ja perheen takaisinsaamisesta saa lopulta traagisia mittasuhteita (Riina 2011, B).” ”Kun Matti saa päähänsä, että talo ratkaisee ongelman, hän joutuu ajatuksensa pauloihin traagisin seurauksin (Iidamari 2010, B).” Palttala (2002, K) viittaa *Juoksuhaudantien* loppuun yhtä mystisesti: ”Viimeisen jakson nimenä on Muuttopäivä. Oma asiansa on sitten, millainen muuttopäivä se on.” (Palttala 2002, K.) *Juoksuhaudantiessa* askarruttaa lukijaa kaikkein eniten, mitä todellisuudessa tapahtuu. Immonen (K) huomioi lopun kuvailussaan tämän: ”Juoksuhaudantie päättyy siihen mistä alkaa. Pii-nallinen kontrasti sinänsä. Tapahtuuko kaikki päässä? Ja mitä tapahtuu todella?” (Immonen 2002.)

Syy sille, miksi lopusta puhutaan aukkoisesti, näyttäisi olevan se, että halutaan jättää tuleville lukijoille jotain odotettavaa. ”Suuri asia on jätettävä jokaisen lukijan itsensä luettavaksi. Se niitoo kokonaisuuden yhteen (Kolehmainen 2009, K).” Ymmärrän tämän argumentin itse lukijana, mutta tutkimukseni kannalta tämä on haitallista. Varsinkin ammattikritiikeistä odotin hieman enemmän rohkeutta paljastaa loppua ja jopa tulkita sitä. Rohkeuden puute on merkinä siitä, että kriitikot jättävät jotain lukijoiden itsensä selvittäväksi. Kriitikko ikään kuin esittää vain lukusuosituksen ja houkuttelee uuden teoksen pariin (Eaton 1994). Varsinkin *Ihmisen osan* Kimmon kielen leikkaamisella on symbolinen merkitys, mihin Joana-blogisti itse asiassa viittaa osittain:

Kieli on väline, jolla tehdään myös rahaa. Tämän on totisesti huomannut myös omahyväinen audimies – mutta loppuvat ne sanat tyhjänpuhujaltakin tarpeeksi tiukassa tilanteessa... (Joana 2011, B.)

Formaaliselta tasolta kriitikot ja blogistit kuvaavat ja tulkitsevat kieltä ja kerrontaa sekä teosten lopetuksia. Kielestä odotin enemmän kuvausta, mutta sitä arvotetaan enemmän. Kerrontaa kuvataan ja tulkitaan enemmän. Kerronnassa keskitytään kertojiin ja moniäänisyyteen. *Ihmisen osan* ja *Juoksuhaudantien* lopetuksiin suhtaudutaan aineistossa mystifioiden aukkoisuuden takia. Tuleville lukijoille jätetään löytämisen mahdollisuus.

3.4. Kirjailija, lukija ja ympäröivä todellisuus

Kontekstuaalisen tason kuvailua ja tulkintaa esiintyy aineistossa jonkin verran. Kuvailua ja tulkintaa esitetään eniten kirjailijasta ja lukijasta sekä teemoja yhdistetään ympäröivään todellisuuteen.

Kari Hotakaiselle on muodostunut vahva ja tunnistettava kirjailijakuva vuosien saatossa. Jo ennen *Juoksuhaudantien* julkaisua hän on toiminut kirjailijana jo toistakymmentä vuotta. ”Kari Hotakainen viettää kaksikymmenvuotisen uran juhlaa *Juoksuhaudantiellä* (Peltonen 2002, K).” Kriitikot ja blogistit kuvaavat Hotakaista kirjailijana. Blogistien keskuudessa hänet nimetään mestarikirjoittajaksi ja hänen kirjailijantyötään arvostetaan poikkeuksesta (esim. Arja 2011, B). Lukija odottaa löytävänsä tiettyjä piirteitä lukiessaan, niin sanottua tuttua tai taattua Hotakaista. Nämä piirteet ovat vuosien saatossa muodostuneet seuraaviksi: huumorin yhdistäminen traagisuuteen, kielellinen leikittely, näkökulmatekniikka ja moniäänisyys sekä ajankohtaiset teemat. Piirteet korostuvat molemmissa aineistossa poikkeuksesta, kun kirjoittaja kuvaa Hotakaista kirjailijana. Hotakainen aloitti kirjailijanuransa runoilijana 1980-luvulla, mutta siirtyi proosaan pian 1990-luvun alussa. *Juoksuhaudantien* kritiikeistä voi jo lukea, että hänet mielletään vahvasti proosakirjailijana kuin runoilijana. Olihan hän jo kirjoittanut siihen mennessä 5 romaania sekä lasten- ja nuortenkirjoja. Kuitenkin kriitikot muistavat, mistä hän on lähtenyt liikenteeseen ja että hänestä on aikojen saatossa kasvanut omaleimainen kirjailija, joka kirjoittaa monipuolisesti.

Kari Hotakaisesta on runsaassa kymmenessä vuodessa kasvanut yksi suomalaisen kirjallisuuden omaleimaisimmista ja kantavimmista äänistä.

Hän aloitti runoilijana, mutta osoitti jo ensimmäisissä teksteissään äkäisen prosaistin vaistonsa. - -

Hotakainen on alusta lähtien viitannut kintaalla niin sanotuille lajityypeille ja antanut auliisti tilaa mielleyhtymien vapaudelle. Materiaali on saanut määrätä muodon, erikoisimmin ehkä *Klassikko*-romaanissa. (Hautala 2002, K.)

Kari Hotakaiseen liitetään kritiikkiaineistossa sellaisia määritteitä kuten humoristi, kuoliaaksinaurattaja, aforistikko ja tragedisti. Kriitikot kuvaavat teoksia ja Hotakaista kirjailijana yhteiskuntakriittisiksi, joihin on liitetty huumorin keinoja. ”Hotakainen on niitä iloisimman surun kirjailijoita, joiden huumorille ei tarvitse nauraa, kun se koskettaa.” (Soikkeli 2002, K.) Immonen (K) myöntää, että Hotakainen on armottoman hauska, mutta hän ei kuitenkaan vertaudu hauskuuttajiin. Hän hakee vertailukohtaa kanonisoiduista kirjailijoista.

Hauskuus on osattava lopettaa – taittaa huumorilla. Hotakainen vertautuu lajin mestareihin – Mereen, Kiveen, Swiftiin, Voltaireen, Gogoliin. - - Hotakainen kuuluu harvoihin, jotka yhdistelevät, osaavasti, tosiasioita tähdentävään kerrontaan myös tosiasioden mielettömyyden. Kun ensin tunnustaa faktat ja sitten tajuaa, ettei maailma mene faktojen mukaan, siitä tulee surullista tai absurdia kertomusta, mikä on lopulta sama asia. Siitä koomisen ja traagisen käsitteet syntyvät. (Immonen 2002.)

Hirvasnoro (K) nimeää Kari Hotakaisen nykykirjallisuuden johtavaksi humoristiksi vuonna 2002 *Juoksuhaudantien* ilmestyessä. Hotakainen ei kuitenkaan ole pelkästään kuoliaaksinaurattaja vaan ”[h]umoristisimmillaankin hänen kirjoissaan on myös traaginen puolensa.” (Hirvasnoro 2002.) Brander (K) kuvaa Hotakaisen huumoria seuraavasti:

Kari Hotakaisen huumori toimii osoittelevasti, mutta osoitteettomasti. Se on eräänlaista mielikuvahuumoria, joka ponnistaa kansankulttuurista, paradokseista ja inhimillisistä heikkouksista. (Brander 2013.)

Blogistit eivät niinkään käsittele huumoria Hotakaisen kirjailijuuden kautta vaan enemmän tarinakuvailun kautta, kuten Anni (B) tekee.

Teksti oli hyvin tajunnanvirtaavaa ja nopealla juoksulla kulkevaa dialogeeneen ja Rautalan omine mietteineen. Hauskuutta tietenkään unohtamatta. Vaikka tätä tarinaa tuskin hauskaksi

on tarkoitettu, niin ilahduin miten hyviä tilanteita Hotakainen on onnistunut luomaan sivuille.
(Anni 2013, B.)

Hotakainen jatkaa tuotannossaan rabelaista karnevalistista perinnettä, jossa ylevä alennetaan ja tehdään naurunalaiseksi (Nokkanen 1995: 91–92). Brander (K) on osannut yhdistää Hotakaisen käyttämän huumorin karnevalismin perinteeseen: ”Hotakaisen kirjoissa on aina vahva karnevalistinen tuntu, jossa ylevä alennetaan, maallinen muuttuu pyhäksi ja taustalla kaikuu rabelaismainen nauru (Brander 2013).” Kirstinä ja Turunen näkevät Hotakaisen ja Aleksis Kiven huumorin käytössä samankaltaisuuksia. He molemmat nauravat suomalaisuudelle. ”Kivi nauroi suomalaisuudelle aikana, jolloin kansallista identiteettiä vasta luotiin – Hotakainen ehdottaa huumoria, kun Suomi oli muuttunut monikulttuuriseksi ja yhteisen kansan käsite oli jo murentunut murentumistaan.” (Kirstinä&Turunen 2013: 76.)

Hotakainen kirjoittaa teoksissaan ajankohtaisista asioista kantaaottavasti. ”Hotakainen on kirjailijalaadultaan yhteiskuntakriitikko, joka tiivistää havaintonsa fiktion lennokkuudella ja aforistikon osumatarkkuudella - - (Hautala 2002, K).” Nykyisessä tuotannossaan hän kirjoittaa realistisesti. Juhani Ruotsalo (2013, K) kuvaa *Luonnon lain* realismia hirtehisteksi, mutta empaattiseksi. Hotakaisen tunnusmerkkejä ovatkin ääripäiden yhdistäminen: ”Romaanin [*Jumalan sana*] tyyli yhdistää Hotakaisen tapaan pientä ja suurta, triviaalia ja jyhkeää, räväkkyyttä ja mietтелиäitä suvantoja (Ruotsalo 2011, K).” Kriitikot tiedostavat herkemmin teosten ajankohtaisuuden ja niiden merkityksen kirjalliselle elämälle. Vesa Rantama (2013, K) aloittaa kritiikkinsä kirjallisuuden tehtävän määrittelyllä: ”Vaikeina aikoina kirjallisuuden tehtäväksi muodostuu asioiden laittaminen mittasuhteisiin. Kun media myy ja huutaa kriisiä, historian taju ja globaali ymmärrys – kaikki ajattelua vaativa painolasti – heitetään hätäisesti yli laidan.” Hän näkee Hotakaisen romaanien yhtenä roolina olevan maalaisjärjen äänenä toimiminen. ”Hänen hahmonsia ovat niitä kaskun hulluja ja lapsia, joiden suusta totuus kuullaan. Mutta raamatulliseen tapaan tämä totuus ei koskaan ole yksinkertainen, vaan tiheään metaforien verkkoon haudattu.” (Rantama 2013.)

Vaikka biografinen tutkimus ei tällä hetkellä ole enää suosiossa kirjallisuudentutkimuksessa, silti molemmat aineistot mainitsevat Kari Hotakaisen yksityiselämässä tapahtuneen auto-onnettomuuden *Luonnon lain* kohdalla. *Luonnon laissa* päähenkilö Rautala kokee auto-onnettomuuden, ja monessa tekstissä Rautalan onnettomuus on rinnastettu Hotakaisen

omaan onnettomuuteen. He näkevät näissä kahdessa paljon samaa. Toisaalta he tiedostavat, että *Luonnon laki* on fiktiivinen teos. ”Omaelämäkerrallisia yhtymäkohtia Hotakaisen vuonna 2012 kokemasta auto-onnettomuudesta on vaikea ohittaa, vaikka kyseessä on fiktiivinen teos (Brander 2013, K).” ”Sen [*Luonnon lain*] ilmestymisestä on odotettu sekä ulkokirjallisista että kirjallisista syistä. Miten Hotakainen on selvinnyt kirjailijan pahoin teloneesta rajusta kolarista toissa keväänä Valtatie 10:llä?” (Petäjä 2013, K.)

Hotakainen oli ollut jo aiemmin ja oli myös tämän kirjan ilmestymisen aikoihin julkisuudessa autokolarinsa takia. Onnettomuus ja erityisesti siitä toipuminen ovat suodattuneet romaaniksi, ja uteliasta kansaa tietenkin kiinnostaa, kuinka suosittu kirjailija pääsee taas jaloilleen - kirjaimellisesti. Täytyy myöntää, että minäkin olin lukiessa hyvin tietoinen siitä, että kirjan tapahtumat ja yksityiskohdat saattoivat perustua hyvin pitkälti kirjailijan omiin kokemuksiin. (Zephyr 2014, B.)

Kriitikot pohtivat enemmän Kari Hotakaisen koko tuotantoa kritiikeissään. He suhteuttivat arvioitavaa teosta aikaisempaan tuotantoon toisin kuin blogistit. Blogistit kyllä vertailevat teoksia, mutta vertailun kohteena ovat enemmänkin niistä saadut lukukokemukset ja kuinka vanhat lukukokemukset luovat odotuksia tартtuessaan uuteen kirjaan. Kriitikot näkevät Hotakaisen pyörittävän teoksissaan aika ajoin samoja teemoja. *Juoksuhaudantie* nähdään liittyvän perheen ja mieheyden teemoihin, sekä *Luonnon laki*, *Jumalan sana* ja *Ihmisen osa* muodostavat taloutta käsittelevän trilogian.

Kari Hotakaisesta on vuosissa saatu kirjallisuuteemme varsinainen perheasiainneuvos. *Sydänkohtauksia* (1999) tutki ydinperhehommaa Maunulan lähiössä, *Bronks* (1993) saman yhteiselämän muotoja Joutomaan ja Keskustan vyöhykkeillä. Myös *Buster Keatonilla* (1991) oli perheestään paljon sanottavaa, ja varsinkin hyvää, sillä Hotakainen näyttää uskovan lujasti kuin ukko-Snellman kotielämän maailmaa parantavaan vaikutukseen. (Kantokorpi 2002, K.)

Kun edellisissä romaaneissa miehisinä intohimoina olivat autot (Klassikko 1997) ja elokuvat (*Sydänkohtauksia* 1999) nyt pakkomielle kohdistuu omakotitaloon. (Ruotsalo 2002, K.)

Siinä missä blogistit puhuvat omasta lukijuudestaan ja lukukokemuksistaan, kriitikot puhuvat teosten lukijoista. Hotakaisen teokset näyttäytyvät kriitikoiden arvioissa teoksina, jotka antavat lukijoille ajattelemisen aihetta joskus jopa salakavalasti. ”Kirjassa otetaan kantaa niin, että lukijan on itse ajateltava (Kolehmainen 2009, K).” Hotakainen ei anna

mitään valmiina, vaan antaa lukijoille pureskeltavaa. Lukijoiden tulee lukea rivien väleistä kritiikki. Hotakainen on myös taitava koukuttamaan lukijoitaan kerronnallisilla ratkaisuiltaan: ”[L]ukija koukutetaan seuraamaan tarinaa vihjaamalla, että yhdelle lankakauppiiaan lapsista on tapahtunut jotain kauheaa, Mitä, se selviää vasta kirjan loppupuolella.” (Seuri, K.) Kriitikoiden tapa puhua lukijoista on yleistävää. Todennäköisesti nämä ovat heidän omia kokemuksiaan, jotka he ovat muotoilleet koskemaan kaikkia lukijoita. Blogistit kyllä arvottavat lukijakuntaa toisin kuin kriitikot (ks. 4.3 Kontekstuaalinen arvottaminen).

Molemmat aineistot käyttävät joitakin puheenvuoroja yhdistämällä teosten teemoja kulttuurisen ja yhteiskunnallisen ympäristön kuvaamiseen. Kari Hotakainen mielletään nykyajan ja lähimenneisyyden kuvaajaksi, ja hänen teoksensa sisältävätkin useita nykyajasta tuttuja teemoja. Teemat herättävät kirjoittajat pohtimaan nykyisen todellisuuden tilaa. Lähipinnassa kuvailussa esiintyy samaistumista todellisuudenkuvaukseen eikä kyseenalaisteta sen totuudellisuutta.

Ihmisen osa kertoo siitä, mitä me kaikki varmaan vähintäänkin silloin tällöin mietimme: kuinka ihminen pärjää tässä maailmassa ja tässä yhteiskunnassa, miten me kohtaamme toisemme (vai kohtaammeko me?), miten käy kun putoaa verkostosta pois? (Suketus 2012, K.)

Hotakainen tuo esiin myös maahanmuuttajat. - - Rasismia voi olla myös nostaa muualta tulleet huteralle jalustalle, varoa heitä kuin posliniesineitä. Useimmat suomalaiset eivät oikein osaa suhtautua maahanmuuttajiin. Joko heitä väheksytään avoimn vihamielisesti tai sitten varotaan ja hyssytellään, ettei siellä vain loukkaannuta. Minun mielestäni kaikkein suvaitsevinna olisi suhtautua muualta tulleeseen kuin toiseen suomalaiseen. Rehellisesti, reilusti, alistamatta ja ylistämättä. (riesakuoriainen 2013, B.)

”*Bronksin* liioittelemassa Suomessa ihmisistä on tullut ympäristönsä osasia, yhteiskunnan liikuttelemia komponentteja.

Samanlainen on ihmiskuva *Juoksuhaudantiessä*. Työtä ei voi tehdä muuttumatta työkaluksi, taloa muuttumatta asuntonsa kaltaiseksi. Tontinrajat piirtyvät ihmisiin.” (Soikkeli 2002, K.)

Kontekstuaalisen kuvailua esiintyy aineistossa jonkin verran. Kriitikot tarkastelevat laajemmin teosten kontekstia kuin blogistit. Syy tälle löytyy kriitikoiden ammattikuvasta. Heidän roolinsa on olla asiantuntija. Konteksteja ovat teosten suhteuttaminen kirjailijan aikaisempaan tuotantoon ja muiden kirjailijoiden tuotantoon sekä yleisesti kulttuuriseen ja

yhteiskunnalliseen kontekstiin. Blogistitkin kuvailevat teksteissään jonkin verran teosten konteksteja.

3.5. Lukukokemus ja lukijuus

Subjektiiivisen kontekstin tason kuvailu käsittää blogistien lukukokemukset ja heidän oman lukijuutensa. Taustalla on ajatus siitä, että blogistit ovat reaalisia lukijoita, joilla on tarve reflektoida kokemuksiaan. Markku Huotarinen malli ei ota huomioon kirjoittajan oman lukijuuden kommentointia, koska se ei perinteisesti ole kuulunut kirjallisuuskritiikin puheeseen. Subjektiiivisen kontekstin tason -käsite sisältää blogistien lukukokemusten ja lukijuuden kommentoinnin, jolloin käsite lähentää sisällönanalyysimallia lähemmäksi lukijaa.

Subjektiiivisen kontekstin tason puhe on enemmän kuvailevaa kuin arvottavaa. Yhtään tulkintaa ei tehty. Perusteellinen merkityksenanto vaatisi jonkinlaista metatason pohdintaa eli lukija olisi tietoinen omasta ja muiden lukijuudestaan sekä osaisi antaa näille merkityksiä. Subjektiiivisen kontekstin tasoa kuvataan lukemisen prosessikuvauksen ja hotakaiskokemusten näkökulmista. Jonkin verran kuvataan sitä, miten on saanut tai löytänyt kirjan sekä samaistumista teokseen.

Lukemisen prosessia kuvataan kaikkein eniten. Lukemisen sujuvuuteen ja miellekkyyteen vaikuttavat odotukset. Jaussin (1983) odotushorisontti-käsitettä mukaillen lukijalla on ennen lukemistaan odotuksia teosta kohtaan, mitä hän lähtee tavoittelemaan. Odotukset liittyvät lajia kohtaan, käsitykseen aikakaudesta tai lukijan omiin elämäkokemuksiin, tai tässä tapauksessa myös lukukokemukset käyvät odotuksen asettajina. Blogistit kuvaavat odotuksiaan jonkin verran. Odotuksien kuvaaminen aluksi luo tekstiin kronologisen vaikutelman. He peilaavat melkein heti odotuksia saamaansa lukukokemukseen.

Juoksuhaudantie oli minulle merkittävä kirja. Se teki minulle Hotakaisesta merkittävän kirjailijan. Asemaa betonoitiin lukemalla Ihmisen osa. Tätä samaa odotin Jumalan sanalta, joka nimensä puolesta tuntuu jatko-osalta Ihmisen osalle. Petyin. Suuret odotukset ensin hieman nitkuivat, kunnes tuli niiden aika romahtaa jossain kesken romaanin. (Kirjantila-blogi 2012, B.)

Odotuksista aiheutuvat reaktiot määrittelevät sen, miten pitkän tai tarkan tekstin blogisti aikoo kirjoittaa. Kun blogisti pettyy saamaansa lukukokemukseen, hän saattaa huomauttaa tekstissään, ettei kykene kirjoittamaan pettymykseltään kuin vain lyhyen kuvauksen, kuten Noora (2012, B), Sanna (2013, B) ja Kirjantilan-blogin blogisti (2012, B) tekevät. Jatkan ennakko-odotuksista aiheutuvista pettymyksistä lisää arvottamisen yhteydessä.

Lukemisen prosessia kuvataan tilana, tunteina ja ajallisena pituutena. Myös joitakin äänikirjakokemuksia kuvataan. Blogistit kuvaavat paikkoja, joissa he ovat lukeneet teoksia. Esimerkiksi Salla (2010, B) luki *Ihmisen osan* junassa: ”Paltamossa aloitin ja Pieksämäelle tultaessa lopetin.” Bleue (B) avautuu *Luonnon lain* herättämistä tunteista:

Kirja aiheuttaa siis minussa tervettä halua ja intoa puhkua. Mutta samaan aikaan kirja irroittaa minussa useita naurunysköksiä ja jopa hallitsematonta, aitoa naurun raikua. Jotta kirjan tunneskaala ei jää yksipuoliseksi, välillä silmäni ja mieleni pysähtyvät yksittäisten, erittäin tarkkanäköisten lauseiden kohdalla, jotka nostattavat inhimillisyydellään jopa kyyneleet silmiini. (bleue 2013.)

Tunteiden kuvaus todentaa kriitikoiden puheen Kari Hotakaisesta ”iloisimman surun kirjailijana” (Soikkeli 2002, K) käytännössä. Lukeminen herättää tunteita, jolloin on luonnollista, että lukija reflektoi niitä kirjoituksessaan tai tässä tapauksessa lukija on kirjoittanut blogitekstin. Kritiikkiaineistossa oli yksi kriitikon omia tunteita ja kokemukseen liitettävä virke, jonka tulkitsin subjektiivisen kontekstin tasolle. Kriitikko Peltonen kuvaa omaa lukemiskokemustaan *Juoksuhaudantiestä*: ”Lukiessani Kari Hotakaisen kuvausta Suomen nykypäivästä nauratti moneen otteeseen (Peltonen 2002, K). Yhden virkkeen osuman perusteella ei kuitenkaan voi päätellä, että olisi yleistä, että kriitikko refleктоisi kokemuksiinsa kritiikissä.

Muutama blogisti on kuvannut lukemiseen kuluvaa aikaa prosessinomaisesti, minkä takia olen luokitellut nämä prosessikuvauksiksi. Blogistit ovat arvioineet lukemiseen kuluvan ajan väärin, ja positiiviset yllätykset herättävät kirjoittelua.

Ajattelin lukevani, ehkäpä jopa lukeisevani, kirjan parissa illassa. Toisin kuitenkin kävi. Kirjan sisältö on nimittäin valtavan runsas. - - [K]irjan sanat, lauseet ja taustalla piilevät aatteet antoivat minulle niin paljon aihetta ajateluun, että jouduin pitämään lukutaukoja, aivan kuten Tommi Liimatan Rautanaulan kohdalla. Tällä kertaa tunnetilani ei vain ole ällötys, vaan

huomaan jopa puhkuvani innosta poliittisia päätöksiä ja elämän tarkoituksia ajatellessani. (bleue 2013, B.)

Saatuani edellisen kirjan loppuun, istahdin sohvan nurkkaan viinilasin ja *Ihmisen osan* kanssa. Tarkoituksenani oli vain aloittaa kirjaa ja jatkaa sitä myöhemmin sitten bussilukemistona. Eihän siitä mitään tullut. Tämä oli vain pakko lukea loppuun heti. Uskomattomassa euforias-
sa (ei sitä viiniä niin paljon ollut) ahmaisin *Ihmisen osan* siltä istumalta. Yritin olla edes vähän skeptinen Antti Majanderin hehkutuksen jälkeen, mutta en vaan kyennyt. Hotakainen ei petä. (Morre 2009, B.)

Prosessikuvauksen piiriin luokittelin myös riesakuoriaisen (2013, B) virkkeet teosten aloittamisesta. *Ihmisen osa* toimi hänelle lukkojen avaajana. Hän on aikaisemmin kokenut teosten aloitukset hankalina: ”Saan sen otettua hyllystä ja avattuakin ihan helposti, mutta yleensä viimeistään kolmannella sivulla minun ajatukseni askartelevat jo päivällisessä tai päiväperhosten päivärytmissä. Minä olen oikea kirjaluuseri.” Mutta *Ihmisen osa* oli hänen mukaansa hämmäntävä poikkeus. ”Löysin itseni sivulta kaksikymmentäviisi ennen kuin olin tajunnut koko kirjaa avanneenikaan. Se imaisi minut sisäänsä kuin uuden innovaation pölynimuri.”

Aineistossani on muutaman blogistin teksti, jotka ovat kokeneet teoksen äänikirjan kautta toisin kuin perinteisenä paperiversiona. Äänikirjakokemuksia kuvattiin myös prosessinomaisesti. Hanna aloitti kuuntelemalla *Ihmisen osan*, mutta vaihtoi pian paperiseen. Hän kuvailee kokemustaan seuraavasti:

Kuuntelin Kari Hotakaisen *Ihmisen osaa* (Siltala, 2009) järjestellessäni kirjahyllyä, ennen nukkumaanmenoa ja kävelylenkeillä. Pidin teoksesta niin paljon, että päätin ostaa sen myös kirjana itselleni, jotta voin palata hyvien kohtausten ja sitaattien pariin. Kuunnellessa teosta monta kertaa tuli tunne, että huh, olipa hyvin sanottu tai osuvasti ilmaistu. Nauhalta on kuitenkin paljon vaikeampi ottaa mietteitä muistiin, joten halusin lopulta saada myös kirjan itselleni. (Hanna 2011, B.)

Blogistit kuvaavat usein aikaisempia kokemuksia Kari Hotakaisen tuotannosta. Joillakin on suorastaan suhteenkaltainen menneisyys Hotakaisen kanssa.

Parikymmentä vuotta sitten tartuin kirjaseen nimeltä *Buster Keaton. Elämä ja teot*. Luin kirjan yhdeltä istumalta ja olin ihastunut. Kuka oli tämä Kari Hotakainen, jonka esikoisromaani

oli yhtäikaa hauska ja vakava ja oivaltava? - - Sitten tuli lisää romaaneja. Luin Bronksin, Syntisäkin ja Klassikon. Ja sitten jotenkin väsyin Hotakaiseen. - - Jo muutaman vuoden ajan olen kuitenkin halunnut palata nuoruudenhastukseni pariin, ja Morren Kuusi kovaa kotimaista –haasteen myötä sain vihdoin hyvän syyn tarttua Hotakaiseen. (Liisa 2012, B.)

Henkilökohtainen tutustumiseni Hotakaisen tuotantoon alkoi lukioikäisenä. Luin hänen pakinoitaan ja kirjojaan ja kirjoitin näihin vastineita äidinkielenopettajalleni – usein innosta puhkuen. Hotakaisen kirjat ovat seuranneet minua pitkin aikuistumistani ja tapanani on ollut ostaa viime vuosina hänen uusin kirjansa jollekin joululahjaa tarvitsevalle ja näin sen myös omaan lukuun lainaksi saadakseni. (bleue 2013, B.)

Siinä missä kriitikot vertaavat teoksia aikaisempaan tuotantoon teemojen perusteella, blogistit vertaavat saamiaan kokemuksia teoksista. Huomattavaa on se, että usein positiiviset ja kannustavat kokemukset liittyvät *Klassikko*-romaaniiin (esim. Salla 2010, 2011, B). ”Kari Hotakainen on minulle suomalaisista kirjailijoista rakkain, johtuen *Klassikko*-kirjan tekemästä vaikutuksesta, sekä sitä edeltäneiden kirjojen ahnaasta tankkauksesta (Jussi 2013, B).” Melender (2013, B) mieltää *Klassikon* suorastaan yhdeksi parhaaksi suomalaiseksi 1990-luvun romaaniksi.

Aineistossa on toki sellaisiakin blogisteja, joille teos on ensimmäinen ”hotakainen” (esim. Riina 2011, B; Iidamari 2010, B; Anni 2013a, B). Sannalla (2013, B) ja Joanalla (2011, B) oli molemmilla huonohko kuva Hotakaisesta ennen kuin lukivat *Ihmisen osan*. Joana on lukenut Hotakaiselta aikaisemmin *Lastenkirjan* ja novellikokoelman, mutta romaaneja hän on kartellut Hotakaisen kirjailijakuvan takia. Hän mielsi Hotakaisen satiiriseksi nyky-yhteiskunnan kuvaajaksi. Mutta luettuaan *Ihmisen osan*, hän muutti mieltään. Sannalla oli huono lukukokemus *Juoksuhaudantiestä*, mutta silti se ei estänyt tarttumasta *Ihmisen osaan*. Hän ei asettanut teokselle ennako-odotuksia. Hän löysi teoksesta paljon hyviä asioita, kuten päähenkilö, teoksen nimi ja Hotakaisen tapa kirjoittaa kirjailijuudesta, mutta silti hän mainitsee, ettei teos ollut hänelle maatumallistava tai edes mieleenpainuva lukukokemus.

Lukija hakee samaistumispintaa ja tuttuutta lukemastaan (Jokinen 1997: 32–33). Blogistit kuvaavat samaistumista teoksista nouseviin teemoihin oman elämänsä kautta.

En ole koskaan ennen löytänyt kirjallisuudesta omanlaistani potilastyyppejä, nyt löysin Rautalasta. No, Juha Hurmeen Hullun päähenkilö on kyllä reipas, mutta ei niin yläilmoissa kuin Rautala ja meikäläinen. Toivon, että tällainen "Minä elän! -euforia" iskisi joskus muuten vain kesken arjen, mutta se tapahtuu vain, jos joutuu (siis pääsee!) sairaalaan. (Mentula 2013)

Kirjan aihe, eli talon etsiminen ja hankkiminen, osui aika ajankohtaisesti nappiin omaan elämään, sillä meillä on ilmassa vähän kotikuumetta. Kauppailmoituksia ja vuokrailmoituksia on plärätty ja kovasti mietitty pienen perheen tulevaisuuden näkymiä. Tuskin sentään lähestytään kodin hankkimista samaan tapaan kuin tässä kirjassa... (Raisa 2011, B.)

Hyvin monet blogisteista kuvaavat lyhyesti perusteluita sille, miten ovat päätyneet lukemaan tai saaneet kirjan. Näitä syitä voivat olla lukupiiri (esim. Anni 2013a, B), ystävän suositteleminen, lukuhaaste, nähnyt elokuvan teoksesta (*Juoksuhaudantie*; esim. Riina 2011, B), lukenut toisten blogistien myönteisesti kirjoitettuja tekstejä (esim. Suketus 2012, B) tai yksinkertaisesti teos on tullut vastaan kirjastossa (esim. Arja 2011, B) tai kirjakaupassa.

Subjekttiivisen kontekstin tason kuvailevia virkkeitä esiintyy kaikkein eniten blogiteksteissä. Ainoastaan yhden virkkeen tulkitsin kritiikkiaineistossa tälle tasolle. Tämän perusteella voidaan väittää, että kriitikot vielä 2000- ja 2010-luvulla etäännyttävät itsensä tekstistä eivätkä ota huomioon omia lukukokemuksiaan. Blogistien teksteissä korostuu lukemisen käsittely prosessinomaisena. Käsittelytavan avulla blogisti reflektoi käymäänsä tunteita, ajankäyttöä ja lukupaikkoja. Samalla blogisti todentaa käytännössä Rita Felskin (2008) väitteet esteettisen lukemisen tuottamista lumoutumisen ja järkytyksen tuntemuksista. Lukukokemukseen vaikuttavat vahvasti odotukset, ja niitä blogistit ovat kuvanneet jonkin verran. Myös aikaisempia hotakaiskokemuksia tai kokemattomuutta kuvataan.

4. TEOSTEN ARVOTTAMINEN BLOGEISSA JA KRITIIKEISSÄ

Kritiikin tehtäväksi määritellään arvosteltavan teoksen arvottaminen eli määrittelemineen joko hyväksi tai huonoksi kirjallisuudeksi. Arvottaminen ei kuitenkaan ole kriitikoiden yksinoikeus, vaan sitä tapahtuu myös reaalisten lukijoiden toimesta, tässä tapauksessa blogistien.

4.1. Formaalinen arvottaminen

Formaalinen arvottaminen kohdistuu teosten kieleen, rakenteeseen, tyyliin ja kerrontaan. Kari Hotakaisella on tunnistettava tyyli kirjoittaa ja kertoa tarinaa. Blogistien teksteistä huomaa selvimmin, että varsinkin jos on lukenut aikaisemmin Hotakaisen tuotantoa, uuteen teokseen tarttuessa odottaa tietynlaisia konventioita. Kaikkein eniten odotetaan ironista huumoria ja kielellistä leikittelyä.

Hotakaisen ironinen ja leikittelevä kieli, vaikka se on odotusarvoinen, jakaa blogistien ja kriitikoiden mielipiteitä. Kuitenkin siitä pidetään enemmän kuin vihataan. Kaikkien teosten ansioina nähdään hiottu, rytmikäs ja rikas kieli sekä tarkkaan valitut sanat (mm. Salla 2011, B; Sanansulka 2013, B; Taussi 2009, K; Hietala 2013, K). Kai Hirvasnoron (K) mielestä kieli ”soljuu jälleen kerran nautittavasti” *Juoksuhaudantiessä*. Nautittavaa Hotakaisen kielestä tekee Hirvasnoron mielestä se, että Hotakainen ”on tarkka yksityiskohdille ja irrottelee nautittavasti sortumatta silti populistiseen huuleiluun.” (Hirvasnoro 2002.) Muutama muukin kriitikko kiinnittää huomiota monipuoliseen yksityiskohtien käyttöön. ”Sävähdyttävää on taito valottaa suppealla tilannekuvalla ja rinnastuksilla kokonaisia luonteita tai taustoittaa tapahtumasarjoja (Immonen 2002, K).”

Blogistit arvostavat monipuolista lauseiden käyttöä. ”Lauseet ovat lyhyitä, kieli ei silti töksähtelee, kaikki vaikuttaa todella hiotulta, lauseiden väliin jää ilmaa niin että lukijaa ei ahdistaa (Tessa 2011, B).” Lauseiden pituuden vaihtelu luo rytmiä teoksiin, ja hyvän rytmin luominen lyhyillä ja ytimekkäillä ja välillä laveilla lauseilla on saanut hyvän vastaanoton blogistien keskuudessa ainakin *Jumalan sanasta* (Valkoinen Kirahvi 2011, B; Rva Keppo-

nen 2012, B). Kielellinen taituruus aiheuttaa myös blogisteissa positiivista hämmennystä. ”Ajoittain lauseet ovat niin sattuvan nasevia, että ne on pakko lukea muutamaaan kertaan uudelleen, eikä hämmennys taidokkuudesta himmene hetkeksikään (Suketus 2012, B).” Morre (B) vertaa *Jumalan sanan* kielenkäyttöä *Juoksuhaudantiehen* ja *Ihmisen osaan*. Hänen mukaansa *Jumalan sanassa* ”sanansäilä” on säälimättömämpää ja kovaa kuin markkinatalous. (Morre 2011.) Salla (B) pitää onnistuneena sitä, että Hotakainen on osannut rakentaa *Jumalan sanan* pelkästään kielen varaan niin, ettei se kumise pelkkää ontoutta. (Salla 2011.) Joillekin *Jumalan* sana oli teoksena pettymys, mutta pettyneetkin näkivät sen hyvin kirjoitetuksi (esim. Tessa 2011, B).

Blogistit ja kriitikot ovat yhtä mieltä siitä, että Hotakaisen kieli on nasevaa ja hyvin rytmitettyä, paikoin jopa assosioivaa (Hietala 2013, K). Kielen nasevuus liittyy Hotakaisen kirjailijakuvaan liitettävään yhteiskuntakriittisyyteen. Hotakaisen teoksissa on yleensä kohteena ajankohtainen ilmiö, jota kritisoidaan, kuten *Ihmisen osassa* työelämän epävarmuus. *Juoksuhaudantiessä*, kuten Hautala (2002, K) ilmaisee, joutuu ”Hotakaisen kirpeiden lauseiden” iskemäksi ”[o]makotitaloasujien ylimielinen itsekkyyks, kerrostaloväen herkkähipiäisyys ja kateus, asunonäyttelyiden petollisuus ja kiinteistövälittäjien lipevyys”. Aiheet Hotakaisella saattavat joskus olla kipeitä, mutta niin kriitikot kuin blogistit ylistävät Hotakaisen kykyä asettaa sanat osoittelematta ketään. ”Varsin intiiminä puheena etenevä Luonnon laki tarjoaa monia riemun paikkoja – aiheestaan huolimatta (Petäjä 2013, K).”

Kaikkia blogisteja kieli ja tyyli eivät ole miellyttäneet. Riesakuoriainen (B) kritisoi *Ihmisen osan* kieltä siitä, että lauseet ovat joskus jopa niin nokkelia, että saattavat paikoitellen kompastua omaan nokkeluuteensa niin että kuvailut ja absurdit tapahtumaketjut saavat aikaan tekotaiteellisia piirteitä. Hän pitää epämiellyttävänä sitä, että kielellä pyritään shokeeraamaan. Erityisesti hän mainitsee ne kohdat, joissa kuvataan Pekan elämää. ”- - [E]simerkiksi oksennuksen tai ruoan matkan takahampaista vatsalaukkuun kuvailu ei erityisemmin nosta kirjan tasoa.” (riesakuoriainen 2013.) Nooran (B) mielestä *Juoksuhaudantien* kieli on klikkaileva. Hän vertaa sitä Markus Nummen teokseen *Karkkipäivä*, jossa hänen mukaansa on samantyylinen klikkaileva kieli eli lyhyitä ytimekkäitä lauseita. Nooran mielestä tällainen kieli on morsetuskerrontaa, ja se ärsyttää häntä. (Noora 2012.) Iidamari (B) löytää vertailukohdan Juha Itkosesta. Hänen mielestään Juha Itkosella on nautinnollisen selkeämpi kieli verrattuna Hotakaisen kieleen (Iidamari 2010). Vaikka Hotakainen

onkin miettinyt suhteellisen tarkkaan sanat, silti kaikkia ei miellyttä hänen tapansa muodostaa lauseita. Arjaa (B) eivät miellyttäneet loppumattomat virkkeet ja rönsyävät ajatuksenvirrat *Jumalan sanassa* (Arja 2011).

Kriitikot eivät esitä paljoa kielteisesti arvottavia väitteitä kielestä. Muutenkin kriitikot esittävät hieman peiteltyä kielteisyyttä aivan kuin se ei olisi sallittua. Tosin aineistossa on kritiikkejä, joissa tartutaan hyvin kärjekkäästi epäkohtiin. Lievästi kielteisistä arviota Hatakaisen kielestä kuitenkin esittää Juhani Ruotsalo (K), vaikka hän aluksi kehuu *Jumalan sanan* tyyliä taidokkaaksi ja että teos sisältää rentoa arkipuhetta, joka kääntyy aforismeiksi ja esseemäisyyteen, mutta hän löytää huteruuttakin: ”Huterimmillaan teksti on Hopeanien unijaksoissa, eikä vain asian luonteen vuoksi. Kieli hajoaa vähän samaan tapaan kuin Juoksuhaudantien loppujaksossa (Ruotsalo 2011).”

Kerronnan ratkaisut tuottavat monipuolista arvottavaa puhetta. Arvottavuus kohdistuu monitasoisen kerronnan käyttöön. Blogistit arvottavat *Juoksuhaudantien* ja *Ihmisen osan* kerrontaa. Teosten rakennetta pidetään yleisesti hallittuna ja harkittuna, silti useiden näkökulmien esittäminen samoista tapahtumista hämmentää eikä moniäänisyyden merkitystä välttämättä ymmärretä. *Ihmisen osan* kohdalla kertojat eivät saa yhtään positiivista kommenttia. Moni kuvaa kerrontaa, muttei arvota sitä sen kummemmin. Jos kokemus on ollut esimerkiksi hämmentävä, sitä kommentoidaan hanakammin. Syy hämmentävään kokemukseen löytyy Salmen hahmosta, johon lukijat ihastuvat niin paljon, että kuvittelevat hänen olevan äänessä koko teoksen ajan. Kun Salmen lapset saavat äänen, lukijat kokevat hämmennystä ja sekavuutta. Herää kysymyksiä siitä, kuka lopulta kertoo tarinaa (esim. Sininen Kissa 2013b, B), eikä Salmen lapsen tarinoista innostuta yhtä antaumuksella kuin Salimesta. Myös koetaan, että yhteen teokseen on ahdettu liikaa ja että muut henkilöt jäävät etäisiksi. Ainakin Liisa pyrkii pääsemään pettymyksestään yli. Hän toteaaakin, että *Ihmisen osa* olisi ollut yksipuolinen teos, jos kaikki olisi kuultu Salmen kertomana (Liisa 2012, B).

Useiden kertojien käyttöä arvotetaan *Juoksuhaudantiessä* myönteisemmin. Sanna (2012, B), Riikka (2012, B), Kaisa (2012, B) ja Sara (2011, B) tykkäävät näkökulmien vaihtumisesta lukujen mukaan. Sen avulla tarina näyttäytyy monipuolisempaan ja henkilöhahmot näyttäytyvät herkullisempina (Sara 2011, B). Noora (B) ja Tessa (B) taas ovat vastakkaisella kannalla kertojista. Nooran mukaan useat näkökulmat tapahtumiin eivät toimi. Hän

jopa pohtii, miksi Helenan ja poliisin näkökulmat ovat koko teoksessa, koska hänen mielestään ne ovat täysin turhia. Esimerkiksi Helenan kautta hän ei saa mitään uutta tietoa Matista. Muutenkin Helena esitetään hailakkana ja sutaistuna hahmona verrattuna neurootiseen Mattiin. (Noora 2012.) Tissan mielestä muiden henkilöiden äänet tekevät teoksesta entistä masentavamman (Tessa 2012).

Kriitikot tuottavat vähemmän arvottavaa puhetta kerronnasta, mutta nekin vähäiset ovat vain positiivisia. Ainoastaan kaksi virkettä oli negatiivisia. Näkökulmien vaihtelu luo rytmiä ja elävyyttä hyvällä tavalla kerrontaan (Hautala 2002, K; Seuri, K). Jokainen kertojanääni on osa kokonaisuutta: ”Yhdessä he [kertojanäänet] luovat vaikuttavan kokonaisuuden suomalaisen elämää suuremmasta unelmasta, omakotitalon hankinnasta (Hirvasnoro 2002, K).” Myös Hotakainen on osannut säilyttää sopivan pituisen välimatkan kuvauksen kohteisiin ja tapahtumiin ”eikä proosa sorru missään vaiheessa sosiaalipornon puolelle” (Petäjä 2013, K). Taussin (K) mielestä henkilöiden puhe suorastaan ui kerronnan seassa. ”Puhumisen tavan sävelkulkuihin kaikkineen kuulee (Taussi 2013)!” Rantama (K) kritisoi *Luonnon lain* kertojien ääniä. Pääsääntöisesti niin kriitikot kuin blogistit kehuvat henkilöiden omaäänisyyttä, mutta Rantaman mielestä *Luonnon laissa* ajattelijat tuntuu olevan hahmosta riippumatta keskiluokkainen, keski-ikäinen mies. (Rantama 2013.) Hietalan (2013, K) mielestä *Luonnon lain* perusteeksi kärsii näkökulmanvaihdoista. Hän ei kuitenkaan erityisemmin selittänyt, mikä teoksessa oli perusteesinä.

Näkökulmien vaihtumisen lisäksi kriitikot arvottivat kerronnasta metafiktiivisyyttä. *Ihmisen osa* sisältää monitasoisen kerronnallisen asetelman, joka tuottaa metafiktiivisyyttä. Teoksessa kirjailijahahmo kirjoittaa romaanin ostamansa henkilöahhmon elämästä. Metafiktiivisyyden avulla ”pohditaan kirjallisuutta, seipiteellisuutta ja - - kertomusten eettisyyttä.” (Hallila 2013: 93.) Yksi kriitikko arvottaa metafiktiivisiä elementtejä. Koskela (K) myöntää, että Hotakainen on rakentanut taidokkaan kerronnallisen kokonaisuuden *Ihmisen osaan*, mutta kuitenkin hän kyseenalaistaa sen tarkoituksen: ”- - mutta sopii kysyä, saavutetaanko sillä muuta kuin oivaltamisen hupia lukijalle.” Hänen mielestään kirjailijan mukanaoloa on pelkkää kirjailijanokkeluutta. ”Salmen, Paavon, Helenan ja Pekan vaiheiden kertomisesta olisi tullut kelpo tarina ilman kirjallista nokkelointiakin. Kirjailija voi kirjoittaa romaanin laittamatta siihen henkilöä, joka on kirjailija.” (Koskela 2009.) Vaikka nykykirjallisuus on omaksunut metafiktiiviset elementit käytön repertuaariinsa, silti joillekin

kriitikoille tuntuu olevan vaikea sulattaa sitä. Voidaan siis väittää, että postmodernismi on vieläkin outo ja vieras suuntaus suomalaisessa kirjallisuudessa.

Kari Hotakaisen teoksille on ominaista ironinen huumori. Naurun kohteeksi joutuu yleensä yhteiskunnassa oleva ajankohtainen ilmiö. Teosten huumoria arvioidaan enemmän kriitikoiden kuin blogistien parissa. *Ihmisen osan* ja *Juoksuhaudantien* huumori nimetään mustaksi huumoriksi, ja se jakaa jonkin verran mielipiteitä. Sinisen Kissan mukaan (2013a, b, B) Hotakaisen huumori pitää hereillä, mutta Nooran (2012, B) mielestä varsinkin *Juoksuhaudantiessa* huumori on liian kyynistä tai hyytävän ironista hänen makuunsa. Hotakaisen käyttämää huumoria verrataan myös muuhunkin kirjallisuuteen. Suketus vertaa *Ihmisen osan* huumoria Tuomas Kyrön huumoriin ja toteaa, että Tuomas Kyrön huumori on lämpimämpää. *Ihmisen osan* huumori ei sinänsä ole ilkeää, ennemmin toteavaa, ja se perustuu elämän tragikoomisuudelle. (Suketus 2012, B.)

Kriitikot arvottavat blogisteja enemmän huumoria tyyllillisenä keinona. Kari Hotakaisen huumorissa yhdistyy monesti traagisuus, mikä huolestuttaa joitakin kriitikoita. Kriitikot huomauttavat huumorin olevan sellaista, joka naurattaa, mutta kuitenkin sille ei pitäisi nauraa.

Lukiessani Kari Hotakaisen kuvausta Suomen nykypäivästä nauratti moneen otteeseen. Näinhän se on. Vilkaisin heti kuitenkin ympärilleni ja vakavoiduin. On sopimatonta nauraa onnettomuudelle jota kutsutaan elämäksi. (Peltonen 2002, K.)

Seurista (K) *Ihmisen osan* henkilöhahmojen kohtaloille nauraminen tuntuu rikolliselta. Majander selittää naurettavuutta seuraavasti: ”Koska se on - - tästä elämästä. Tästä putoajien ja itsensä ylentäjien todellisuudesta.” (Majander 2009, K.) Seuri huomaa muutoksen aikaisempaan tuotantoon *Ihmisen osassa*. ”Ihmisen osan huumori on niukempaa ja tylmää kuin mihin Hotakaisen lukijat ovat tottuneet.” Huumorista tykätään juurikin sen elämänmakuisuuden takia. Hirvasnoro (K) huomaa, että Hotakaisen huumori on ”hienovireisen hauskaa vaan ei halpaa”. Hotakainen ei sorru populismiin (lisää populismista 4.3.).

Tyyllillisinä keinoina Hotakainen käyttää liioittelua ja parodiaa. Kriitikot ja blogistit ovat tarttuneet *Juoksuhaudantiessa* kohtaan, kun Matti Virtasen pitää keksiä muuta rahoitusta omakotitalon hankkimiseen kuin pankkilaina. Virtasen rahanhankintametodit myönnetään

äärimmäisiksi; niille suorastaan naureskellaan tai hieman ujostellen mainitaan, kuten Immonen (2002, K) tekee: ”Hänen [Matti Virtasen] on keksittävä muutakin rahoitusta kuin pankkilainaa – eroottista hierontaa ja varastetun tavaran kätkemistä.” Siinä missä blogistit puhuvat omasta lukemiskokemuksestaan, kriitikko häivyttää oman lukijuutensa taustalle ja puhuu yleisesti lukijasta. Immonen kommentoi lukijan kokemusta Matti Virtasen rahanhankintametoodeista:

Siinä lukija jo vähän aprikoi, että loikkaako Hotakainen liian huimasti. Ei loikkaa, realismi se on surrealistikin koti. (Immonen 2002.)

Huumori saa yhden negatiivisen arvottavan virkkeen. Kaskisen (K) mielestä *Jumalan sana* poikkeaa Hotakaisen aikaisemmasta tuotannosta huumorin takia. Hän selittää poikkeavuutta seuraavasti:

Hotakainen ei naurata kuten ennen. Taloutta on vaikeampi väännellä arkipäiväisillä metaforilla huvittavaan asentoon kuin vaikkapa suomalaista miestä. (Kaskinen 2011.)

Kulmala kuitenkin puolustaa *Jumalan sanassa* käytettyä huumoria: ”Huumori ja tunteet ylipäättään ovat tällä kertaa peitotumpia, mutta sentään itku ja nauru vähintään pilkistävät rahasta kertovan kirjan verhoista (Kulmala 2011).”

Kriitikot ja blogistit arvottavat siis formaalisista piirteistä kieltä, huumorinkäyttöä ja moniäänisyyttä. Kriitikot arvottavat näiden lisäksi myös kerroksellisuutta ja metafiktiivisyyttä kerronnallisena elementtinä. Hotakaisen tuttu humoristisen ironinen kielenkäyttö ja tyyli miellyttävät monia, vaikka se saa myös kritiikkiä. Huomattavaa on se, että kriitikot arvottavat enemmän huumoria kuin blogistit. Usean kertojan käyttö herättää runsaasti vastakkaisia ajatuksia blogistien keskuudessa. Yhtäältä kerronta oli hallittua ja moniäänisyys toi teoksiin monipuolisuutta, mutta joidenkin henkilöiden näkökulman esiintuominen askarrutti joitakin blogisteja. Todennäköisesti moniäänisyyden käyttö kerronnassa ei ole vielä tuttua kaikille.

4.2. Sisällöllinen arvottaminen

Blogistit ja kriitikot arvottavat teosten sisältöjä runsain määrin. He puhuvat henkilöistä, teemoista ja juonesta. Aineistoissa korostui kaikkein eniten henkilöiden arvottaminen.

Päähenkilöitä on arvotettu pääsääntöisesti positiivisesti. Erityisesti *Ihmisen osan* Salme Malmikunnas saa blogistien puolelta jopa hillittömiä ”tykkäyksiä”. Myös kriitikot ylistävät Salmen hahmoa. *Jumalan sanan* ja *Ihmisen osan* henkilöitä kehuaan siitä, että he syvenevät pikku hiljaa ja että heillä on omat ajatukset. Henkilöt nähdään myös uskottavina. (Esim. Ilse 2010, B.) *Juoksuhaudantiessä* henkilöitä yleisesti pidetään samaistuttavina. Nimet ovat perinteisiä suomalaisia nimiä ja niistä rakennetaan hahmoja, jotka voisivat olla olemassa (Morre 2008, B; Jokke 2011, B; Kaisa 2012, B).

Ihmisen osan Salme Malmikunnaksesta pitivät niin kriitikot kuin blogistit. Blogistit kehuvat erityisesti hänen luonnettaan. Häntä pidetään suorasanaaisena ja terävänä havainnoitsijana sekä aitona ihmisenä (Liisa 2012, B; Morre 2009, B). Salme nähdään myös äksyilevänä, ja hänen epäilevyydestään ja paheksunnastaan pidetään niin paljon, että monet vertaavat Salmea Tuomas Kyrön *Mielensäpahoittajaan*. Häntä kuvataan naispuolisena mielensäpahoittajana, tosin ei niin muutosvastarintaisena tai jääräpäisenä. (Anni 2013a, B; Liisa 2012, B; riesakuoriainen 2013, B; Sanna 2013, B.) Kriitikot kehuvat Salmen kertojan lahjoja. ”Salme on mahtava kertoja. - - Kertojan taitavuuden vahvistaa myös kirjailija, - - ” (Taussi 2009, K.)

Jumalan sanan päähenkilö Jukka Hopeaniemi jakoi mielipiteitä jonkin verran. Hänen kauttaan kuvataan yritysjohtajuutta nyky-Suomessa. Juhani Ruotsalo (K) ja Salla (B) huomauttavat, että johtajakuva on erilainen kuin normaalisti: ”Hopeaniemen kuvassa lienee ajatuksena, että olisi latteaa yhtyä kuoroon johtajien ahneudesta, kiinnostavampaa tutkia, millaisia ihmisiä he ovat, mitä asema heiltä vaatii ja heille tekee (Ruotsalo 2011).”

Yleensä yritysjohtajista ei kirjoiteta suomalaisessa kaunokirjallisuudessa erityisen säälitteviä tai empaattisia muotokuvia. Usein johtajia käsitellään määrätietoisina pahiksina, jotka kylmästi laskevat taloudellista maksimihyötyä, eivät ymmärrä tavallista kansaa, ovat ahneita ja inhottavia. (Salla 2011.)

Jukka Hopeaniemi esitetään siis enemmän empaattisena yksityis- kuin julkisuuden henkilönä. Erityisesti blogistit ovat pitäneet tästä kuvaustavasta. Jori (B) löytää Jukan hahmon pinnan alta ajattelevan, inhimillisen henkilön. Tämä saa hänet pohtimaan julkisuuden henkilöitä, kuinka he joutuvat rakentamaan muurin ympärilleen suojellakseen yksityisyyttään. (Jori 2011.) Jukka Hopeaniemen -hahmo saa myös negatiivista palautetta. Blogisti Habanera ei jaksa kiinnostua saatikka välittää Jukka Hopeaniemestä. Suhtautuminen johtuu siitä, mistä Jukka puhuu, eli markkinavoimista. Kriitikotkin ovat tarttuneet Hopeaniemen puheenaiheisiin. Korhosen (2011, K) mukaan Hotakainen ei tee suurta filosofista tai talousteoreettista läpimurtoa vaan antaa henkilöiden puhua provosoidenkin ”rahan, median ja elämän välisistä mutkikkaista suhteista”. Korhonen suhtautuu kriittisesti Hopeaniemen pohdintoihin:

Nalle Wahlroosilta on päähenkilölle lainattu taistolaistaustan, kasinokapitalismin ja Jaguarin lisäksi muutamia poliittisesti epäkorrekteja sivalluksia, jotka naurattavat hetken, mutta eivät kannu sen pitemmälle. Esimerkiksi talouden ja luonnonvarojen suhteen analyysiin Hopeaniemen sekavat ajatukset eivät yllä. (Korhonen 2011.)

Luonnon lain päähenkilö Rautala sai kritikoilta vähän arvottavia puheenvuoroja. Enemmän häntä pohdittiin suhteessa hänen tyttärensä ja vanhempinsa.

Ihmiset ovat jotenkin hellyttäviä. Rautalan ja Miran suhde on kuin televisiosarjassa Martin Beckin ja hänen tyttärensä: he eivät tahdo ymmärtää toisiaan, ja silti he välittävät toisistaan, niin että lukijaa itkettää.

Yhtä lämpimät ovat Rautalan vanhojen vanhempien välit. Eikä kukaan ole läpeensä paha, vaan ihan jokaisesta vähintään vilahtaa sympaattinen ulottuvuus. (Taussi 2013, K.)

Sen sijaan blogistit ylistivät Rautalan hahmoa. Toisaalta blogistien argumentaatioissa toistuu kuten kaikkien muidenkin henkilöiden kohdalla ”minä tykkään x:stä” -muoto.

Mutta pidin minä Rautalastakin. Rakastan sitä, kuinka Hotakaisen henkilöt ovat jotenkin niin aidon oloisia. Kuten Rautalakin. – Rautalasta ei tehdä vain kärsivää, putipuhtoista uhriresukkaa, joka on kaikkensa antanut. Ehei... Ei Hotakainen mene niin helppoon – eikä anna lukijansakaan mennä. (Morre 2013, B.)

Seurasin mielenkiinnolla Rautalan matkaa onnettomuudesta kotiutumiseen ja samalla muidenkin sivuhahmojen elämää (Anni 2013b, B).

Juoksuhaudantien Matti Virtanen nähdään blogiaineistossa ainoastaan negatiivisesti. Hänen tekojaan tai luonnettaan ei ymmärretä, ja hän on muutenkin ahdistava. Häntä ei voi edes ottaa huumorimielellä, niin yliampuviksi hänen tekonsa mielletään. (Kaisa 2012, B; Sara 2011, B.) Myös pohditaan, miksei kukaan puutu hänen toimintaansa. Onko hän niin syrjäytynyt, ettei kukaan huomaa häntä? Riina (B) kysyykin, ”ovatko [Matin] kanssaeläjät oikeasti niin sokeita ja omaan napaansa tuijottelijoita kuin Hotakainen antaa ymmärtää?” (Riina 2011.) Kaisa (B) ei edes osaa päättää, pitääkö hän Matista vai ei. Ongelmia tuottaa Matin useat puolet: yhtäältä Matti näyttää pehmonallena, suomalaisena miehenä, joka leipoo pullaa, mutta toisaalta hän osaa olla pelottavan julma. (Kaisa 2012, B.) Noora (2012, B) kyseenalaistaa kaikkien henkilöiden uskottavuuden *Juoksuhaudantiessä*, koska heidät on esitetty niin banaaleina. Tällainen suhtautuminen todistaa omalla tavallaan Kimmo Jokisen esittämää väitettä, että suomalainen lukija uskoo kirjoitettuun sanaan melko naiivisti eikä kykene välttämättä suhtautumaan teokseen kuin fiktiiviseen kertomukseen (Jokinen 1997: 55–58). Kriitikot ovat pystyneet näkemään teoksen ja Matin-hahmon satirina, vaikkakin Saure (K) hämmästelee Matin ponnistelujen vaimon ja tyttären takaisin saamisen kasvamista absurdeihin mittoihin. Kuitenkin hän kehuu Matin havaintoja omakotitaloyhteisöstä.

Päähenkilön havainnot omakotitaloyhteisön touhuista ovat mestarillisia. Hotakaisen loihtimista näkökulmista pääkaupunkiseudun pienille plänteille pakkautuneiden puurtajien elämänmeno näyttää todella hullunkuriselta. (Saure 2002.)

Sivuhenkilöt saavat enemmän kielteistä kritiikkiä osakseen. Negatiivisuuteen on havaittavissa kolme erilaista syytä. Ensinnäkin sivuhenkilöitä vertaillaan päähenkilöihin, jotka nähdään kaikissa teoksissa melkein pä yllivoimaisina. Sivuhenkilöt koetaan jäävän päähenkilöiden varjoon, kuten käy *Ihmisen osan* kohdalla. Liisan (2012, B) ja Lurun (2011, B) mielestä Salmen lapset eivät ole yhtä mielenkiintoisesti esitetty kuin Salme, ja he jäävät tämän takia etäisiksi. Toinen syy negatiivisuuteen johtuu sivuhenkilöiden stereotyyppisyydestä. Useimmissa teoksissa henkilögalleria on hyvin laaja, joten on ymmärrettävää, ettei jokaiseen henkilöön pystytä keskittymään yhtä paljon. Toisaalta kirjailija tekee valinnan muutenkin, mikä on oleellista paljastaa tarinan kannalta. *Ihmisen osan* laaja henkilögalleria

kuitenkin tylsistyttää Sannaa (2013, B) ja Annia (2013a, B). *Jumalan sana* saa moitetta sivuhenkilöiden karikatyyrimäisyydestä. Korhonen (2011, K) pitää päähenkilö Jukka Hopeaniemeä hyvin rakennettuna henkilöhahmona, mutta huomauttaa, että ”sivuhenkilöt ovat muutamalla vedolla luonnosteltuja karikatyyrejä”. *Luonnon lain* Rautalan tytär Miraa syytetään myös karikatyyrimaisesta luonteesta. Rantaman (K) mukaan Miran ”karikatyyrisessä ohuudessa paljastuvat Hotakaisen maailmakäsityksen rajat”: ”hänen teoksensa puhuu sen (oletetun) sukupolven äänellä, jolle aineellinen edistys on ainoa kehityksen mitta. Rautalan väittelyt tyttärensä kanssa ovat kiusaannuttavia siitä syystä, että vastakkainasettelu käytännön ja löperön haihattelun välillä on maalattu niin jyrkin värein.” (Rantama 2013.) Silti ei voida yksimielisesti väittää Hotakaisen rakentavan pelkästään stereotyyppisiä tai karikatyyrimäisiä sivuhenkilöitä. Ruotsalo (2011, K) huomauttaa, että *Luonnon laissa* henkilöt ovat kärjekkäitä, mutta eivät sorru olemaan yksiulotteisia.

Kolmas syy sivuhenkilöiden negatiiviseen arvottamiseen löytyy sivuhenkilöiden kokemisesta irrallisiksi, jopa tarinaan kuulumattomina henkilöinä. Näitä henkilöitä olivat *Ihmisen osan* Audia ajava Kimmo Hienlahti, *Jumalan sanan* autonkuljettajan tytär Saara, *Luonnon lain* Badu ja *Juoksuhaudantien* Helena-vaimo. Kolehmainen (2009, K) mielestä Kimmo tuntuu aluksi ylimääräiseltä *Ihmisen osan* henkilögalleriassa, mutta lopulta hän tajuaa, että Kimmon osa on oleellinen tarinassa. Neimala (K) taas arvioi *Jumalan sanan* molempien naishahmojen, Saaran ja toimittaja Kontiolahden, olevan irrallisia.

Armaksen tytär Saara jää kertomuksessa irralliseksi, joskin hänen velkaantumisensa on osa sitä rahanvaltamailmaa, jota romaani haluaa monipuolisesti ja havainnollisesti kuvata. Teoksen toinen naishahmo, television Kontiolahti, ei oikein tule tutuksi hänkään. (Neimala 2011.)

Juoksuhaudantien useimmat hahmot saavat kiitosta osakseen, mutta *Matin* vaimo Helena jää monien kriitikoiden ja blogistien mielestä etäiseksi ja pinnalliseksi (Saure 2002, K).

Vaikka Matti Virtanen on *Juoksuhaudantietä* sairaalloisesti hallitseva hahmo, Kari Hotakainen on malttanut syventyä riittävästi myös muihin henkilöihin, varsinkin naapureihin, asunonvälittäjään ja veteraaniin. Poliisinkaan hahmo ei ole yksiulotteinen. Vaimo on aika lailla syrjässä suurimman ajan, mutta hänenkin tyyppinsä on osuvasti säästeliäin viivoin piirretty. (Palttala 2002, K.)

Blogistit ovat melkeinpä yksimielisiä siitä, että *Luonnon lain* Badu on ylimääräinen, ”ohimenevä kasvo” (Suketus 2013, B). ”Jotenkin stereotyyppisen tuntuista Badun kuvaaminen oli, ilmeisesti kirja olisi pärjännyt (Salla 2013).” Jopa kriitikoilla saattoi olla vaikeuksia ymmärtää sierraleonelaisen Badun roolia teoksessa: ”- - ja loppupuolella kuvioon ilmestyvän sierraleonelaisen nuorukaisen rooli kerronnassa ei ainakaan minulle täysin selvinnyt (Hietala 2013, K).” Mari A. (B) pyrkii vastarinnasta huolimatta selittämään Badun läsnäoloa, joskin tulkitsen hänen puheensa hieman ironiseksi nykyistä kirjallisuutta kohtaan.

Koska jokaisen kotimaisen kirjailijan täytyy saada sanoa mielipiteensä kaikesta ajankohtaisesta samankaltaisilla tyyliillään, odotin koko kirjaa lukiessani, että milloinkas kirjailija ottaa yhden maahanmuuttajan mukaan kirjan tarinaan, että voisi ottaa kantaa myös maahanmuuttaja-asiaan. Ja kyllä, tuleehan yksi pakollinen vähemmistön edustaja mukaan aivan kirjan loppumetreillä. Tosin kovasti tarinaan kuulumattomana, enkä oikeastaan nähnyt mitään syytä, miksi Badu on tässä tarinassa. - - Badu olisi voinut jäädä vaikka Ruotsiin. (Mari A. 2013.)

Marjatta Mentula (2013, B) löytää Badun hahmossa yhtäläisyyksiä Tuomas Kyrön *Kerjäläinen ja jänis* -romaanin Vatanescun kanssa. Silti Mentulankin mielestä Badu on kuin eri tarinasta.

Hotakaisen teoksissa on kaikesta huolimatta pidettyjäkin sivuhenkilöitä, vaiikkeivät he montaa mainintaa saakaan. Näitä ovat *Ihmisen osan* Salmen tytär Helena, *Jumalan sanan* autonkuljettaja Armas ja *Luonnon lain* sairaanhoitaja Laura. Liisan (2012, B) mielestä *Ihmisen osan* Salme Malmikunnas on vahva naishahmo ja Helenasta rakennetaan samanlaisia. Armas ja Laura saavat hyvän vastaanoton mielenkiintoisuuden ja aitouden takia. ”Tämä vastuuntuntoinen ja arvostelukykyinen Armas on yhtä kiinnostava kirjan henkilö kuin kuljetettava herra (Neimela 2011, K).”

Sairaanhoitaja Laura nousi suosikkihenkilökseni. Ei vain siksi, että hän kuuntelee Megadethia, vaan siksi, että on vain niin mielettömän hyvä hahmo, josta olisin lukenut mieluusti lisää. Laura antoi aika hyvän kuvan yhdenlaisesta sairaanhoitajasta ja muistutti siitä, että sairaanhoitajakin on ihminen – ihminen, jolla on rajansa ja kestävykynsä. (Morre 2013, B.)

Aineiston perusteella voidaan tulla johtopäätökseen, että Hotakaisen teoksissa parasta antia ovat juurikin henkilöt ja heidän puheensa, kuten Majander (K) toteaa:

Kaikki romaanin [*Ihmisen osan*] henkilöt ovat hyviä suustaan. Myös se, joka ei puhu mitään. Jokaisen ajatukset napsahtelevat lakonisen täsmällisesti maaliinsa, samalla lailla niin miehen kuin naisenkin ynnä nälkäkurjen ja miljonäärin. (Majander 2009.)

Erilaisten henkilöiden kautta Hotakainen kykenee luovimaan vaikeitakin teemoja. Seuri (K) huomauttaa, että kaikilla henkilöahmoilla ei ole kovinkaan kadehdittava ihmisen osa *Ihmisen osassa*, silti teos näyttää valonpilkahdusta elämän kurjuuden keskellä. Tässä näkyy Hotakaisen taitavuus rakentaa henkilöahmoja ja tarinoita: vaikka elämänkohtalot saattavat olla surullisia tai traagisia, silti Hotakainen on lisännyt hieman toivoa joukkoon. Blogistien teksteissä korostuu useasti se, kuinka henkilöihin samaistutaan. Samaistuttavuus luo tuttuuden tunnetta. Tämä edistää keskittymään puheeseen.

Vaikka tarina on sinänsä arkipäiväinen ja henkilöt niin tuttuja ja samaistuttavissa olevia kuin omat sukulaisemme, kirjan sanat, lauseet ja taustalla piilevät aatteet antoivat minulle niin paljon aihetta ajateluun, että jouduin pitämään lukutaukoja - - . (bleue 2013, B.)

Kriitikot ja blogistit arvottavat teosten teemoja ja käsiteltäviä aiheita laidasta laitaan. Kaikkia teoksia yhdistää tavalla tai toisella raha. Rahalla ostetaan, myydään, omistetaan ja se osoittaa vallan. Blogistit ilmaisevat henkilökohtaiset mieltymyksensä teosten teemoihin. *Ihmisen osan*, *Luonnon lain* ja *Juoksuhaudantien* kohdalla teemoista pidetään enemmän kuin *Jumalan sanan*. *Jumalan sanan* teemat koetaan tylsinä eikä omaa elämää koskettavina. Kuten Morre (2011, B) ilmaisee: ”[t]alousaihe ei ole - - koskaan ollut minun juttuni - -”. Silti Morre pitää käsittämättömänä, ”että kirjailija kykenee kirjoittamaan upean kirjan”, vaikka hän ei pidä sen aiheesta. Ammaakaan (2013, B) aihepiiri ei jaksa kiinnostaa, mutta häntä ei auta pääsemään yli pettymyksestä edes Hotakaisen tuttu tyyli kirjoittaa ”komeilla ja tarkoilla lauseilla”. Jussi (2013, B) kritisoi talousaihetta siitä, että sitä käsitellään liian kirjaimellisesti. Jussi Kaskisen (K) kritiikki *Jumalan sanan* teemasta kohdistuu yhteiskunta-teemaan, joka hänen mielestään jää hämäräksi. ”Se sivuuttaa talousjärjestelmän perusolemuksen. Siellä missä on riistettyjä, on myös riistäjiä.” (Kaskinen 2011.)

Ihmisen osan teemoista antaa kritiikkiä lähinnä Liisa (B). Hän kokee lopun kosto-teeman epätydyttävänä ja muutenkin koko teoksen sisällön henkilöineen mustavalkoisena. Muuten *Ihmisen osan* teemat nähdään ajankohtaisina. *Jumalan sanassakin* pidetään ajankuva-

uksesta. Teoksessa on hyvää, tarkkanäköistä ja täsmällistä ajankuvausta, ja se kuvaa liike-elämän muutosta (Rva Kepponen 2012, B; Tessa 2011, B). Salla (B) löytää jopa vertailukohdan Jari Tervon *Myyrästä*. Molemmat käsittelevät idänkaupan historiaa. (Salla 2011.)

Luonnon laissa blogistit vaikuttavat teoksen yhteiskunnallisesta kuvauksesta, vaikka se Suketuksen (2013, B) mielestä hieman hukkui moniäänisyyden taakse. Kaisa Reettaa (2013, B) jopa pelottaa, kuinka lähelle nykyhetki tuodaan teoksessa. Yhteiskunnalliset teemat pysäyttävät pohtimaan hyvinvointiyhteiskuntaa ja sen palveluja (esim. Jonna 2013, B; Suketus 2013, B; Mari A. 2013, B). ”Suomalaisten yt-neuvottelu-uutisten ja säästötoimenpiteiden keskellä on hyvä palauttaa mieleen, että jokainen meistä voi joutua yhtäkkiä tilanteeseen, jossa hyvinvointiyhteiskuntamme tarjoama tuki ja turva tulee enemmän kuin tarpeeseen.” (Jonna 2013, B.) Salla kehuu Hotakaisen kykyä kuvata raskaita aiheita ”kevyesti olematta silti höttöinen.” ”Veroja kiertävästä vuodepotilaasta olisi voinut syntyä hyvinkin katkera, paasaava tai osoitteleva kirja, mutta Hotakainen välttää tällaiset ansat.” (Salla 2013, B.) Kulmala (K) korostaa *Juoksuhaudantien* suomalainen asuminen -aiheen ainutlaatuisuutta silloisessa lukemiskulttuurissa: ”Yhtä komeaa ja elämänmakuista kuvausta suomalaisten asumisesta en muista lukeneeni (Kulmala 2002).”

Juonia ja tarinoita arvotetaan jonkin verran. Ei kuitenkaan samoissa määrin kuin teemoja ja aiheita. Blogistit arvottavat kaikkien neljän teosten tarinoita ja juonia sujuviksi ja mukansatempaaviksi. Tarinat herättävät paljon tunteita. *Ihmisen osa* koskettaa laidasta laitaan tarinallaan, *Juoksuhaudantien* tarina ahdistaa ja *Jumalan sana* lähinnä tylsistyttää talousaiheellaan ja hämmentää pitkällä ajomatkallaan. Kritiikkiä saa juonten pinnallisuus. *Jumalan sanan* juoni ja tarinankulku nähdään yksinkertaisina. Sanansulka (2011, B) toteaa, että jotain olennaista puuttuu, vaikka hän pitääkin juonta selkeänä. Amma (2013, B) kaipaava juoneen hieman enemmän menevyyttä sen sijaan, että istutaan autossa suurimman osan ajasta. Tosin Habanera (2011, B) muistuttaa, ettei ”kirjan idea äksönissä olekaan vaan siinä, mitä keskusteluissa sanotaan - -”. Kirjantila-blogin kirjoittaja (2012) taas ei saata ymmärtää teoksessa käytävän matkan motiivia. Kuitenkin esimerkiksi Rva Kepponen (2012, B) tykkää siitä, että tarina etenee koko ajan eikä junnaa paikallaan. Kriitikoista ainoastaan yksi arvottaa *Jumalan sanan* juonta. Korhonen (2011, K) arvottaa teoksen juonta suhteuttamalla sitä Hotakaisen aikaisempaan tuotantoon. ”Hotakainen ei aiemminkaan ole ollut varsinainen juonikuvioiden rakentaja.” *Jumalan sanakaan* ei poikkea polulta, vaan ”[r]omaanissa

kuljetaan pisteestä a pisteeseen b. Yllätyksiä ei juuri ole luvassa, auto lipuu kohti etelää ja kello käy.” Siinä missä *Jumalan sanaa* kritisoidaan tapahtumattomuudesta ja yksinkertaisesta juonesta, *Juoksuhaudantien* tapahtumat ovat kaikessa paradoksisuudessaan överii, jopa siinä määrin, että ne tylsistyttävät ainakin Sannaa (2012, B).

Luonnon laki sisältää runsaasti sivujuonia, joihin kriitikot ovat tarttuneet ahnaasti. *Luonnon laki* tarjoaa monen mielestä paljon, ehkä liikaakin kuten Petäjä (2013, K) toteaa. Hietalan (2013, K) mielestä *Luonnon laki* jää kesken, ” ikään kuin aika olisi loppunut.” Keskenjäämisen tunteeseen vaikuttavat usean sivujuonen tuominen yhden tarinan ympärille. ”Päähenkilön sairaalakokemuksissa olisi varmaan riittänyt aineksia yhden romaanin tarpeiksi, - - (Hietala 2013).” Tämän takia Taussi (K) kysyykin:

Onko säikeitä vähän liikaa? Tukahduttaako teeman monisyisyys tarinaa? Vai peilaako asioiden vyöry vain sitä, että Rautalan on maattava paikallaan välillä houreisiin vaipuen?” (Taussi 2013.)

Tosin Hietalan mielestä Hotakainen olisi voinut olla vieläkin räväkämpä ”fantasioissaan”. ”Kenties lukija olisi kannattanut heittää tilanteisiin, joissa potilas joutuu kohtaamaan sairaala- tai kotihoidon todelliset kustannukset tai opiskelija opintojensa oikean hinnan.” (Hietala 2013.) Blogistitkin tuntevat ähkyä *Luonnon lain* säikeydestä. ”Hotakaisen kirjassa on kovin paljon kaikkea, - - (Mari A. 2013, B). ”

Hyvinvointivaltio, verot, yhteisöllisyys, huolenpitojärjestelmät, perhe, globaali eriarvoisuus... teemoja on paljon, ja niiden käsittely perusteltua, mutta siitäkin huolimatta *Luonnon laki* on kirjana vain keskinkertainen. Liian monta langanpäättä jää roikkumaan ilmaan johtamatta mihinkään ja liian moni aihe ja huomio nousee esiin ainoastaan hetkeksi vain kadotakseen lähes saman tien. (Suketus, 2013, B.)

Eniten minua lukijana ehkä häiritsi se, miten monenlaiset elementit on ollut pakko survoa yhteen kirjaan: Rautala on hahmona tarpeeksi kiinnostava ja erityisesti hänen suhteensa toisinajattelija-maailmanparantaja-tyttäreeseen on kiehtova, mutta minusta hyvinvointiyhteiskunnan romahdus ja sen kuvaaminen kömpelöllä taivaalta tippuvien seteleiden symboliikalla on joutavanpäiväinen. Satuosuus on ihan hömelö lisä muun kokonaisuuden ohessa. (Minna 2013, B.)

Teosten sisältöä arvotetaan runsain määrin. Arvottavuus kohdistui seuraaviin sisällön ai-neksiin: henkilöt, teemat, juonet ja tarinat. Henkilöitä arvotettiin huomattavasti eniten. Päähenkilöitä pidetään kaikkia hyvin rakennettuina, vaikka Jukka Hopeaniemen puheenai-he, talouselämä, koetaan blogistien keskuudessa tylsänä ja kriitikoiden mielestä teos ei tarjota mitään uutta kyseiseen aiheeseen. Matti Virtasen absurdit teot hämmentävät blogis-teja kun taas kriitikot näkevät *Matin* teot enemmän satiirisina. Sivuhenkilöt koetaan muu-tamaa lukuun ottamatta stereotyyppisinä ja irrallisina tarinasta. Teosten teemoissa arvostet-taan ajankohtaisuutta, vaikka *Jumalan sanan* talousaihe oli kaukana monen blogistin elä-mästä. Samaisessa teoksessa lukijoiden mukaan on myös liian pinnallinen juoni. Muuten teoksien juonia ja tarinoita keuhutaan sujuviksi ja mukaansatempaaviksi.

4.3. Kontekstuaalinen arvottaminen

Teoksia arvotetaan suhteessa Kari Hotakaisen kirjailijakuvaan ja tuotantoon, lukijuuteen ja kirjallisuuden kenttään. Kontekstuaalinen arvottaminen on vähäisempää blogeissa kuin ammattikritiikeissä.

Kari Hotakainen on toiminut kirjailijana 1980-luvulta lähtien, minkä aikana hän on kirjoit-tanut monipuolisesti erilaisia tekstejä; niin runoja kuin proosaa, kuunnelmia ja näytelmiä. 2010-luvulla hänet mielletään hyvin vahvasti proosan, erityisesti romaanien kirjoittajana. Tämä näkyy niin kriitikoiden kuin blogistien teksteissä (ks. 3.4.). Hänen vahvuutenaan nähdään vahva kerronnan hallinta ja notkean ja eläväisen suomen kielen käyttö (Koskela 2009, K). Hotakainen vaihtoi runoista proosaan 1990-luvun alussa. Romaaneihin jäi kui-tenkin häivähdys runollisuutta kielen tasolla. Kriitikot huomauttavat tästä vielä uusimmis-sakin romaaneissa. Vaihtaminen runoista proosaan teki Hotakaisesta melko välittömästi huomatu kirjailijan. Voittamalla *Juoksuhaudantiellä* arvostetun Finlandia-kirjapalkinnon hän vakiinnutti asemaansa. Hautalan (2002, K) sanoin ”Kari Hotakaisesta on runsaassa kymmenessä vuodessa kasvanut yksi suomalaisen kirjallisuuden omakeimaisimmista ja kantavimmista äänistä.” Tätä linjaa hän jatkaa vielä tänäkin päivänä.

Kirjailijakuva on yksi tekijä, joka luo odotuksia. Hotakaisen kohdalla se on ehkä suurimpia odotuksia luovista tekijöistä. Blogistit kuvaavat odotuksiaan runsain määrin ja myös arvot-

tavat niitä, varsinkin jos odotukset eivät ole täyttyneet. Odotusarvoista on se, että löydetään tuttua ja taattua Hotakaista.

Taattua Hotakaista, voisi kai sanoa. Kielellinen leikittely ja oivaltavuus saa tekstin kulkemaan kuin liukuhihnalla. Mustan huumorin laajamittainen viljely pitää minun kaltaiseni lukijan hyvin hereillä ja viihdytettynä. Hersyvät, karrikoidut, kansanoloiset hahmot tekevät tarinan kiinnostavaksi, vaikka juoni ei itsessään olisikaan kovin erikoinen. Yhteiskunnallisia teemoja käsitellään fiktion ja yksittäistapausten kautta, ja samalla tavanomaisesta tulee jotakin erikoista, jopa surrealistista. (Sininen kissa 2013, B.)

He, jotka eivät olleet lukeneet aikaisemmin Hotakaista, olivat lukeneet muista lähteistä hänen tyylistään. Heilläkin oli siis jonkinlainen käsitys mahdollisesta muodosta. Blogistien keskuudessa pidetään odotustenmukaisena sitä, että tunnistetaan Hotakaisen tyyli kirjoittaa. Kritiikkiteksteissä ei mainita odotuksista mitään, koska se liittyy enemmän lukijuuteen kuin teoksen arviointiin.

Hotakaisen kirjailija-arvoa arvotetaan vertaamalla muihin kirjailijoihin. Vertailua tapahtuu niin sisältöjen kuin tyylin perusteella. Riina (2011, B) kanonisoi Hotakaisen Kjell Westön rinnalle omassa suomalaisten mieskirjailijoiden kategoriassaan. Kai Hirvasnoro (2002, K) käskee unohtamaan ”samaa levyä loputtomiin vyöryttävän” Jari Tervon, sillä suomalaisen nykykirjallisuuden johtava humoristi on Kari Hotakainen. Hotakaista verrataan enemmän nykykirjailijoihin, hyvin harvoin kirjallisuudenklassikoihin. Blogistien vertailukohdat löytyvät ennemmin heidän omasta lukemistostaan. Se näkyy selkeästi heidän käyttämässään retoriikassa.

Välillä tuli mieleen Lionel Shriverin *Jonnekin pois* - tai ainakin Shepin ideologiset monologit ja sairausvakuutusjärjestelmän kritisointi. Shriverin kirja vain oli sata kertaa koskettavampi kuin Hotakaisen. Siinä se vika varmaan piileekin: ei niissä klaustrofobisissa lauseissa vaan siinä, että Hotakainen ei herättänyt minussa mitään suuria tunteita. (Zephyr 2014, B.)

Arvottavuus perustuu siihen, mitä he ovat lukeneet aikaisemmin. Täten he pystyvät arvottamaan teoksen hyvyyttä tai Hotakaisen kykyjä. Kriitikoidenkin keskuudessa Hotakaisen kirjailijankykyjä arvotetaan suhteessa nykykirjallisuuteen. Tämän perusteella hänet mielletään vahvasti nykykirjailijaksi ja osaksi nykyistä kirjallisuuden traditiota.

Kaikki teokset on arvotettu kritiikeissä ehdottomasti syksyn tapauksiksi tai tuleviksi myyntimenestyksiksi. ”*Juoksuhaudantie* on syksyn kirjamarkkinoiden TAPAUS (Kulmala 2002, K).” Tulkitsen nämä maininnat oletuksena siitä, että Hotakaisen teosten arvotetaan melko korkealle, vaikka kritiikeissä esiintyy joitakin huolestuneita äänenpainoja kirjamarkkinoiden kaupallistumisesta. Myös teokset nähdään kerta toisensa jälkeen kuuluvan Hotakaisen tuotannon parhaimmiston, ei välttämättä parhaimmiksi. Hotakaisella on pitkä kirjailijaura takana, ja tason ylläpito tai kehittyminen kirjailijana voi olla raskasta ja hankalaa. Kriitikoiden kirjoituksissa ei kuitenkaan yllätytä, että taas hän on ylittänyt itsensä vaan on riittänyt, että hän on samantyylinen kuin aikaisemmassakin tuotannossa. Ainoastaan mielenkiintoa kehittymistä tai vastaavaa kohtaan esiintyy *Luonnon lain* vastaanotossa auto-onnettomuuden takia. Hotakainen oli paljon mediassa henkilökohtaisen tragediansa takia. Niin *Helsingin Sanomat* kuin *Iltalehtikin* kirjoittelivat runsaasti Hotakaisen auto-onnettomuudesta vuonna 2012. Pian sen jälkeen hän julkaisi teoksen *Luonnon laki*, joka käsittelee selviytymistä auto-onnettomuudesta. Molemmissa aineistoissa ollaan tietoisia Kari Hotakaisen onnettomuudesta ja puidaan mahdollista yhteyttä todellisuuteen, julkaisunopeutta ja teoksen autenttista vaikutelmaa.

Täytyy myöntää, että minäkin olin lukiessa hyvin tietoinen siitä, että kirjan tapahtumat ja yksityiskohdat saattoivat perustua hyvin pitkälti kirjailijan omiin kokemuksiin. Erityisesti sairaalassaoloa, yksityisyyden puutetta, hoitajien arkea ja erilaisia toimenpiteitä on kuvailtu niin tarkasti ja uskottavasti, että voin hyvin kuvitella Hotakaisen kirjoittaneen osan kohtauksista jo sairaalasängyssä maatessaan. (Zephyr 2014, B.)

Oli odotettua, että kirjailija käyttäisi onnettomuuskokemustaan jonkun tulevan kirjansa materiaalina. Se, että kokemus muuntui romaaniksi näin nopeasti, oli minulle yllätys. On kuin Hotakaisella olisi ollut tulenpalava kiire siirtää kokemuksensa mahdollisimman nopeasti lukijoilleen siten, ettei aika ehtisi muistojen ja kirjoitusprosessin väliin. Luultavasti tämä on ollut häneltä aivan oikea ratkaisu, sillä romaani huokuu autenttisuutta. (Kaisa Reetta 2013, B.)

Teos on kuitenkin kouluesimerkki siitä, miten henkilökohtaisesta traumasta syntyy taidetta, yksityisestä yleistä. Juuri näin se fiktio toimii. Onneksi Hotakainen jäi eloon. Ihmisenä ja kirjailijana. (Hietala 2013, K.)

Minnalle (2013, B) syntyi *Luonnon laista* sellainen vaikutelma, että teos olisi enemmän terapia- ja välityö kuin oikea kaunokirjallinen teos. Ikään kuin arvostettu kirjailija ei saisi kirjoittaa kuin vain vakavasti otettavia teoksia. Heti perään Minna tokaisee kuitenkin, että

saa terapia- ja välitöitä toki kirjoittaa. Muutama blogisti luki teosta terapiakirjana, ja he samaistuivat Rautalan tapaan toipua traumaattisesta onnettomuudesta (Mentula 2013, B). Blogistien joukossa on muutamia, jotka eivät ole kiinnostuneet teoksen mahdollisista yhte-yksistä tosielämään (esim. Salla 2013, B).

Suurimpana huolenaiheena on se, menettikö Hotakainen kirjoittamisen lahjansa onnetto-muudessa. Kaikki totesivat yhteen ääneen, että ei ole menettänyt, vaikkakaan hän ei kehit-tynyt. Melender (B) toteaa, että *Luonnon laki* on samantyylinen kuin aikaisemmatkin ro-maanit. ”Siitä löytää tutun lauseen, tutun rytmin, tutun huumorin, tutun totisuuden ja tutun sensibiliateetin. Myös sen henkilögalleria koostuu perin juurin hotakaismaisista arkkityy-peistä.” (Melender 2013.) Hotakainen on siis ”yhä edelleen se sama tiukkaa lausetta tik-kaava omanlainen ja omaleimainen kirjailija (Petäjä 2013, K).” *Luonnon lakia* ei arvoteta Hotakaisen parhaimmaksi. Kuten Zephyr asian ilmaisee: ihan hyvä kirja, muttei parasta Hotakaista (Zephyr 2014, B). Jonnan (B) mielestä teos ei kuulu edes Hotakaisen parhaim-piin. Hän mieltää *Ihmisen osan* paremmaksi. Syyksi hän esittää sen, että ”[u]utuusromaanissa [*Luonnon laissa*] on paikoin pienoista tyhjäkäyntiä, ja sivujuonteena kulkeva Leikkaajan tarina jää irralliseksi.” Kuitenkin ”teos on taattua Hotakaista ja ehdot-tomasti lukemisen arvoinen.” (Jonna 2013.) Moni uskoo Petäjän (2013, K) tavoin, että *Luonnon laki* nousisi yhdeksi syksyn myydyimmistä kotimaisista romaaneista. Kirjakaup-paliiton tilaston (<http://www.kirjakauppaliitto.fi/ratings/89> (3.9.2015)) mukaan teos oli julkaisukuukautenaan syyskuussa myydyin teos ja se pysyi kymmenen parhaan joukossa koko loppuvuoden. Petäjä esittää suosion syiksi tällä kertaa uteliaisuuden ja Hotakaisen vankan suosion lukijoiden keskuudessa.

Kriitikkoaineistossa pohditaan erityisesti teosten lajeja ja muotoja sekä lajivalinnan onnis-tuneisuutta. *Jumalan sana* määriteltiin yhdenpäivänromaaniksi. *Juoksuhaudantiestä* löy-dettiin trillerin sekä satiirin piirteitä. Kaskinen pitää epäonnistuneena sitä, että *Jumalan sanan* muodoksi on valittu yhdenpäivänromaanin. Hänen mielestään Hotakaisen nokkeluu-det alkavat puuduttamaan, koska teoksessa ei juuri tapahdu mitään. (Kaskinen 2011, K.) *Juoksuhaudantiehen* syntyy trillerinomaisen juonne näkökulmatekniikan avulla. Tämä näkyy myös tilanteen ja kielen dialogissa: ”[K]un tilanne kiristyy, kielikin lyhenee.” (Im-monen 2002, K.) Kantokorven (2002, K) mukaan *Juoksuhaudantie* tarjoaa tarpeeksi trille-rinjuontaa sille, joka ei perusta ”mielenjännityskirjallisuudesta”. *Juoksuhaudantie* nähdään

myös armottomana yhteiskunnallisena satiirina. Soikkeli (2002, K) näkee samankaltaisuuksia *Bronksin* kanssa. Hotakaisen nasevasta kielestä syntyy myös hienoa aforistiikka, jota monet kriitikot arvottavat kritiikeissään positiivisesti.

Hotakainen viljelee jälleen kerran loistavasti kiteytettyjä havaintoja ihmisestä ja elämästä. Aforistinen proosa on hänen vahva leipälajinsa. (Petäjä 2013, K.)

Kriitikoiden teksteissä arvotetaan erityisesti teosten kirjallista arvoa. Tämä on yksi erottava tekijä kritiikki- ja blogitekstien välillä. Blogistit kyllä pohtivat teosten arvoa, mutta arvo määräytyy enemmän subjektiivisista lähtökohdista sekä yksiulotteisemmin. Kriitikot ovat huolestuneita nykykirjallisuuden viihteellistymisestä *Juoksuhaudantien* kritiikeissä. Kriitikot jakaantuvat kahteen koulukuntaan sen suhteen, edustaako *Juoksuhaudantie* enemmän viihdettä vai korkeakirjallisuutta. Teos on kuitenkin melkein kaikkien kriitikoiden mielestä älykäs, hauska ja hyvin kerrottu, mutta kuten Mervi Kantokorpi (K) kysyy: ”Onko se jopa viihdettä, - -?”. Kantokorpi ei itse vastaa tähän kysymykseen vaan toivottaa tämänkaltaisen ”viihdekirjallisuuden” tervetulleeksi. Markku Kulmala (K) on vastakkaisella kannalla. Kulmala nimeää *Juoksuhaudantien* korkeatasoiseksi kaunokirjallisuudeksi. Hänen määritelmässään teos ylittää tähän rakenteellisen selkeyden ja kielellisen loistavuuden takia. Myös korkeatasoisen teoksesta tekee se, että teos haastaa ja yllyttää lukijaa. (Kulmala 2002.)

Teosten merkitystä ja Hotakaisen taitoja kirjailijana arvotetaan kriittisen ja ajankohtaisen yhteiskuntakuvauksen perusteella, vaikka Kaskiselle (2011, K) jää *Jumalan sanan* yhteiskunnallisuus hämäräksi. Kantokorpi (K) kehuu Hotakaisen kykyä yhdistää kriittinen kansalaiskatse ja fiktiivisyys niin, että lukija joutuu pohtimaan ja samalla liikuttuu. ”Totta kai lukija joutuu vähän väliä hekottelemaan itselleen, mutta sen kestää, kun jo seuraavalla rivillä nauretaan naapurin keraamikolle. (Kantokorpi 2002.) Vanikkala-Kejonen (2002, K) muistuttaa kirjallisuuden kyvystä kyseenalaistaa todellisuuttamme. ”Se [*Juoksuhaudantie*] tuulettaa reippaasti elämänmuotoamme ja yhteiskunnan pienelle ihmiselle tarjoamia näennäisiä mahdollisuuksia ja todellisia kieltoja.”

Hotakainen tuottaa raha-trilogiassaan yhteiskuntakriittistä puhetta sukupolvien välisillä konflikteilla nykyhetkessä. Samalla verrataan lähimenneisyyttä, joka tässä tapauksessa tarkoittaa 1970–1990-lukuja ja nykyhetkeä. Eija Komun (2013, K) mielestä *Luonnon laki*

ja *Ihmisen osa* ovat teoksia, jonka tämä aika ansaitsi. Sallan (B) mielestä nykyajan kuvaus tekee lukukokemuksesta ahdistavan. ”[O]nko niin, että kun elää vielä tätä aikaa, on vaikea katsoa peiliin ja nähdä todellisuus puettuna kaunokirjalliseen asuun?” (Salla 2011.) Jori (B) taas kehottaa lukemaan *Jumalan sanan* juuri nyt sekä 20 vuoden kuluttua uudestaan. ”Se on kuvaus juuri tästä hetkestä, ja aikanaan tulee arvatenkin tarjoamaan hauskan aikamatkan menneisyyteen.” (Jori 2011.) Ilse (B) on samoilla linjoilla kuin Jori. *Ihmisen osa* olisi ”[t]ulevaisuuden lukijalle - - 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen kuva”. (Ilse 2010.)

Rantaman (2013, K) mukaan Hotakaisen yksi vahvuus on historiallisessa tietoudessa, josta Rantama myös kritisoi *Luonnon lakia*. Historiallisesta tietoudesta tulee *Luonnon laissa* kahle ja rasite, koska se estää näkemästä aikakausien erityispiirteitä. Hotakaisen tapa kirjoittaa satiirisesti nyky-yhteiskunnasta on saattanut estää joitakin blogisteja tarttumasta Hotakaisen tuotantoon, kuten Joanalle (2011, B) kävi. Hautala (K) syyttää Hotakaista *Juoksuhaudantien* kritiikissä epäkorrektiksi provokaattoriksi ja nostalgikoksi, mutta muistuttaa, että ”hän kirjoittaa ennen kaikkea kritiikkiä hyvinvointi-Suomen henkistä laiskuutta ja helppoa periksiantamista kohtaan (Hautala 2002).”

Muutaman sanan kirjoitan vielä yhdestä kriitikkoaineistosta nousevasta teemasta, joka koskee kustannustoimintaa. Kustannustoimintaa ja kirjamarkkinoista puhutaan hyvin vähäisesti (vain muutaman virkkeen verran), mutta silti haluan käsitellä teemaa sen ajankoh-
tauksen takia. Kustannustoimintaa ja kirjamarkkinoiden luonnetta ei arvoteta myönteisesti. Heikki Saure (K) kommentoi hyvin kärjekkäin sanoin kustannustoiminnan nopeaa vauhtia *Juoksuhaudantietä* koskevassa kritiikissä. Vauhdin hurmassa ei keskitytä luomaan täydellistä tai erinomaista teosta vaan teosta, joka myy ja josta kansa tykkää. Samassa ry-
täkässä saatetaan oikoa monta mutkaa, kuten oikolukeminen. Saure lähettää kustannustoi-
mittajalle seuraavan viestin:

Huhuu, kustannustoitaja! Kyllä kirja pitää lukea läpi ihan tasan tarkkaan sanasta sanaan ennen kuin painokone pistetään käyntiin, vaikka Hotakainen on taas nakuttanut tarinaa usean sadan sivun verran, oikolukuohjelmakin on keksitty ja helposti saatavilla! (Saure 2002.)

Kustannustoiminnan ottaminen kritiikin kohteeksi korostaa kriitikon asemaa portinvartijana. Ihan mitä tahansa tai missä muodossa vain ei pitäisi julkaista. Eli kriitikko ei arvota pelkästään teosta vaan ottaa huomioon koko kirjallisuusinstituution kaikkine osa-

alueineen. Harmittavasti tämä on vähentynyt vuosien saatossa. Saureen kritiikki ilmestyi jo vuonna 2002. *Ihmisen osan*, *Jumalan sanan* tai *Luonnon lain* kritiikeissä 2010-luvun molemmiin puolin ei oteta kantaa edes rivien väleissä kirjallisuusinstituutioon. Tämä olisi ollut mahdollista ainakin *Ihmisen osan* kohdalla, koska se käsittelee muun muassa metafiktiivisesti kustannustoimintaa.

Aineistoissa viitataan muutaman kerran teosten lukijoihin. Kriitikoiden lukijuutta koskevat arviot keskittyvät teosten luettavuuteen. Lukijan näkökulmasta teokset haastavat ja yllättävät (Kulmala 2002, K), kuten aikaisemmin on tullut jo mainittua. Kulmala (K) arvioi vuonna 2011 *Jumalan sanan* luettavuutta myös haastavaksi. Haastavuutta lisää se, ettei teos ole vetävintä saatikka helpommin ahmittavaa Hotakaista. Vaikka blogistit käsittelevät enemmän omaa lukemistaan, aineistossa on muutama arvottava virke yleisesti lukijuudesta. Nämä virkkeet käsittelevät lukijakunnan arvottamista. Aineiston blogisteista huomattava osa on naisia, mikä on mielenkiintoinen tieto, kun tarkastellaan, miten he ovat arvottaneet *Juoksuhaudantien* lukijakuntaa. *Juoksuhaudantie* mielletään naisten keskuudessa hyvin vahvasti miehille suunnatuksi teokseksi. Miesblogistit eivät käsitelleet lukijuutta. Monissa teksteissä esitetään voimakkain sanakääntein, että kyseessä on erityisesti miesten kirja, koska se sisältää paljon miesmäisiä piirteitä ja äijäilyhenkeä. Silti esimerkiksi Morre (2008, B) ei näe tätä pelkästään miehille suunnattuna teoksena, vaikka teoksessa esiintyy miesmäisiä piirteitä. Noora (2012, B) arvelee, että miehiin saattaisi vedota enemmän Hotakaisen rujo ihmiskuvaus kuin naisiin. Tosin tämän perään Noora toteaa, että jotkut naiset saattavat pitää Hotakaisen tavasta kertoa ytimekkäästi. Häneen ei vain vedonnut. Myös potentiaalisena lukijakuntana arvotettiin asunnonostajat, koska teos kertoo omakotitalon ostamisesta (esim. Elegia 2008, B).

Luonnon lain kohdalla huomaa sen, miten lukijuutta tai kenen lukijuutta lähestytään. Yleinen mielipide on se, että *Luonnon lain* tapahtumat ja käsiteltävät teemat auttavat pohtimaan ympärillä tapahtuvia asioita ja ehkä jopa auttaa arvostamaan sitä, mitä me olemme jo saavuttaneet. Blogistien ja kriitikoiden lähestymistavat tosin ovat erilaiset. Siinä, missä kriitikot tukeutuvat lukija-käsitteen taakse, blogistit peilaavat suoraan omiin kokemuksiin.

Lukija joutuu miettimään, miltä tuntuu, jos arjen pienistäkin itsestäänselvyyksistä joudutaan luopumaan: teiden kunnossapidosta, pururatojen valaistuksesta, ilmaisista kirjastopalveluista... (Hietala 2013, K.)

Lukija-käsitteen avulla kriitikot osoittavat myös teosten puutteita antaen neuvoja kirjailijalle.

Kenties lukija olisi kannattanut heittää tilanteisiin, joissa potilas joutuu kohtaamaan sairaalatai kotihoidon todelliset kustannukset tai opiskelija opintojensa oikean hinnan. Moni hyvinvointivaltion kasvatti kun ei näitä ymmärrä koko elämänsä aikana. (Hietala 2013, K.)

Hotakaisella on laaja lukijakunta, mutta aina joukkoon mahtuu uusia lukijoita. Blogistit arvottavat teoksia sen mukaan, mistä uuden lukijan kannattaa aloittaa Hotakaisen tuotantoon tutustuminen. Sallan (2013, B) mielestä *Luonnon laki* ei ole paras mahdollinen teos aloittaa tutustuminen, vaikka ”vannoutuneet ihailijat” nauttisivatkin siitä. Ennemmin hän suosittelee aloittamaan *Jumalan sanasta* tai *Klassikosta*. Vanhat lukijat (esim. Kaisa Reetta 2013, B) toteavat, etteivät Hotakaista tuntevat lukijat tule pettymään *Luonnon lakiin*.

Aineistot sisältävät melko vähän kontekstuaalista arvottamista. Vähiten sitä on blogeissa. Teoksia arvotettiin suhteessa Kari Hotakaisen kirjailijakuvaan ja tuotantoon, lukijuuteen ja kirjallisuuden kenttään. Kritiikkiaineistossa tarkastellaan laajemmin teosten kirjallista arvoa ja kustannustoimintaa. Blogistit tarkastelevat yksiulotteisemmin teoksia.

4.4. Subjektiivisen kontekstin arvottaminen

Blogistit ovat arvottaneet omaa lukijuuttaan ja lukukokemuksiaan Hotakaisen teoksista. Se on enemmän kuvailevaa kuin arvottavaa. Blogistit eivät arvota omaa lukemistaan kuin vain harvoin.

Arvottavuus liittyy lukukokemukseen, varsinkin jos se ei ole ollut odotuksenmukainen. Harva blogisti pitää *Jumalan sanasta*. Yksi pettyneistä on Kirjantila-blogin blogisti (2012). Hänellä on aikaisempaa kokemusta Hotakaisen tuotannosta *Juoksuhaudantien* ja *Ihmisen osan* kautta. Hotakaisesta oli muodostunut hänelle merkittävä kirjailija. Jo heti alusta blogisti tuo esille pettymyksensä. Hakasulkeisiin hän on jopa merkinnyt ”toimituksen huomion”: ”Blogisti on niin pettynyt tähän kirjaan, ettei jaksa selostaa sitä kovin pitkästi.” Huomioitavaa on se, että teksti on kirjoitettu hakasulkeiden sisään, ikään kuin pettymystä ei

saisi tuoda julki. Pettymyksestä tekee häpeällisen edellisten hotakaiskokemusten onnistuminen, mitä hän avaa tekstinsä alussa. Tekstinsä lopussa blogisti käy läpi pettymystään. Hän on suorastaan huolestunut pettymyksestään: ”Kaikki tuntuvat pitäneen kirjasta ainakin jonkin verran. Miksi minä en?” Huolestuneessa huomautuksessaan blogisti tiedostaa teoksen arvon, mutta omat mieltymykset eivät välttämättä kykene käsittelemään sitä ainakaan juuri sillä hetkellä, sillä heti tämän jälkeen hän tuo esille aikaisempaa lukemistoaan:

Oliko odotukset kohtuuttomat vai eikö tällaista nykyaikakritiikkiä ja verbaalista tykitystä vain olisi sopinut lukea yksinkertaisen tyylikkään keskitysleirikuvauksen jälkeen? Samanlainen olo on jäänyt joskus jonkun muun kirjankin jälkeen.

Myös bleue (B) on yllättynyt *Jumalan sanan* tuottamasta pettymyksestä:

Tarina oli mielestäni itseasiassa Hotakaisen heikoimpia. Olin yllättynyt kokemuksestani, koska niin moni kirjaa kehui. Kuitenkin koen, että Hotakainen on kirjoittanut useassa kirjassaan paljon monipuolisemmin ja hauskemmin kuin tässä. (bleue 2013b.)

Muutkin teokset ovat aiheuttaneet pettymystä. Luru (2011, B) on pettynyt *Ihmisen osaan*. Hän myöntää, että olisi pitänyt päästä sisälle teokseen, mutta koki, ettei aika ollut oikea tälle kirjalle. Lukukokemukseen vaikuttavat ennakko-odotukset. Aikaisemmat kokemukset kirjailijasta ja hänen tuotannostaan sekä kirjallisuuslajiin liittyvät odotukset ovat vahvasti läsnä lukemisen aikana. Pettyneiden blogistien teksteissä on luettavissa olevan taustalla käsitys ideaalilukemisesta. He luulevat, mihin pitäisi pyrkiä ja pettyvät kun eivät pääsekään pyrkimäänsä. Ideaali syntyy Kirjantila-blogin blogistin ja bleuen tekstejä tulkitsemalla muihin blogisteihin vertaamisen kautta: koska muut ovat pitäneet, miksi minä en pitänyt? Kysymys toki on kirjallisesta mausta, joka vaihtelee lukijasta toiseen. Kaikki eivät voi pitää kaikesta. Varmasti lukijassa saattaa syntyä hämmennystä ja huolestumista, kun poikkeaa massasta. Kriitikot eivät kommentoi makukysymyksiä juurikaan.

Blogiteksteissä kommentoidaan herkemmin kuin ammattikritiikeissä sitä, jos teos ei ”aukene”. Tämä tarkoittaa sitä, ettei ole ymmärretty luettua. Tällöin blogisti herkästi torjuu tekstin eli hän ei edes halua ymmärtää sitä. Juha Rikama löytää kaksi pääsyytä tekstin torjumiselle.

Ensinnäkin lukija ei ehkä ymmärrä tekstiä, ei osaa purkaa sen koodia, jolloin hän ei kykene antamaan tekstille mitään merkityksiä, teksti ei ala ”elää hänessä”. Tai sitten hän ei yksinkertaisesti pidä tekstin sisällöstä. Ymmärtäminen ja pitäminen ovat kuitenkin vaikeasti erotettavissa: voi olla, että lukija ei pidä tekstistä, koska ei ymmärrä, tai ei ymmärrä tekstiä, koska ei pidä siitä. (Rikama 2000: 68)

Rikama näkee tekstin hylkimisessä eri asteita. Vastustusta voivat herättää joko sisällön kokeminen yhdentekeväksi tai epäkiinnostavaksi oman todellisuuden kannalta tai sisältö poikkeaa liian paljon lukijan moraalinormistosta tai todellisuuskäsityksestä.

Palatakseni takaisin ennakko-odotuksiin muutama blogisti arvottaa erikseen odotuksiaan. Tekstissä syntyy vaikutelma siitä, että blogisti ei olisi vielä lukenut teosta vaan käsittelee erikseen odotuksiaan korostaen lukemisen kronologisuutta. Bleue (2013, B) epäilee kirjoituksessaan, tuleeko hän pitämään *Luonnon laista*, koska ei pitänyt *Jumalan sanasta*.

Olen aiemminkin kertonut pitäväni Hotakaisesta jo vuosikymmenien ajan ja minulle hänen kirjansa ovat ainutlaatuisia kotimaisia tuotoksia, mutta koska lataus tälle kirjalle [*Luonnon laille*] oli varsin erilainen, huomasin epäileväni. Entä jos hän on kirjoittanut Jumalan sanan uudestaan? Tuon kirjan, josta en välittänyt paljoakaan. Mutta Luonnon laki. Se kuulostaa maanläheisemmältä.

Sallalla (2011, B) ennakko-odotukset liittyvät *Jumalan sanassa* kirjallisuuden lajiin. Hän epäilee, että kapitalismista ei voi kirjoittaa yhdenpäivän romaania. ”Ei kai vaan katkeraa tilitystä siitä, kuinka kauheaa tämä nykyinen maailmanmeno onkaan. Voivoi ja pari tuskanhuutoa päälle!” Hän kuitenkin saa yllättyä positiivisesti. ”Mutta en saanut sitä mitä luulin. Sain jotain muuta. Arvaamatonta. Ahdistavaa. Hauskaa. Mahtavaa kieltä.” Vaikka Sallalla oli ollut kielteiset ennakko-odotukset kirjallisuuden lajia kohtaan, hän oli pystynyt siitä huolimatta yllättymään ja näkemään teoksen hyvässä valossa. Sara (2011, B) arvottaa myös Sallan tavoin lukemiskokemustaan positiivisesti. *Juoksuhaudantie* on hänelle ensimmäinen Hotakaiselta lukema teos, ja hän pelkää, että ”[t]ämä on niitä kirjoja, jotka varmasti *kaikki muut* ovat lukeneet” ja hän ei. ”[N]yt ihmettelen vain: miksi ihmeessä en ole lukenut hänen tuotantoaan aiemmin??”

Kontekstuaalisen ja subjektiivisen kontekstin tason arvottamisesta voidaan havainnoida aineistojen tekstilajilliset eroavaisuudet. Siinä missä kriitikot suhteuttavat arvioitavia teok-

sia kontekstiinsa, kuten kirjailijan aikaisempaan tuotantoon, lajitraditioon, muihin kirjailijoihin ja kirjallisuusinstituutioon yleisesti, blogisteilla on tarve reflektoida omaa lukemistaan ja kokemustaan. Blogikirjoituksia voidaanakin eittämättä kuvata päiväkirjojen ja lukupiirien sekoitukseksi. Blogeissa korostuu päiväkirjojen kirjallinen traditio, mutta ne eivät ole kuitenkaan yksityistä kirjoittamista. Lukupiirimäisiksi blogit tekee kommentointimahdollisuus. Subjektiiivisen kontekstin taso korostaa lukukokemuksen huomioonottamista arvioidessa teosta. Pitkälti blogistit arvottavat subjektiivisista lähtökohdista teoksia. Kokemus, jonka teos on herättänyt, määrittelee teoksen hyvyyden tai huonouden. Kriitikko ei ole näin yksiselitteiden. Hän katsoo laajemmin kirjallista kenttää. Eroavaisuudet on selitettävissä tekstilajin asettamista kirjoittajapositioneista.

5. LOPUKSI

Olen tutkielmassani valottanut ammattikritiikki- ja kirjablogiaineistojen avulla kriitikoiden ja blogistien tuottamaa kirjallisuuspuhetta vastaanotontutkimuksen näkökulmasta. Aineiston vastaanottopuheen kohteena on ollut Kari Hotakaisen neljä teosta: *Juoksuhaudantie*, *Ihmisen osa*, *Jumalan sana* ja *Luonnon laki*. Lähtökohtina ovat olleet kirjallisuuspuheen moninaistuminen ja ammattikritiikkien paradigmaattinen muutos, mikä on näkynyt kritiikin sisällöllisenä ja määrällisenä vähentymisenä (Hellman & Jaakkola 2009). Kirjallisuuspuhetta eivät enää tuota pelkästään ammattikritiikot vaan kirjallisuuden arvioijiksi luokitellaan myös kirjablogisteja, vaikka heidän arvoaltaansa kyseenalaistetaan vielä.

Tutkielmani ei ole pyrkinyt asettumaan kummankaan aineiston, kirjallisuuskritiikkien tai kirjablogien, puolelle tai todistamaan toisen paremmuutta. Ennemmin olen etsinyt syitä molempien tarpeellisuudelle nykyisessä kirjallisuusinstituutiossa analysoidessani aineistojen sisältöjä. Molemmilla on omat tehtävänsä, jotka kuitenkin eivät erota heitä toisistaan. Ammattikritiikki on ensisijaisesti portinvartija eli makutuomari, ensimmäinen keskustelunavaaja teoksen julkaisun jälkeen. Kirjablogitekstit tuovat ennen kaikkea teoksille laajaa näkyvyyttä jopa pidemmällä aikajänteellä, kuten Markku Soikkeli (2007) ehdottaa, sekä tarjoaa tavallisillekin lukijoille mahdollisuuden keskustella teoksista vapaammin. Molemmat tekstilajit ovat syntyneet aikoinaan täyttämään tarpeita kirjallisuusinstituutiossa.

Päätehtäväksi määrittelin kirjallisuuden puhumisen sisältöjen ja tapojen eroavaisuuksien hahmottamisen ammattikritiikeissä ja kirjablogiteksteissä. Sisällöillä tarkoitan teoksen muotoon, sisältöön ja kontekstiin liittyviä aiheita. Puheen tavoilla tarkoitan teoksen kuvailua, tulkintaa ja arvottamista. Näitä tarkastelin soveltamalla Markku Huotarin laatimaa sisällönanalyysimenetelmää. Huotarini malli korostaa ensinnäkin, miten kirjallisuudesta puhutaan, mutta myös sitä, mistä puhutaan. Malli korostaa niin rakennetta kuin sisältöjä. Huotarini malli koskee ensisijaisesti kirjallisuuskritiikkiä. Kirjablogitekstit eivät varsinaisesti ole kirjallisuuskritiikkiä. Niiden päätehtävä ei ole arvioida kirjallisuutta. Ne ovat kirjoittaneet reaaliset lukijat, lukuharrastajat kuten Jalkanen & Pudas (2013) toteavat. Kirjablogitekstien huomioiminen kirjallisuudentutkimuksessa on melko uusi aluevaltausta, mutta hyödyllinen. Varsinkin niiden vertaaminen ammattikritiikkeihin avaa uusia portteja vas-

taanotontutkimuksessa. Koska nämä kaksi aineistoa ovat tekstilajeiltaan erilaisia, Huotarini malli ei sovellu sellaisenaan käytettäväksi. Kirjablogitekstit sisältävät runsaasti puhetta lukukokemuksesta ja lukijuudesta, joita Huotarini malli ei ota huomioon. Lisäsin Huotarini malliin uuden tason, subjektiivisen kontekstin tason. Käsité korostaa blogitekstien henkilökohtaista omistautumista kirjallisuuteen. Blogistit puhuvat runsain määrin lukemisen onnistumisesta tai epäonnistumisesta, omasta lukijahistoriastaan yms. eli he refleктоivat lukemaansa ja lukijuuttaan. Ammattikritiikkeihin verrattuna kirjablogit ottavat kirjallisuuspuheeseensa subjektiivisen kontekstin.

Sovelletun mallin avulla pystyin havainnoimaan monipuolisesti aineistoja huomioiden molempien aineistojen erityisominaisuudet. Yhteistä molemmille oli se, että puheentavat olivat samat. Ne kuvasivat, tulkitsivat ja arvottivat teoksia, vaikkakin kummassakin aineistossa tulkinnan määrä oli huomattavasti vähäisempi kuin kahden muun. Eroja syntyi sisällöissä. Se, miten laajasti tai tarkasti aineistot käsitelivät esimerkiksi teosten kontekstia tai sisältöjä, erotti aineistot toisistaan. Selitän eroavaisuuksia sillä, että aineistot edustavat eri tekstilajeja. Tekstilajeilla on yleensä omat tavoitteensa, mihin pyrkivät. Arvottamisen kohdalla myös arvoarvostelmat luovat eroja. Tällöin on kyse kirjoittajista. Käyn ensin läpi keskeisimmät tutkielman tulokset ja sen jälkeen teen yhteenvetoa tekstilajien tavoitteista ja kirjoittajien arvoista.

Kriitikoita ja blogisteja yhdistää se, että molemmat kuvaavat teksteissään juonta ja henkilöitä. Ne nähdään ensisijaisesti teoksia taustoittaviksi tekijöiksi. Se, että miten laajasti kukin kirjoittaja käsittelee sisällöllisiä tekijöitä, riippui siitä, mitä kirjoittaja haluaa sanoa tekstissään. Kirjoittaja tekee valintoja sen suhteen, miten haluaa kuvata teosta, mitä on tarpeellista sanoa, jotta kirjoittaja pystyy vakuuttamaan varsinkin arvottavat väitteensä. Tässä mielessä Eatonin (1994: 127) väite siitä, että kuvailemansa kohdat ovat ikään kuin tulkintaa juurikin valinnan takia, pätee.

Formaalista ja kontekstuaalista tasoa ei kuvailtu samassa mittakaavassa kuin sisällöllistä. Kuvailussa esiintyi samantyyppisiä teemoja hieman eri variaatioina. Erityisesti kieleen ja kerrontaan tartuttiin molemmissa aineistoissa. Nämä kuvailut korostuivat Hotakaisen kirjailijakuvan takia. Hänen tyyliinsä kirjoittaa tiedetään jo entuudestaan ja sitä halutaan korostaa. Hotakainen kiinnittyy nykykirjalliseen romaanin perinteeseen, joka korostaa moni-

äänisyyttä, ironian käyttöä, yhteiskunnallisuutta ja jonkin verran metafiktiivisyyttä (Ojajärvi 2013; Kirstinä & Turunen 2013; Hallila 2013). Kontekstuaalisen tason kuvailussa näkyi tekstilajien eroja. Kriitikot kuvasivat teoksia ja Hotakaista kirjailijana blogisteja herkemmin ja jopa tietoisemmin suhteessa ajankuvaan ja merkitykseen kirjalliselle elämälle. Kriitikoiden kuvaukset mukailivat Hotakaisen kirjailijakuvaa. He olivat tietoisia siitä, että Hotakainen kirjoittaa kriittisesti yhteiskunnasta, joten he lähestyivät teoksia tästä näkökulmasta. Heidän havaintonsa olivat sofistikoituneempia ja asiantuntevampia.

Blogistit eivät niinkään kuvanneet kontekstuaalista tasoa aktiivisesti vaan omaa lukijuuttaan ja teoksesta saatua lukukokemusta. Lukukokemuksen ja lukijuuden reflektoinnin avulla blogisti avautuu muille lukijoille, kaltaisilleen, teoksen aiheuttamista elämyksistä. Kaikesta huolimatta haemme kaunokirjallisesta teoksesta siinä missä taiteestakin elämyksiä. Rita Felskin (2008: 55, 75–76) mukaan lukemisella tavoitellaan lumoutumisen tunnetta, tunnetta siitä, ettei pysty kontrolloimaan tekemisiään, kun on uppoutunut teokseen. Blogistien kuvaus lukemiskokemuksista tavoittelevat lumoutumisen kokemusta ja tämä voidaan nähdä yhtenä kriteerinä kokemuksen arvottamiseen.

Arvottaminen havainnollisti tekstilajien ominaislaatuksia, vaikka sisällöllisesti ne käsitelivät samantyyllisiä seikkoja. Arvottamisen tarkoitus on perustella kohteen hyvyttä tai huonoutta. Kriitikot ja blogistit olivat suhteellisen yksimielisiä siitä, että Kari Hotakainen on hyvä kirjailija, joka on ansainnut menestyksensä, vaikka *Jumalan sana* ei vakuuttanutkaan kaikkia. Se, miten kirjoittajat perustelivat arvottamisensa, oli yksi ratkaisevista tekijöistä. Erot selittyivät erilaisista lukijapositioista. Blogistit määrittelin reaalisiksi lukijoiksi, jotka reflektoivat lukukokemustaan blogikirjoituksissaan päiväkirjamaiseen tyyliin. Kriitikot ovat kirjallisuuden asiantuntijoita, joten kritiikkiteksteiltä odotetaan asiantuntevaa otetta teoksen arviointiin eikä ensisijaisesti ”tykkää/en tykkää” -kommentointia, kuten blogitekstit useimmiten sisältävät. Lukijapositioden takia arvottamisen perustelut kiinnittyivät joko subjektiivisiin kokemuksiin, kuten blogistit pitkälti tekivät, tai suhteuttamalla ympäröivään kontekstiin, mitä kriitikot hyödynsivät perusteluissaan. Arvottamisen perustelut loivat omalta osaltaan tekstin vakuuttavuuden.

Hyvänä esimerkkinä voisi esittää ymmärtämättömyyden kohtaamisen. Kritiikkiteksteistä ei pysty suoraan lukemaan tällaista tai erittäin harvoin kriitikko myönsi ymmärtämättömyyt-

tään. Jos kriitikko esittäisi suoraan ja selkeästi, ettei ymmärrä vaikka yksinkertaisen kerronnallisen rakenteen olemassaoloa, olisiko kriitikon asiantuntevuus vaakalaudalla? Joutuisiko hän naurunalaiseksi omassa piirissään? Kriitikko Hietala (2013) tosin myönsi suoraan, ettei hänelle selvinnyt *Luonnon laissa* sierraleonelaisen Badun rooli kerronnassa. Blogistit esittivät herkemmin hämmennystään. Hämmennyksen tai ymmärtämättömyyden syynä usein oli oman lukijakompetenssin vajaavaisuus tai makumieltymykset. Kohdatessaan ongelman blogistit esittivät kysymyksiä, jotka olivat jääneet heillä aukoiksi. He eivät kuitenkaan vastaa kysymyksiinsä vaan jättävät ne vain leijumaan ilmaan.

Blogistit perustavat siis omat arvionsa subjektiiviseen kokemukseen. Subjektiivisen kokemuksen piiriin luokittelen nykyisen ja aikaisemmat lukukokemukset, kokemukset ja käsitykset omasta lukijuudesta sekä makumieltymykset. Tämän takia Markku Huotarlin mallin muokkaaminen lukukokemuksen suuntaan on ollut toimiva ja hyödyllinen ratkaisu. Se on korostanut blogitekstien erityislaatuisuutta tehden eroa ammattikritiikkien etäännyttävään katsantokantaan kirjallisuutta kohtaan.

Tutkielmassani on kaksi tekstilajillisesti erilaista aineistoa, joiden tavoitteet ovat erilaiset. Blogistien teksteissä kerrotaan tarkastikin itse lukukokemuksesta tai aikaisemmista kokemuksista, ja teos itsessään on marginaalissa. Blogitekstit palvelevat parhaiten muita reaalisia lukijoita. Toisin sanoen reaaliset lukijat kirjoittavat muille reaalisille lukijoille ja ovat täten samalla viivalla blogiensa lukijoiden kanssa. Perinteisesti kirjallisuuskritiikki on pyrkinyt olemaan lukijoidensa makutuomari ja portinvartija, lukijoidensa yläpuolella. Journalistisen paradigman vallitessa kriitikon työ on muuttunut enemmän uutisoivaan suuntaan melkein syrjäyttäen teoksen arvioivan tehtävän. En missään nimessä kuitenkaan halua väittää, että nykyisistä kritiikeistä puuttuu teosten arviointi. Siitä on kuitenkin oltu huolissaan eri lähteissä. Esimerkiksi tarkasteltaessa *Kritiikin Uutisten* artikkeleita aika ajoin esitetään niissä huolestumista kritiikin tilasta ja asemasta. Yksi keskustelunaiheista on ollut internetiin siirtynyt kirjallisuuskeskustelu. Tämän ajatellaan omalta osaltaan syrjäyttävän painetun kritiikin. Mervi Kantokorpi näkee kuitenkin kirjallisuuskeskustelun siirtymisessä internetiin hyviäkin puolia. Sanomalehdet siirtävät enenevässä määrin materiaaliaan verkkosivuilleen, josta myös kirjallisuuskritiikki hyötyy Kantokorven mukaan. Positiivisina puolina Kantokorpi mainitsee arvioiden laajenemisen ja mahdollisuuden linkityksiin sekä kommentoivan keskustelun. Kantokorpi arvioi, että internet voisi muuttaa kansalliskirjallisu-

den kaikujakin muistuttavaa käsitystä kriitikon työstä. Kriitikki on voimakkaasti sidoksissa taidekenttään. ”Esimerkiksi kirjallisuuden arvostelijat toimivat oman alansa asianajajina lehdistön välityksellä ja kutsuvat toimintaansa ’kirjallisuuden edistämiseksi’”. Käsitys on ristiriidassa journalismin objektiivisuuden ja läpinäkyvyyden kanssa. ”Käsitys kulttuurista ja sen rakenteista on muuttunut, samoin kulttuurin kuluttamisesta. Ohjaavan valistamisen sijaan halutaan palvella vapaasti valintoja tekeviä lukijoita.” (Kantokorpi 2013: 199–200.) Kirjablogit palvelevat aivan samaa tarkoitusta kuin Kantokorpi vihjailee uudeksi tehtäväksi kirjallisuuskritiikille. Valistamisen sijaan annetaan lukusuosituksia, jotta lukijoilla on parempi mahdollisuus valita lukemistiaan.

Tutkielmani on keskittynyt blogistien ja ammattikriitikoiden kirjallisuuspuheen sisällölliseen analysointiin. Aihetta jatkotutkimukselle löytyy, jotta saisi laajemman ja kattavamman kuvan nykyisestä käytävästä kirjallisuuspuheesta. Hyvä näkökulma olisi tarkastella laajemmin niin internetin kuin päivälehtien kirjallisuuskritiikkejä. On olemassa puhtaasti verkossa toimivia kirjallisuuslehtiä, kuten *Kiiltomato*. Näiden rinnalle otetaan vielä blogitekstit, joten saadaan laaja kuva nykyisestä kirjallisuuden keskustelufoorumeista niin virallisista kuin epävirallisista. Näkökulma olisi keskustelun mahdollisuuksissa ja rajoitteissa. Laajennusta voisi tehdä kirjallisuuslajillisestikin: tarkastellaan proosa- ja runokritiikkejä.

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Ammattikritiikit

BRANDER, JUHA 2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. *Aamulehti* 9.9.2013.

HAUTALA, HARRI 2002: Talo, perhe ja nykymiehen taakka. *Aamulehti* 10.9.2002.

HIETALA, VESA 2013: Mies joka jäi eloon. *Turun Sanomat* 7.9.2013.

HIRVASNORO, KAI 2002: Hulvaton Hotakainen. *Kansan Uutiset* 22.11.2002.

IMMONEN, VÄINÖ 2002: Yks tavallinen Virtanen tahtoo perheensä takaisin. *Savon Sanomat* 28.8.2002.

KANTOKORPI, MERVI 2002: Oma koti sairaan kallis. *Helsingin Sanomat* 28.8.2002.

KASKINEN, JUSSI 2011: On rankkaa olla porvari. *Etelä-Saimaa* 16.9.2011.

KOLEHMAINEN, RITVA 2009: Kari Hotakainen – Ihmisen osa. *Savon Sanomat*. 15.8.2009.

KOMU, EIJA 2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. *Savon Sanomat*. 6.9.2013.

KORHONEN, KUISMA 2011: Voi pientä johtajaa, aamu alkaa sarastaa. *Helsingin Sanomat* 20.8.2011.

KOSKELA, LASSE 2009: Kuranttia elämää. *Parnasso* 4/2009.

KULMALA, MARKKU 2002: Talon osto on miehinen juttu. *Ilkka* 12.10.2002.

KULMALA, TEPPU 2011: Kari Hotakainen – Jumalan sana. *Savon Sanomat* 20.8.2011.

MAJANDER, ANTTI 2009: Postikortti pieleen menneeseen maailmaan. *Helsingin Sanomat* 15.8.2009.

NEIMALA, KAISA 2011: Ainoa varakas joka puhuu. *Parnasso* 4/2011.

PALTTALA, AARNO 2002: Yhden miehen sota. *Lapin Kansa* 9.10.2002.

PELTONEN, MATTI 2002: Sokeiden pisteiden kirjoitusta. *Turun Sanomat* 6.9.2002.

PETÄJÄ, JUKKA 2013: Kari Hotakaisen odotettu uutuuksia elämää leikkaussalissa nimeltä Suomi. *Helsingin Sanomat* 7.9.2013.

RANTAMA, VESA 2013: Yhteiseen komediaan kietoutuneet. *Parnasso* 5/2013.

RUOTSALO, JUHANI 2002: Miehen pakkomielteen trilogia, osa 3. *Demari* 13.11.2002.

--- 2011: Investointipankkiirin kiirastuli. *Demari* 1.9.2011.

--- 2013: Kari Hotakaisen paluu: Yksityisestä yleiseen hirtehtien eloisasti. *Demari* 24.9.2013.

SAURE, HEIKKI 2002: Kotirintama raatelee. *Etelä-Suomen Sanomat* 15.9.2002.

SEURI, SALLA: Kari Hotakaisen Ihmisen osa. *Uusi Suomi* ???.

SOIKKELI, MARKKU 2002: Kodinrakennus on armotonta puuhaa. *Satakunnan Kansa* 30.8.2002.

TAUSSI, PÄIVI 2009: Ihmisen osista tärkein on kieli. *Etelä-Saimaa* 27.11.2009.

--- 2013: Rautala jysähtää pysähdyksiin. *Etelä-Saimaa* 7.9.2013.

VANIKKALA-KEJONEN MARJA-RIITTA 2002: Min vaati kunnia ja kotilies. *Kaleva* 7.10.2002.

Blogit

AMMA 4.4.2013: Kari Hotakainen: Jumalan sana. Blogissa *Amman lukuhetki*.
<http://ammankirjablogi.blogspot.fi/2013/04/kari-hotakainen-jumalan-sana.html>. (26.9.2015.)

ANNI 20.2.2013a: Kari Hotakainen: Ihmisen osa. Blogissa *Ajatuksia kirjamaasta*.
<http://ajatuksiakirjamaasta.blogspot.fi/2013/02/kari-hotakainen-ihmisen-osa.html>. (26.9.2015.)

ANNI 20.10.2013b: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Ajatuksia kirjamaasta*.
<http://ajatuksiakirjamaasta.blogspot.fi/2013/10/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>. (15.10.2014.)

ARJA 13.11.2011: Jumalan sana. Blogissa *Kulttuuri kukoistaa*.
<http://kulttuurikukoistaa.blogspot.fi/2011/11/jumalan-sana.html>. (26.9.2015.)

BLEUE 14.9.2013a: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Kirjapolkuni*.
<http://kirjapolkuni.blogspot.fi/2013/09/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>.
 (20.10.2014.)

--- 22.11.2013b: Kari Hotakainen: Jumalan sana. Blogissa *Kirjapolkuni*.
<http://kirjapolkuni.blogspot.fi/2013/11/kari-hotakainen-jumalan-sana.html>.
 (14.11.2014.)

ELEGIA 3.10.2008: Juoksuhaudantie. Blogissa *Kirjavalas*.
<http://mainoskatko.blogspot.fi/2008/10/juoksuhaudantie.html>. (26.9.2015.)

HABANERA 21.9.2011: Kari Hotakainen: Jumalan sana. Blogissa *Habaneran havainnot*.
<http://habaneranblogi.vuodatus.net/lue/2011/09/kari-hotakainen-jumalan-sana>. (26.9.2015.)

- HANNA 20.11.2011: Kari Hotakainen: Ihmisen osa. Blogissa *Kirjainten virrassa*.
<http://kirjaintenvirrassa.blogspot.fi/2011/11/kari-hotakainen-ihmisen-osa.html>. (26.9.2015.)
- HIETANEN, KIRSI 6.3.2011: Kari Hotakainen: Ihmisen osa. Blogissa *Kirsin kirjanurkka*.
<http://kirsinkirjanurkka.blogspot.fi/2011/03/kari-hotakainen-ihmisen-osa.html>. (26.9.2015.)
- IDA 5.7.2009: 69. Kari Hotakainen – Juoksuhaudantie. Blogissa *100 kirjaa*.
<http://100kirjaa.blogspot.fi/2009/07/69-kari-hotakainen-juoksuhaudantie.html>. (26.9.2015.)
- IIDAMARI 31.1.2010: Juoksuhaudantie. Blogissa *Lukuhuone*.
<http://lukuhuone.blogspot.fi/2010/01/juoksuhaudantie.html>. (26.9.2015.)
- ILONA 17.9.2011: Pakkomielteestä pakkomielteisiin (Kari Hotakainen: Juoksuhaudantie).
 Blogissa *Omana ilona*. <http://omanailona.blogspot.fi/2011/09/pakkomielteesta-pakkomielteisiin-kari.html>. (26.9.2015.)
- 22.7.2014: Saavutetuista eduista voi tinkiä (Kari Hotakainen Luonnon laki). Blogissa
Omana ilona. <http://omanailona.blogspot.fi/2014/07/saavutetuista-eduista-voi-tinkia-kari.html>. (15.10.2014.)
- ILSE 31.5.2010: Ruisleipää Meksikonlahdella. Blogissa *Juuri tälläista*.
<http://juuritallaista.blogspot.fi/2010/05/ruisleipaa-meksikonlahdella.html>.
 (26.9.2015.)
- JAANA 5.1.2012: Ihmisen osa. Blogissa *Täällä toisen tähden alla*. <http://jaana-tltoisenthdenalla.blogspot.fi/2012/01/ihmisen-osa.html>. (26.9.2015.)
- JOANA 11.7.2011: Kari Hotakainen: Ihmisen osa. Blogissa *Hiirenkorvia ja muita merkin-
 töjä*. <http://hiirenkorviajamuita.blogspot.fi/2011/07/kari-hotakainen-ihmisen-osa.html>. (26.9.2015.)

JOKKE 16.9.2011: Kari Hotakainen: Juoskuhaudantie. Blogissa *Jokken kirjanurkka*.
<http://joklaaja.blogspot.fi/2011/09/kari-hotakainen-juoskuhaudantie.html>.
 (26.9.2015.)

JONNA 3.11.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Kirjakaapin kummitus*.
<http://kirjakaapinkummitus.blogspot.fi/2013/11/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>. (14.11.2014.)

JORI 1.9.2011: Kari Hotakainen: Jumalan sana. Blogissa *Kaiken voi lukea!*
<http://kaikenvoilukea.blogspot.fi/2011/09/kari-hotakainen-jumalan-sana.html>.
 (26.9.2015.)

JUSSI 30.3.2013: Kirja-arvostelu: Kari Hotakainen – Jumalan sana. Blogissa *Also Sprach Jussi – eli ajatuksia vähän kaikesta*.
<http://alsosprachjussi.blogspot.fi/2013/03/kirja-arvostelu-kari-hotakainen-jumalan.html>. (26.9.2015.)

KAISA 6.3.2012: Kiikarissa suomalainen unelma. Blogissa *Kannesta kanteen*.
<http://kannestakanteen.blogspot.fi/2012/03/kiikarissa-suomalainen-unelma.html>. (26.9.2015.)

KAISA REETTA 21.9.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Kirjoista ja muista kertomuksista*.
<http://kaisareetta-t.blogspot.fi/2013/09/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>. (20.10.2014.)

Kirjantila 23.3.2012. Hotakainen: Jumalan sana. Blogi.
<http://kirjantila.blogspot.fi/2012/03/hotakainen-jumalan-sana.html>.
 (26.9.2015.)

LIISA 10.5.2012: Kari Hotakainen: Ihmisen osa. Blogissa *Luetut ja lukemattomat*.
<http://luetutlukemattomat.blogspot.fi/2012/05/kari-hotakainen-ihmisen-osa.html>. (26.9.2015.)

- LUKUTOUKKA/KRISTA 30.9.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Lukutoukan kulttuuriblogi*. <http://kristankirjat.blogspot.fi/2013/09/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>. (20.10.2014.)
- LURU 14.9.2011: Kari Hotakainen: Ihmisen osa. Blogissa *Lurun luvut*. <http://lurunluvut.blogspot.fi/2011/09/kari-hotakainen-ihmisen-osa.html>. (26.9.2015.)
- MARI A. 14.9.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Mari A:n kirjablogi*. <http://marinkirjablogi.blogspot.fi/2013/09/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>. (20.10.2014.)
- MIMU 23.11.2011: Kari Hotakainen: Jumalan sana. Blogissa *Mimun kirjat*. <http://mimun-kirjat.blogspot.fi/2011/11/kari-hotakainen-jumalan-sana.html>. (26.9.2015.)
- MELENDER, TOMMI 8.9.2013: Uusi Hotakainen. Blogissa *Antiaikalainen*. <http://antiaikalainen.blogspot.fi/2013/09/uusi-hotakainen.html>. (20.10.2014.)
- MENTULA, MARJATTA 1.10.2013: Kari Hotakainen, Luonnon laki, potilaskuvaus. Blogissa *Marjatan kirjaelämyksiä*. <http://marjatankirjat.blogspot.fi/2013/10/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>. (20.10.2014.)
- MINNA 2.12.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Ilselä*. <http://ilsela.blogspot.fi/2013/12/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>. (15.10.2014.)
- MORRE 28.12.2008: Kari Hotakainen: Juoksuhaudantie (2002). Blogissa *Morren maailma*. <http://morrenmaailma.blogspot.fi/2008/12/kari-hotakainen-juoksuhaudantie-2002.html>. (26.9.2015.)
- 10.9.2009: Kari Hotakainen: Ihmisen osa (2009). Blogissa *Morren maailma*. <http://morrenmaailma.blogspot.fi/2009/09/kari-hotakainen-ihmisen-osa-2009.html>. (26.9.2015.)

- 21.8.2011: Kari Hotakainen: Jumalan sana (2011). Blogissa *Morren maailma*.
<http://morrenmaailma.blogspot.fi/2011/08/kari-hotakainen-jumalan-sana-2011.html>. (26.9.2015.)
- 13.10.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki (2013). Blogissa *Morren maailma*.
<http://morrenmaailma.blogspot.fi/2013/10/kari-hotakainen-luonnon-laki-2013.html>. (15.10.2014.)
- NOORA 26.3.2012: Juoksuhaudantie. Blogissa *Tea with Anna Karenina*.
<http://teawithannakarenina.blogspot.fi/2012/03/juoksuhaudantie.html>.
 (26.9.2015.)
- RAISA 14.5.2011: 35. Juoksuhaudantie, Kari Hotakainen. Blogissa *Kirjaurakka*.
<http://kirjaurakka.blogspot.fi/2011/05/35-juoksuhaudantie-kari-hotakainen.html>. (26.9.2015.)
- RIESAKUORIAINEN 6.8.2013: Kari Hotakainen: Ihmisen osa. Blogissa *Pöllöfani*.
<http://pollofani.blogspot.fi/2013/08/kari-hotakainen-ihmisen-osa.html>.
 (26.9.2015.)
- RIIKKA 27.7.2012: Juoksuhaudantie. Blogissa *Emmin ja Riikan kirjablogi*.
<http://100klassikkokirjaa.blogspot.fi/2012/07/juoksuhaudantie.html>.
 (26.9.2015.)
- RIINA 12.11.2011: 62/100: Juoksuhaudantie. Blogissa *Lukuisat kissanpäivät*.
<http://riinalukee.blogspot.fi/2011/11/62100-juoksuhaudantie.html>.
 (26.9.2015.)
- RVA KEPPONEN 13.5.2012: Kari Hotakainen : Jumalan sana. Blogissa *Kirjakepponen*.
<http://kirjakepponen.blogspot.fi/2012/05/kari-hotakainen-jumalan-sana.html>.
 (26.9.2015.)

SALLA 3.1.2010: Kari Hotakainen: Ihmisen osa. Blogissa *Sallan Lukupäiväkirja*.
<http://sbrunou.blogspot.fi/2010/01/kari-hotakainen-ihmisen-osa.html>.
 (26.9.2015.)

--- 27.9.2011: Kari Hotakainen: Jumalan sana. Blogissa *Sallan Lukupäiväkirja*.
<http://sbrunou.blogspot.fi/2011/09/kari-hotakainen-jumalan-sana.html>.
 (26.9.2015.)

--- 26.10.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Sallan Lukupäiväkirja*.
<http://sbrunou.blogspot.fi/2013/10/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>.
 (15.10.2014.)

SANNA/LUETTUA 3.5.2012: Juoksuhaudantie / Kari Hotakainen. Blogissa Luettua.
<http://luettuasaso.blogspot.fi/2012/05/juoksuhaudantie-kari-hotakainen.html>.
 (26.9.2015.)

--- 25.2.2013: Ihmisen osa / Kari Hotakainen. Blogissa *Luettua*.
<http://luettuasaso.blogspot.fi/2013/01/ihmisen-osa-kari-hotakainen.html>.
 (26.9.2015.)

SARA/P.S RAKASTAN KIRJOJA 12.8.2011: Kari Hotakainen: Juoksuhaudantie. Blogissa *P.S. Rakastan kirjoja*.
<http://psrakastankirjoja.blogspot.fi/2011/08/kari-hotakainen-juoksuhaudantie.html>. (26.9.2015.)

SININEN KISSA 6.8.2013a: Juoksuhaudantie: Kierrosluvut täysillä maaliin. Blogissa *Karkutie*.
<http://karkutie.blogspot.fi/2013/08/juoksuhaudantie-kierrosluvut-taysilla.html>. (26.9.2015.)

--- 10.9.2013b: Ihmisen osa: Työstä ja työttömyydestä. Blogissa *Karkutie*.
<http://karkutie.blogspot.fi/2013/09/ihmisen-osa-tyosta-ja-tyottomyydesta.html>. (26.9.2015.)

SUKETUS 28.1.2012: Ihmisen osa. Blogissa *Eniten minua kiinnostaa tie*.
<http://suketus.blogspot.fi/2012/01/ihmisen-osa.html>. (26.9.2015.)

--- 6.10.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Eniten minua kiinnostaa tie*.
<http://suketus.blogspot.fi/2013/10/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>.
 (15.10.2014.)

TESSA 17.8.2011: Kari Hotakainen: Jumalan sana. Blogissa *Aamuvirkku yksisarvinen*.
<http://aamuvirkkuyksisarvinen.blogspot.fi/2011/08/kari-hotakainen-jumalan-sana.html>. (26.9.2015.)

--- 27.12.2012: Kansallinen masennusmaisema eli Juoksuhaudantie. Blogissa *Aamuvirkku yksisarvinen*. <http://aamuvirkkuyksisarvinen.blogspot.fi/2012/12/kansallinen-masennusmaisema-eli.html>. (26.9.2015.)

VALKOINEN KIRAHVI 20.9.2011: Kari Hotakainen. Jumalan sana. Blogissa *Obuscolo - kirjasta kirjaan*. <http://opuscolo-kirjastakirjaan.blogspot.fi/2011/09/kari-hotakainen-jumalan-sana.html>. (21.9.2013.)

ZEPHYR 20.9.2014: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Blogissa *Kirjanurkkaus*.
<http://kirjanurkkaus.blogspot.fi/2014/09/kari-hotakainen-luonnon-laki.html>.
 (26.9.2015.)

Kaunokirjallisuus

HOTAKAINEN, KARI 2003/2002: *Juoksuhaudantie*. Helsinki: WSOY.

2011/2009: *Ihmisen osa*. Helsinki: Siltala.

2011: *Jumalan sana*. Helsinki: Siltala.

2013: *Luonnon laki*. Helsinki: Siltala.

Tutkimuskirjallisuus

Aamun kirja 25.8.2009: Kari Hotakainen: Jumalan sana. Ykkösen aamu-tv.

Aamun kirja 5.9.2013: Kari Hotakainen: Luonnon laki. Ykkösen aamu-tv.

AHOLA, SUVI 1989: Päivälehdien kriitikko ja kirja. Teoksessa *Lehdistö ja kirjallisuus*.
 Toim. Pauli Kurkirinne. Kuopio: Snellman-instituutti. s. 59-61.

- ALANEN, VIRPI 2008: ”Vapautuminen” kaupallisessa maailmassa. Mark Ravenhillin näytelmä *Some Explicit Polaroids*. Teoksessa *Minä ja markkinavoimat*. Toim. Jussi Ojajärvi ja Liisa Steinby. Helsinki: Avain. s. 324-355
- ALDRICH, VIRGIL C. 1963: *Philosophy of Art*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- ALHO, IRJA; KAUPPINEN, ANNELI 2009: Käyttökielioppi. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- BOURDIEU, PIERRE 1993: *The Field of Cultural Production. Essays on Art and Literature*. Cambridge: Polity Press.
- EAGLETON, TERRY 2007/1943: *How to Read a Poem*. Malden: Blackwell Publishing.
- EATON, MARCIA MUELDER 1994/1988: *Estetiikan ydinkysymyksiä. (Basic Issues in Aesthetics.)* Suom. Pekka Rantanen. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- ESKOLA, KATARIINA 1979: *Suomalaiset kirjanlukijoina*. Helsinki: Tammi.
- ESKOLA, KATARINA 1990a: *Lukijoiden kirjallisuus. Sinuhesta Sonja O:hon*. Helsinki: Tammi.
- ESKOLA, KATARINA 1990b: Kaunokirjallisuuden vastaanoton analyysi ja tulkinta. Teoksessa *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Toim. Klaus Mäkelä. Helsinki: Gaudeamus.
- ESKOLA, KATARINA 1998: Ensimmäisten lukukertojen hurma. Teoksessa *Elämysten jäljillä. Taide ja kirjallisuus suomalaisten omaelämäkerroissa*. Toim. Katariina Eskola. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 61-229.
- FELSKI, RITA 2008: *Uses of Literature*. Malden & Oxford: Blackwell Publishing.

- GADAMER, HANS-GEORG 2004: *Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. (*Gesammelte Werke 2&4*, 1986 & 1987.) Kääntänyt ja valikoinut Ismo Nikander. Tampere: Vastapaino.
- HAAPALA, ARTO 1991: Teko, teos, tulkinta. Teoksessa *Kirjallisuuden tulkinta ja ymmärtäminen*. Toim. Arto Haapala. Helsinki: VAPK-kustannus. s. 81-98.
- HAAVIKKO, RITVA 2000: Kari Hotakainen. Teoksessa *Miten kirjani ovat syntyneet*. Toim. Ritva Haavikko. Helsinki: WSOY. s. 145-164.
- HALLILA, MIKA 2013: Metafiktiivista menoa. Teoksessa *Suomen nykykirjallisuus 2. Lajeja, poetiikkaa*. Toim. Mika Hallila, Yrjö Hosiaislouma, Sanna Karkulehto, Leena Kirstinä, Jussi Ojajärvi. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. s. 85-94.
- HELLMAN, HEIKKI; JAAKKOLA, MAARIT 2009: Kulttuuritoimitus uutisopissa. Kulttuurijournalismin muutos Helsingin Sanomissa 1978-2008. *Media & viestintä* 4-5/2009. s. 24-42.
- HS 2012: Kari Hotakainen loukkaantui vakavasti auto-onnettomuudessa. *Helsingin Sanomat*. 5.3.2012.
<http://www.hs.fi/kotimaa/Kari+Hotakainen+loukkaantui+vakavasti+auto-onnettomuudessa/a1305557001609> (18.5.2014.)
- HUOTARI, MARKKU 1980: Mistä ja miten kriitikot kirjoittavat. Malli kirjallisuuskritiikin sisältöjen analysoimiseksi. Teoksessa *Kirjallisuuskritiikki Suomessa. 1. Johdatusta kirjallisuuskritiikin tutkimiseen*. Toim. Markku Huotari, Leeni Hurskainen, Yrjö Varpio. Helsinki: Kirjastopalvelu. s. 19-31.
- HURRI, MERJA 1993: *Kulttuuriosasto. Symboliset taistelut, sukupolvikonflikti ja sananvapaus viiden pääkaupunkilehden kulttuuritoimituksissa 1945-80*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hyvät ja huonot uutiset 9.10.2013. Nelonen.

ISER, WOLFGANG 1980: *The Reading Process: A Phenomenological Approach*. Teoksessa *Reader-Response Criticism. From Formalism to Post-structuralism*. Toim. Jane P. Tompkins. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press. s. 50-69.

JAAKKOLA, MAARIT 2015: *The Contested Autonomy of Arts and Journalism. Change and continuity in the dual professionalism of cultural journalism*. Tampere: Tampereen yliopisto.

JALKANEN, KATJA; PUDAS, HANNA 2013: *Rivien välissä. Kirjablogikirja*. Helsinki: Avain.

JAUSS, HANS ROBERT 1983: Kirjallisuushistoria kirjallisuustieteen haasteena. Käänt. Marja-Liisa Nevala. Teoksessa *Kirjallisuudentutkimuksen menetelmiä*. Toim. Maria-Liisa Nevala. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. s. 197-235.

JOKINEN, KIMMO 1987: *Ostajat, lukijat, arvioijat, tukijat. Lukijoiden ja kriitikoiden kirjallisuus suuren muuton jälkeisessä Suomessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

JOKINEN, KIMMO 1988: *Arvostelijat. Suomalaiset kriitikot ja heidän työnsä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

JOKINEN, KIMMO 1997: *Suomalaisen lukemisen maisemaihanteet*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

JULKU, MARI 2012: Kari Hotakainen loukkaantui vakavasti kuolonkolarissa. *Iltalehti* 5.3.2012. http://www.iltalehti.fi/uutiset/2012030515285214_uu.shtml (18.5.2014.)

- JUNTUNEN, LEENA: Suomen lehdistön kirjallisuusaineiston kehitys vuosina 1800-1980. Teoksessa *Kirjallisuuskritiikki Suomessa II. Kirjallisuuskritiikin väyliä ja rakenteita*. Toim. Yrjö Varpio. s. 50-161.
- KANTOKORPI, MERVI 2013: Kritiikki ja kirjallisuuspalkinnot osana kirjallista julkisuutta. Teoksessa *Suomen nykykirjallisuus 2. Kirjallinen elämä ja yhteiskunta*. Toim. Mika Hallila, Yrjö Hosiaislouma, Sanna Karkulehto, Leena Kirstinä ja Jussi Ojajärvi. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. s. 194-207.
- KILPI, TUOMAS 2006: *Blogit ja bloggaaminen*. Helsinki: readme.fi
- KIRSTINÄ, LEENA; TURUNEN, RISTO 2013: Nykyproosan solmukohtia ja avauksia. Teoksessa *Suomen nykykirjallisuus 1. Lajeja, poetiikkaa*. Toim. Mika Hallila, Yrjö Hosiaislouma, Sanna Karkulehto, Leena Kirstinä, Jussi Ojajärvi. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- KOKKO, KARRI 2011: Puhe on proosasta. *Parnasso* 2/2011.
- KROGERUS, TELLERVO 1998: *Anna-Maria Tallgren. Tutkimus kriitikontyöstä ja sen taustoista*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- KUIRI, KAIJA 2012: *Johdatus semantiikkaan*. Helsinki: Finn Lectura.
- KÖNÖNEN, MARKETTA 2010: Aikuistenkirjailijat satujen ihmemaassa – Satunnaisia vierailijoita ja pitempään viihtyjiä. Teoksessa *Suomalainen satu 1*. Toim. Kaarina Kolu. Helsinki: BTJ Kustannus. s. 48-66.
- LAAKSO, MARIA 2014: *Nonsensesta parodiaan, ironiasta kielipeleihin. Monitasoinen huumori ja kaksoisyleisön puhuttelu Kari Hotakaisen Lastenkirjassa, Ritvas-
sa ja Satukirjassa*. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis.

- LAMMENRANTA, MARKUS 1990: Kirjallisuuden arvottaminen. Teoksessa *Kirjallisuuden filosofiaa*. Toim. Arto Haapala, Eija Haapala, Aarne Kinnunen, Markus Lammenranta. Helsinki: Valtion painatuskeskus. s. 143-156.
- LAPPALAINEN, PÄIVI 1983: *Kritiikki – essee – kirjallisuudentutkimus: terminologista rajankäyntiä*. Turku: Turun yliopisto.
- LAPPALAINEN, PÄIVI 2010: Traaginen sankaruus Kari Hotakaisen romaanissa *Juokshaudantie*. Teoksessa *Kirjoituksia sankaruudesta*. Toim. Ulla-Maija Peltonen ja Ilona Kemppainen. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. s. 263-287.
- LEVINSON, STEPHEN C. 1987/1983: *Pragmatics*. Cambridge, New York & Melbourne: Cambridge University Press.
- LÖYTTY, OLLI 2004: Erikoisen tavallinen suomalaisuus. Teoksessa *Suomi toisin sanoen*. Toim. Mikko Lehtonen, Olli Löytty ja Petri Ruuska. Tampere: Vastapaino. s. 31-54.
- MARGOLIS, JOSEPH 1980: *Art and Philosophy*. Brighton: Harvester
- NIEMI, JUHANI 1991a: 1980-luvun uuden lyriikan piirteitä. Teoksessa *Hevosen sulkia. 1980-luvun suomalaisen kirjallisuuden tilanteita*. Toim. Yrjö Hosiaislouma. Helsinki: Kir-jastopalvelu. s. 19-31.
- NIEMI, JUHANI 1991b: *Kirjallisuus instituutiona. Johdatus sosiologiseen kirjallisuudentutkimukseen*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- NIEMI, JUHANI 2000: *Kirjallinen elämä. Kirjallisuuden yhteiskuntasuhteiden kartoitusta*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- NIEMI-PYNTTÄRI, RISTO 2007: *Verkkoproosa*. Helsinki: ntamo.

- NOKKANEN, SARI 1995: Kadotetun kansan kronikka. Raamattu ja karnevalismi Gabriel García Márquezin romaanissa *Cien años de soledad*. Teoksessa *Karnevaali ja autiomaan kirjallisuustieteellisiä tutkielmia*. Toim. Anna Makkonen, Teemu Ikonen. Helsinki: Helsingin yliopisto. Yleisen kirjallisuustieteen, teatteritieteen ja estetiikan laitoksen julkaisusarja no 1. s. 89-110.
- NUMMI, JYRKI 1997: BRON-KS. Teoksessa *Muodotonta menoa. Kirjoituksia nykykirjallisuudesta*. Toim. Mervi Kantokorpi. Juva, Porvoo & Helsinki: WSOY. s. 30-73.
- OJAJÄRVI, JUSSI 2013: Kapitalismista tulee ongelma. Teoksessa *Suomen nykykirjallisuus 2. Kirjallinen elämä ja yhteiskunta*. Toim. Mika Hallila, Yrjö Hosiaisuusluoma, Sanna Karkulehto, Leena Kirstinä, Jussi Ojajärvi. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. s. 131-153.
- RANTALA, VEIKKO 1991: Tulkinnan kognitiiviset rajoitukset. Teoksessa *Kirjallisuuden tulkinta ja ymmärtäminen*. Toim. Arto Haapala. Helsinki: VAPK-kustannus. s. 59-70.
- RIKAMA, JUHA 2000: *Kaanon ja reseptio. Kirjallisuudenoptuksen ulottuvuuksia*. Helsinki: WSOY.
- RIMMON-KENAN, SHLOMITH 1991: Kertomuksen poetiikka. (*Narrative Fiction: Contemporary Poetics*, 1983.) Suom. Auli Viikari. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ROSENBLATT, LOUISE M. 1978: *The Reader, the Text, the Poem. The Transactional Theory of the Literary Work*. London & Amsterdam: Southern Illinois University Press.
- SARESMA, TUIJA 2013: Suomalaisen lukemisen kulttuurit. Teoksessa *Suomen nykykirjallisuus 2. Kirjallinen elämä ja yhteiskunta*. Toim. Mika Hallila, Yrjö Ho-

siaisluoma, Sanna Karkulehto, Leena Kirstinä, Jussi Ojajärvi. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. s. 238-250.

SEGERS, RIEN T. 1985: *Kirja ja lukija. Johdatusta kirjallisuudentutkimuksen uuteen suuntaukseen*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

SELKOKARI, ANTTI 2010: Voiko kriittisyyttä opettaa? Teoksessa *Kritiikin kasvot*. Toim. Heikki Jokinen. Helsinki: Suomen arvostelijain liitto ry. s. 8-13

SOIKKELI, MARKKU 2002: Johdatus 1990-luvun kotimaiseen kirjallisuuteen. Teoksessa *Kurittomat kuvitelmat. Johdatus 1990-luvun kotimaiseen kirjallisuuteen*. Toim. Markku Soikkeli. Turku: Turun yliopisto. s. 9-25.

SOIKKELI, MARKKU 2007: Kirjallisuuskritiikki portinvartijana. Teoksessa *Kirjan matka tekijöiltä lukijoille. Puheenvuoroja kotimaisen kaunokirjallisuuden luomisen ja lukemisen ehdoista 2000-luvulla*. Toim. Tarja-Liisa Hypén. Tampere: Tampere University Press.

STEINBY, LIISA 2008: Ryöstelijät ammutaan: moderni minä ja mitä sille tapahtui. Teoksessa *Minä ja markkinavoimat*. Toim. Jussi Ojajärvi ja Liisa Steinby. Helsinki: Avain. s. 25-66.

STEINER, ANN 2010: Personal Readings and Public Texts: Book Blogs and Online Writing about Literature. *Culture Unbound* Volume 2. s. 471–494. <http://www.cultureunbound.ep.liu.se/v2/a28/> (21.3.2013)

SUOMINEN, JAAKKO 2013: 2003 – Tyyntä myrskyn edellä. Teoksessa *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Toim. Jaakko Suominen, Sari Östman, Petri Saarikoski, Riikka Turtiainen. Helsinki: Gaudeamus.

TARKKA, PEKKA 1993: Pohjois-Helsingin kauhukuvat: Kari Hotakaisen romaanin ihmiset ovat eläimen ja koneen väliltä. *Helsingin sanomat* 12.9.1993.

TIIRAKARI, LEENI 1997: *Taistelevat lukumallit. Minna Canthin teosten vastaanotto*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

TUOMINEN, MAILA-KATRIINA 2010: Kritiikkiä vai journalismia? Teoksessa *Kritiikin kasvot*. Toim. Heikki Jokinen. Helsinki: Suomen arvostelijain liitto ry. s. 24-29.

VARPIO, YRJÖ 1978: *Pentinkulma ja maailma. Tutkimus Väinö Linnan teosten kääntämisestä, julkaisemisesta ja vastaanotosta ulkomailla*. Tampere: Tampereen yliopisto.

VARPIO, YRJÖ 1973: *Lauri Viita. Kirjailija ja hänen maailmansa. Lauri Viidan tuotanto elämäkerrallisia, yhteiskunnallisia ja kirjallisuushistoriallisia taustatekijöitä vasten tarkasteltuna*. Porvoo & Helsinki: Werner Söderström Oy.

VARPIO, YRJÖ 1982: *Reseptitutkimus ja muita artikkeleita*. Tampere: Tampereen yliopisto.

VARTO, JUHA 1991: Mitä hermeneutiikka on? Teoksessa *Kirjallisuuden tulkinta ja ymmärtäminen*. Toim. Arto Haapala. Helsinki: VAPK-kustannus. s. 29-43.

VIHONEN, SAKARI 1972: Sanomalehtikielestä. Teoksessa *Kulttuuritoimittaja*. Toim. Suomen Kulttuurirahasto. Helsinki: Suomen Kulttuurirahasto.

VOIPPIO, MYRY 2010: Kari Hotakainen: Sonneja, satuja ja C-rapun lapsia. Teoksessa *Suomalainen satu 1*. Toim. Kaarina Kolu. Helsinki: BTJ Kustannus. s. 157-165.

Verkkolähteet

KANTOKORPI, MERVİ: Kirjailijan esittely Siltalan sivuilla.
<http://www.siltalapublishing.fi/fi/kirjailijat/kari-hotakainen>. (10.3.2014.)

LAUSTI, MARJUT 2010: *Markkinatalouden vankila ja ostettu ihminen. Kapitalismin, ruumiillisuuden ja vallan teemat Kari Hotakaisen Bronksissa ja Arto Salmisen Kalavaleessa.* Tampereen yliopisto. Pro gradu. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/81505>. (24.2.2014)

PIHLAJAMÄKI, MIRVA 2010: *Peritekstit ja niiden suhde päätekstiin Kari Hotakaisen teoksessa Iisakin kirkko ja Pauli Kohelon teoksessa Ohessa tilinumeroni.* Tampereen yliopisto. Pro gradu. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/81651>. (24.2.2014)

Siltala: Kirjailijaesittely. <http://www.siltalapublishing.fi/fi/kirjailijat/kari-hotakainen>. (10.3.2014)

TV2 Dokumenttitoimitus 12.10.1983: Mene ja tiedä. Toim. Untamo Eerola. http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/nuori_kari_hotakainen_joutui_punnitsemaan_runoutta_ja_ihmissuhteita_14489.html#media=14494. (10.3.2014.)

Painamattomat lähteet

HALINEN, RIKU 1998: *Bronksutopia - Kari Hotakaisen romaani Bronks postmodernin anti-utopiana.* Pro gradu. Helsinki: Helsingin yliopisto.

JOKIRANTA, HANNU 2005: *Hotakaisen pisteliäs hauska. Satiiri Kari Hotakaisen romaanissa Syntisäkki.* Pro gradu. Joensuu: Joensuun yliopisto.

PUOSKARI, BIKKA 2012: *Blogitekstit kirjallisuuskritiikkinä. Reseptitutkimus Anna-Leena Härkösen Onnen tunti –romaanin vastaanotosta kirjaharrastajien blogeissa.* Pro gradu. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

RIIKONEN, HANNE 2010: *”Suuria sanoja tyhjää täynnä?” Lukukokemuksia Paulo Coelho’n teoksista sekä kokemusten jakaminen Lukupiiri-blogin kirjallisuuskeskusteluissa.* Pro gradu. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

LIITTEET

Liite 1. Kirje blogisteille

Hei!

Olen kirjallisuuden opiskelija Itä-Suomen yliopistossa ja teen pro gradua Kari Hotakaisen teosten vastaanotosta kirjablogeissa ja ammattikritiikissä. Teokset ovat Luonnon laki, Jumalan sana, Ihmisen osa ja Juoksuhaudantie. Tutkin sitä, miten edellä mainittuja teoksia on arvotettu.

Olen huomannut, että sinulla on kirjoituksia joistakin näistä teoksista. Kaipaankin kuitenkin enemmän tietoja sinusta, jotta voisin muodostaa lukijakuvaa yleisesti blogisteista. Kaikkia tietoja käsitellään luottamuksellisesti eikä antamiasi tietoja yhdistetä nimimerkkiisi. Tarvitset sinusta seuraavia tietoja: ikä, sukupuoli, ammatti, koulutus ja asuinpaikkakunta. Lähetä tiedot sähköpostiini mahdollisimman pian: helipaa@student.uef.fi.

Jos kaipaat lisätietoja tutkimuksestani, vastaan tiedusteluihin mielelläni. Kiitos vastaamisesta!

Terveisin

Heli Paakkunainen